

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Denetim Programı

**UFRS FİNANSAL ARAÇLAR STANDARTLARI
ÇERÇEVESİNDE RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ VE
BİR UYGULAMA
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Güniz KARADAĞ

155140100

Danışman: Doç. Dr. Burcu ADILOĞLU

İstanbul, 2018

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İşletme Anabilim Dalı Muhasebe ve Denetim Programı

**UFRS FİNANSAL ARAÇLAR STANDARTLARI
ÇERÇEVESİNDE RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ VE
BİR UYGULAMA
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Tezi Hazırlayan: **Güniz KARADAĞ**

ÖZET

UFRS FİNANSAL ARAÇLAR STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ VE BİR UYGULAMA

Güniz KARADAĞ

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Burcu ADİLOĞLU

Ağustos, 2017 – Şubat, 2018

Muhasebe uygulamalarına yön veren kurallar bütünü olarak adlandırılan standartların temeli muhasebe ilkelerine, muhasebe ilkelerinin temeli ise muhasebenin temel kavramlarına dayanmaktadır. Muhasebe uygulamalarına yön veren bu standartlar ise aynı şekilde muhasebe politikalarını belirlemektedir. Tüm dünya ülkelerinin düzenlemeleri arasında bir standart olması amacıyla oluşturulan Uluslararası Muhasebe Standartları kurulu, çıkarılan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları yayınlamaktadır. Türkiye Muhasebe Standartları bu standartların Türkçeye çevirisidir. Bu çalışmanın amacı riskten korunma muhasebesinde farklı dönemlerde rapor altına alınan kazanç ve kayıpları tutarsızlıkları yok ederek daha açık bir muhasebe kaydı oluşturmaktır. UFRS finansal araçlar standartları çerçevesinde riskten korunma muhasebesini ve işletmelerdeki kayıt tutarsızlığını gidermek amacıyla geliştirilmiş UFRS 9 Finansal Araçlar Standartları gereğince getirilen yeniliklerin ne olduğunu ve IAS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standardından farklılığını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Araçlar, Finansal Raporlama Standartları, Muhasebe Standartları, UMS 39, UFRS 9.

ABSTRACT

Güniz KARADAĞ

Master Thesis, Business Department

Supervisor: Doç. Dr. Burcu ADILOĞLU

August, 2017 – February, 2018

Standards known as a set of rules which direct accounting practices and these practices based on basic principles of accounting, and basic accounting principles are based on the basic concepts of accounting. In the same way these mentioned standards which direct accounting practices also determine the accounting policies. Turkey Accounting Standards which it is Turkish translation of UFRS. The objective of this study is to report gains and losses under hedge accounting during the different periods that create more open accounting records by eliminating inconsistencies. Board is one of the committees established in order to provide standards for all countries' accounting regulations, created Turkey Financial Reporting Standards which are parallel to International Financial Reporting Standards issued by International Accounting Standards Committee. The aim of this paper is, in the global economy in order to eliminate confusion in terms of businesses, to put forth what kind of developments are brought by IFRS 9 Financial Instruments standard.

Key Words: Financial Instruments, Financial Reporting Standards, Accounting Standards, IAS 39, IFRS 9.

ÖNSÖZ

Tez çalışmalarına bilgi ve tecrübesi ile ışık tutan, desteği ile her zaman yanımda olan tez danışmanım Burcu Adiloğlu'na minnet ve şükranlarımı sunarım. Çalışmam süresince yakın destek ve ilgilerini esirgemeyen meslektaş ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak ailem başta olmak üzere eğitimimde emeği olan tüm değerli hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

İSTANBUL, 2018

Güniz KARADAĞ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
KISALTMALAR LİSTESİ	VIII
TABLolar LİSTESİ	IX

1. BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ VE AMACI	1

2. BÖLÜM

ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI	4
2.1. UFRS Tarihi.....	5
2.2. UFRS'nin Amacı.....	6
2.3. UFRS'ye İhtiyaç Duyulmasının Nedenleri	6
2.4. UFRS'nin Yapısı.....	8
2.4.1. Finansal Raporlamanın Amacı.....	8
2.4.2. Nitel Özellikler.....	12
2.4.2.1. Geçerlilik.....	13
2.4.2.2. Güvenilir Gösterim.....	15
2.4.2.3. Esaslı Nitel Özelliklerin Uygulanması	16
2.4.2.4. Karşılaştırabilirlik.....	16
2.4.2.5. Doğrulanabilirlik	17
2.4.2.6. Zamanlılık	17
2.4.2.7. Anlaşılabilirlik.....	18
2.4.2.8. Geliştirici Özelliklerin Uygulanışı	18
2.4.2.9. Maliyet Kısıtlayıcısı	19

2.4.3. Mali Verilerin Ögeleri.....	19
2.4.3.1. Finansal Durum	21
2.4.3.2. Performans.....	24
2.4.4. Tanıma	25
2.4.4.1. Varlık veya Borçların Tanımlaması	26
2.4.4.2. Gelirin Tanımlaması.....	31
2.4.4.3. Giderin Tanımlaması.....	32
2.4.5. Ölçüm.....	32
2.4.6. Sermaye ve Sermayenin Korunması Kavramları.....	35
2.4.6.1. Sermayenin Nominal Olarak Korunması	35
2.4.6.2. Sermayenin Üretim Gücünün Korunması	36
2.5. UFRS' ye Entegrasyonda Karşılaşılan Zorluklar	37
2.6. Avrupa Finansal Raporlama Stratejisinin UFRS Hakkındaki Görüşleri.....	38

3. BÖLÜM

RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ	39
3.1. UMS – 39	40
3.1.1. Amaç ve Kapsam	40
3.1.2. Finansal Araç Kategorileri.....	42
3.1.2.1. Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık ve finansal borçlar	42
3.1.2.2. Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar	42
3.1.2.3. Kredi ve Alacaklar.....	43
3.1.2.4. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	43
3.1.3. Ölçüm ve Muhasebeleştirme Düzenlemeleri	44
3.2. UMS-39'dan UFRS-9'a Geçiş Süreci.....	47
3.3. Ekonomide Karşılaşılan Riskler.....	52
3.3.1. Ülke Riski	52
3.3.2. Kredi Riski	52
3.3.3. Faiz Riski	52
3.3.4. Transfer Riski.....	53
3.3.5. Likidite Riski	53
3.3.6. Piyasa Riski.....	53
3.3.7. Açık Pozisyon Riski.....	53
3.3.8. Döviz Kuru Riski	54
3.4. Döviz Kuru Riski Türleri.....	54
3.4.1. Muhasebe Riskleri	58

3.4.1.1. Dönüşüm Riski (Translation Exposure Risk).....	58
3.4.1.2. İşlem Riski.....	59
3.4.1.3. İşletme Riski (Operasyonel Risk).....	59
3.4.1.4. Döviz Kuru Riski (Exchange Rate Exposure).....	60
3.4.1.4.1. Döviz Kuru Belirlenme Teorileri.....	65
3.4.1.4.1.1. Satınalma Gücü Paritesi	66
3.4.1.4.1.1.1. Mutlak Satınalma Gücü Paritesi.....	66
3.4.1.4.1.1.2. Göreceli Satınalma Gücü Paritesi.....	67
3.4.1.4.1.2. Hedefi Aşma (Overshooting) Modeli.....	67
3.4.1.4.1.3. Portföy Dengesi Yaklaşımı	68
3.4.1.4.1.4. Faiz Haddi Paritesi	69
3.4.1.4.1.5. Esnek Fiyatlar Parasal Modeli.....	70
3.4.1.4.1.6. Reel Faiz Farkları Modeli.....	71
3.5. Riskten Korunma Türleri	72
3.5.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma	72
3.5.2. Nakit Akış Riskinden Korunma.....	74
3.5.3. Yurtdışındaki İşletmede Bulunan Net Yatırım Riskinden Korunma ..	76
3.6. Riskten Korunma Muhasebesi ile İlgili Koşullar	77
3.6. Belgelendirme	78
3.6.2. Riskten Korunmanın Etkin Olması.....	80
3.6.3. Nakit Akış Riskinden Korunmada Tahmini İşlemin Gerçekleşme İhtimalinin Yüksek Olması	81
3.6.4. Etkinliğin Güvenilir Olarak Ölçülebilmesi.....	81
3.6.5. Riskten Korunmada Sürekli Etkinlik Olması.....	81
3.7. Riskten Korunmanın Etkinliğinin Ölçülmesi ve Yöntemleri	82
3.7.1. Temel Şartların Karşılaştırılması Yöntemi	84
3.7.2. Kuramsal Türev Enstrüman (Hypothetical Derivative).....	84
3.7.3. Rasyo Analizi Yöntemi.....	85
3.7.4. Varyansın Küçültülmesi Yöntemi (Volatility Reduction Measure) ...	86
3.7.5. Regresyon Analizi Yöntemi.....	87

4. BÖLÜM

UFRS FİNANSAL ARAÇLAR STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ UYGULAMASI	90
4.2.1. Finansal Varlıklara İlişkin Muhasebe Uygulamaları	90
4.2.1.1. Hazine Bonosu Örneği	90
4.2.1.2. Alacak Senedi Örneği.....	91
4.2.1.3. İtfa Edilmiş Maliyeti ile Ölçülen Finansal Varlıklarda Değer Düşüklüğü Örneği	93
4.2.1.4. Hisse Senedi Örneği	94

4.2.1.5. G. U. D. ile Ölçülen ve Değerleme Farkı Diğer Kapsamlı Gelirde Raporlanan Finansal Varlık Örneği.....	95
4.2.1.6. Etkin Faiz Yöntemi Uygulaması	98
4.2.1.7. Teslim Tarihi Muhasebesi ve Ticari İşlem Tarihi Muhasebesine İlişkin Örnek.....	100

SONUÇ	106
--------------------	------------

KAYNAKÇA	109
-----------------------	------------

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABİGEM	: Avrupa Birliği Türkiye İş Geliştirme Merkezleri
A.Ş.	: Anonim Şirketi
FAS	: Financial Accounting Standards
FASB	: Finansal Accounting Standards Board
Fwd	: Forward
G.U.D.	: Gerçeğe Uygun Değer
GSMH	: Gayrisafi Milli Hasıla
IAS	: International Accounting Standard
IASB	: International Accounting Standards Board
IASC	: International Accounting Standard Committee
IFRS	: International Financial Reporting Standards
KGK	: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
RDK	: Reel Döviz Kuru
SEC	: Security Exchange Commision
SFAS	: Statement of Financial Accounting Standards
SGP	: Satınalma Gücü Paritesi
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TDHP	: Tekdüzen Hesap Planı
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standardı
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TL	: Türk Lirası
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
UMSK	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu UMSK
US-GAAP	: Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
ÜFE	: Üretici Fiyat Endeksi
VUK	: Vergi Usul Kanunu

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 2.1. UFRS'nin Küresel Muhasebe Standartları Olma Yolunda İlerleyişi.....	6
Tablo 2.2. Genel Hesaplar.....	19
Tablo 2.3. Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı Ve Tarihsel Maliyet Yaklaşımının Karşılaştırılması.....	33
Tablo 4.1. 31.12.2014 Tarihi İtibariyle Ticari Alacakların Dökümü.....	89
Tablo 4.2. 31.03.2014 Tarihi İtibariyle Değer Düşüklüğü Hesaplaması.....	93
Tablo 4.3. 30.06.2014 Tarihi İtibariyle Değer Düşüklüğü Hesaplaması.....	93
Tablo 4.4. Finansal Varlığa İlişkin İtfa Edilmiş Maliyet Tablosu.....	96
Tablo 4.5. Teslim Tarihi ve Ticari İşlem Tarihi Hesaplamaları.....	97
Tablo 4.6. 31 Mart 2017 Tarihinde Yayınlanan Faiz Oranları.....	98
Tablo 4.7. Cam Elyaf San. A.Ş.'nin 2 Kasım 2016 Tarihinde T. İş Bankası A.Ş. ile Yaptığı Forward İşlemleri.....	100
Tablo 4.8. Rapor Tarihi İtibariyle Realize Olan Forward İşlemlerinin Muhasebe Kaydı – Vergi Usul Kanunu (VUK) Muhasebe Kayıtları.....	101
Tablo 4.9. Rapor Tarihi İtibariyle Devam Eden Forward İşlemlerinin Muhasebe Kaydı – UFRS Muhasebe Kaydı.....	101

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1. Finansal Bilgilerin Nitel Özellikleri.....	13
Şekil 2.2. Varlık Tanımlaması.....	26
Şekil 2.3. Borçların Algılanması.....	28
Şekil 2.4. Gelir Tanımlaması Zamanlaması.....	29
Şekil 3.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunmada Ortaya Çıkan Kazanç ya da Kaybın Gelir Tablosunda Raporlanması Süreci.....	70
Şekil 3.2. Nakit Akış Riskinden Korunmada Ortaya Çıkan Kazanç ya da Kaybın Gelir Tablosunda Raporlanması Süreci.....	72
Şekil 3.3. Yurtdışındaki İşletmede Bulunan Net Yatırım Riskinden Korunmada Ortaya Çıkan Kazanç ya da Kaybın Gelir Tablosunda Raporlanması Süreci.....	74
Şekil 3.4. UMS-39'un Belgelendirilmesini İsteddiği Hususlar.....	76
Şekil 4.1. Kur Değişimi.....	99

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Önemi ve Amacı

Ülkemizdeki muhasebe sisteminde ikili bir sistem kullanılmaktadır. Mevcut kullanılan Tekdüzen Hesap Planı (TDHP) sistematığının yanı sıra, uluslararası çerçevede bulunan muhasebeye ilişkin standartlara uyum sağlama kapsamında Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGGK)'nce Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS)'nin muhasebeye ilişkin kullandığımız sisteme temel oluşturması ile ilgili çalışmalar sürdürülmektedir. TMS/TFRS'nin yürürlüğe girişiyle türev araçlar bakımından gerçekleştirilen muhasebeyle ilgili uygulamalarda birtakım yenilikler mevzu bahistir. Türev araçlar bakımından meydana çıkan yeni muhasebeyle ilgili uygulamaların ne şekilde gerçekleştirileceği konusunda aydınlık verici, kolaylık sağlayıcı ve yol gösterici çalışmalara ihtiyacın olduğu görülmektedir (Çakır, 2016:122).

Türev araçlarla ilgili muhasebeleştirmelerde söz konusu araçların ne niyetle elde tutulmak istendiği dikkate değerdir. İşletmelerde iki çeşit türev araçların kullanımları mevzu bahistir:

- Alım satım (spekülatif) niyetli türev araçlar,
- Riskten korunmak niyetli türev araçlar.

Türev araçlarla ilgili muhasebeleştirme işleminde de elde tutma niyetlerine binaen çeşitli teknikler takip edilmektedir.

Alım satım hedefli türev araçlar, kısa bir zaman zarfı sonrasında satışa sunulmak amacıyla satın alınabilmekte ve söz konusu kısa süre zarfında kâr sağlamak hedefiyle yapılmaktadır. Söz konusu araçlar, riskten korunmak hedefli satın alınmadıklarında ve söz konusu hedefle elde bulundurulmadıkları süre zarfında burada sınıflandırılmaktadır.

Türev araçların riskten korunmak hedefli şekilde sınıflandırılmaya tabi tutulmasının temel kriterleri bulunmaktadır. Bu kriterler;

- İşletmenin riskle ilişkili yönetimi, amaçları ve stratejilerinin yer alması ve bunların resmi bir belgeyle hazırlanması,
- Korunulmak istenen riskle ilişkisi kurulabilen gerçeğe uygun değerlerdeki ya da nakit akışlarındaki değişimleri dengeleme konusunda çok etkili olması,
- Nakit akışlarında meydana gelen değişimlerin kârı/zararı etkileyebilme özelliğinin bulunması,
- Riskten korunmak adına yapılan işlemlerin etkililiğinin güvenli bir biçimde ölçümünün sağlanması,
- Etkililiğin daimiliğinin sağlanması gerekir (Çakır, 2016: 122).

Çalışmamız 4 ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın amacından ve öneminden bahsedilmektedir.

İkinci bölümde; Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (UFRS)'lere, UFRS'nin tarihinden, UFRS'nin amacına, UFRS'ye ihtiyaç duyulmasının nedenlerine, UFRS'nin yapısına, UFRS' ye entegrasyonda karşılaşılan zorluklara ve Avrupa Finansal Raporlama Stratejisinin UFRS hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde; UMS-39 ve UFRS-9 standartlarının ne olduğundan, ekonomide karşılaşılan risklerden ve döviz kuru risk türlerinden, riskten korunma muhasebesinden, riskten korunma türlerinden, riskten korunma muhasebesi ile ilgili koşullardan ve riskten korunmanın etkinliğinin ölçülmesi ve yöntemlerinden bahsedilmiştir.

Dördüncü bölümde ise uygulama yapılacak işletmenin genel özelliklerine, bu çalışmayla paralellik gösteren örnek uygulamalara ve son olarak ise uygulama örneğine yer verilmiştir.

Bu tezin amacı; UFRS finansal araçlar standartları çerçevesinde riskten korunma muhasebesini ve işletmelerdeki kayıt tutarsızlığını gidermek amacıyla geliştirilmiş UFRS 9 Finansal Araçlar Standartları gereğince getirilmiş olan yeniliklere değinmek ve buna yönelik bir uygulama sunmaktır.

2. BÖLÜM

ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI(UFRS)

Birçok ülke yıllar boyunca kendi muhasebe prensiplerini oluşturmuş ve sınırları içindeki şirketlerin finansal durumlarının raporlanmasında bu prensipler kullanılmıştır. Bu benzer standartlar, teoride her ülke için özgündür. Ama hepsinin amacı finansal durumun değerlendirilmesi ve karşılaştırılmasını kabul edilmiş standartlara göre sağlamasıdır.

Dünya üzerinde ekonomideki küreselleşmenin hız kazanmasıyla, dünya ekonomisinin sınırlar ötesinde birbirine bağlılığı artmakta ve ülkeler kendi muhasebe sistemlerini küresel standartlara yakınlaştırmaya çalışmaktadır. Bir başka ifadeyle dünya iş yaşamının küresel dili oluşmaktadır. Küresel muhasebe diline ulaşmak istenilmesinde beklenti dünyanın her tarafında finansal raporlamaların karşılaştırabilirliğini ve saydamlığını sağlamaktır. Global standartların gereksinim nedenleri aşağıdaki gibidir (Braunbeck, 2010: 3).

- Günümüzde New York, Londra, Lüksemburg, Hong Kong ve Singapur gibi küresel piyasaların olması,
- Dünya ekonomisinin Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ)'ler de dâhil olmak üzere birbirine bağlı olarak ilerlemesi, finansal krizlerin Dünya'nın her yerinde etkisini göstermesi,
- Muhasebe ve denetimin güçlendirilmesi; Dünya Bankası Standartlara ve Kanunlara Uyum Raporları, Önemli kurumların başarısızlıkları,
- Küresel piyasalara yüksek kalitede bilgi sağlaması,

- Sermayenin küresel seviyede verimli kullanılması; şeffaflığın yatırımları çekmesi, sermaye maliyetinin düşmesi, dünya çapında yatırımların artması,
- Muhasebe ve denetim sistemlerinde maliyetin düşmesi ve verimliliğin artması; standart bilgi sistemlerinin kullanılması, gereksiz mutabakat ve süreçlerin elenmesi, denetim verimliliğinin artması, eğitim ve staj programlarının benzer şekilde yapılmasıdır.

Bu gereksinim International Accounting Standards Board (IASB) tarafından hazırlanan International Financial Reporting Standards (IFRS) Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ile giderilmiştir.

2.1. UFRS Tarihi

Muhasebe standartlarında uluslararası uyum yeni bir kavram değildir. Uyum kavramı ilk olarak 1950'lerin sonlarına doğru 2. Dünya Savaşı sonrası ekonomik birleşmeye ve bu bütünleşmeyle birlikte artan sınır ötesi sermaye akışına karşılık olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda ilk çalışmalar Dünya'nın önemli sermaye piyasalarının kabul ettiği muhasebe prensipleri arasındaki farkların azaltılmasıdır. İlk çalışmalar daha çok benzeşme amacına yöneliktir. 1990'larla birlikte benzeşme yerini uyuma bırakmıştır ve birleştirmenin yüksek kaliteye ulaşması için yapılan geliştirmeler, önemli sermaye piyasalarında kullanılabilecek uluslararası muhasebe standartlarını ortaya çıkarmıştır (Financial Accounting Standards Board [FASB], 2014).

Muhasebe standartları düzenleyici ilk kurum olan International Accounting Standard Committee (IASC) (Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi) Haziran 1973'de Londra'da kuruldu. 2001 yılında yapılan organizasyon değişikliğiyle bağımsız standart belirleyicisi ve düzenleyicisi olarak International Accounting Standards Board [IASB] adını aldı. Bununla birlikte uluslararası standartların kullanımında gözle görülür bir artış yaşandı. 2013 yılına gelindiğinde Avrupa Birliği ve 100'den fazla ülke IASB tarafından

yayınlanan uluslararası finansal raporlama standartlarını [UFRS] veya yerel türevini zorunlu ya da gerekli olarak belirledi. IASB'nin amacı anlaşılabilir, uygulanabilir, kaliteli ve dünya çapında kabul görmüş, prensipleri sade ve birbirine bağlı olan finansal raporlama standartlarını geliştirmektir.

2.2. UFRS'nin Amacı

UFRS genel itibariyle;

- Muhasebe politikalarının açıklanmasını,
- Muhasebe temel kavramlarını,
- Mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasını düzenlemektedir.

Bu düzenlemenin esas amaçları ise;

- Mali tablolar yardımıyla ilgili “*kişi/kurum*” ve “*kuruluşlara*” sunulan bilgilerin karşılaştırılabilirlik ve tutarlılık özellikleri ile gerçek durumu yansıtması,
- İşletme faaliyetlerinin ve sonuçlarının sağlıklı bir şekilde muhasebeleştirilmesi,
- İşletmelerde denetimi kolaylaştırmasıdır.

2.3. UFRS'ye İhtiyaç Duyulmasının Nedenleri

Yüksek kalitede, küresel seviyede uygulanmakta olan ve yaptırımını bulunan “*Uluslararası Muhasebe Standartları*” gerek ulusal gerekse de sınır ötesi finansman ve yatırım kararları adına elzem olmasından ötürü, IASB söz konusu gereksinimin giderilmesi amacıyla temel standartları yayımlamaktadır. Söz konusu temel standartlar, iş dünyasında tüm önemli bölümleri çerçeveleyen ve bu bölümler için geniş bir muhasebenin altyapısı meydana getiren, karşılaştırma imkanı, tam açıklama ve şeffaflık sağlayan standartlardır.

G 7 ülkeleri, Merkez Bankası başkanları ve Maliye Bakanları ülkeleri içinde özel sektör kuruluşlarının uluslararası seviyede kabul görmüş bu ilkelere ve kurallara uygun biçimde çalışmalarını sürdürmelerini sağlanması konusunu izlemektedirler. Aynı zamanda küresel sermaye piyasalarına katılan bütün ülkelerin bu standartlara uymaları hususunda uluslararası seviyede çağrı da bulunmuşlardır.

Birçok ülke “*Uluslararası Muhasebe Standartları*”na ekleme veya çıkarma yapmadan “*Ulusal Muhasebe Standardı*” biçiminde kabullenmişlerdir. “1606/2002” numaralı, 19.07.2002 tarihli Avrupa Birliği (AB) kararıyla tahviller ve/veya hisse seneleri AB’ye üye olan ülkelerdeki borsalarda işlem gören bütün kurumlar ve kuruluşlar 01.01.2005 veya sonrasında başlanacak olan mali dönemlerinde “*Uluslararası Muhasebe Standartlarını*” kullanmak zorunlu duruma gelmiştir.

Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu, giderek artış gösteren ve kendilerinden borç alan ülkelere Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS)/UFRS’ nin kullanılmasını istemektedirler. Gelişmekte olan bütün ülkelerde, (Uluslararası Para Fonu) IMF ve Dünya Bankası vb. kurumlardan borçlanılması ve çok uluslu özel işletme yatırımlarının çekilmesi, yabancı sermaye temin etmenin önemli bir kaynağı olmaktadır.

Bunlara ilave olarak “*Uluslararası Finansal Raporlama Standartları*” halen;

- Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) unsurlarına uygun şekilde çalıştığını belirten ülkeler üstü (*Supra National*) kuruluşlar tarafından (AB),
- Uluslararası ve ulusal borsa ile düzenleyici kurumlar yardımıyla [Türkiye’de Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)]
- Sayıları her geçen gün artan kurumlar ve kuruluşlarca kullanılmaktadır.

2.4. UFRS'nin Yapısı

UFRS'nin yapısı kabul edilmiş aşağıdaki kavramlardan oluşur (Wells, 2010: 6).

- Finansal raporlamanın amacı
- Nitel özellikler
- Mali verilerin öğeleri
- Tanıma
- Ölçüm
- Sermaye ve sermayenin korunması kavramları

2.4.1. Finansal Raporlamanın Amacı

Mevcut ya da potansiyel yatırımcıların şirket ile alakalı elde tutma, alış, satış gibi kararları yatırımdan umdukları getiriye (anapara, faiz ödemeleri ve temettü veya pazar değerinin yükselmesine) bağlıdır. Bununla beraber mevcut veya potansiyel kredi ile borç verenler de kredi tahsis eder iken ya da başka kredili işlemlerde yine faiz ve anapara ödemelerini ya da diğer bekledikleri getirilere dikkat ederler.

Borç verenlerin, kredi verenlerin ve yatırımcıların bekledikleri getiri işletmenin ilerideki pozitif nakit akışlarının zamanı, miktarı ve güvenilir olmasının değerlendirmeye tabi tutulmasına göre değişim göstermektedir. Bunun neticesinde borç verenlerin, kredi verenlerin ve yatırımcıların değerlendirmeye tabi tutabilmeleri adına mevcut işletmenin ilerideki nakit akışı ile alakalı bilgiye gereksinim duyarlar (Foster ve diğerleri, 2012: 3). “*Bu bağlamda, Finansal Raporlamanın Amacı; raporlanan kuruluşla ilgili kullanışlı finansal bilgilerin mevcut durumda var olan veya potansiyel yatırımcılara, borç verenlere veya diğer kreditoörlere şirkete kaynak sağlama konusundaki kararları için sağlanmasıdır* (Ernst ve Young, 2010: 2)”.

“Finansal raporlamanın genel amacı; işletmenin değerini göstermek için tasarlanmasa da içindeki bilgilerle kullanıcıların şirket değerini tahmin etmesine yardımcı olur (BDO, 2010)”. Finansal raporlama, bütün bilgileri içermemekte kullanıcıların değerlendirme çalışmalarını gerçekleştirirken çeşitli kaynaklardan politik olaylar, politik hava, endüstrinin genel vaziyeti, ekonomik beklenti ve durumlar vb. ilişik bilgilere dikkat edilmelidir. Kreditorler ve yatırımcılar değerlendirmelerini yaparken şirketin mevcut kaynakları ile alakalı ve bu kaynakların şirket yönetimi yardımı ile etkili ve verimli bir biçimde kullanılıp kullanılmadığı ile ilişkili bilgilere gereksinim duymaktadırlar. Çoğunlukla kreditorler ve yatırımcılar söz konusu bilgileri işletmeden doğrudan istemezler. Finansal raporlamanın hedefi; “Sağladığı detaylı finansal bilgileri direkt olarak değerlendiricileri hedef alarak sunmasıdır” (Fouque ve Langsman, 2013: 921).

Finansal raporlamanın hedefi, kullanıcılara faydalı bilgileri sunmak olsa bile bütün tipteki kullanıcılara daha kullanıma uygun bilgileri sunma hususunda yetersiz kalmaktadır. Kullanılan metotlara göre birtakım kullanıcıların atlandığı haller olmaktadır. Dolayısı ile bazı gruplar finansal raporlamadan daha etkili bir biçimde faydalanabilmektedir.(Finansal Muhasebe Standartları Kurulu)FASB konu ile ilişkili çalışma başlatmış olup, değişik metot ve farklı standartlar geliştirerek, kullanıcıların beklentileri ile onlara sunulan arasındaki boşluğu minimuma düşürmeyi amaçlamaktadır (Varga, 2011: 15). Ayrıca finansal raporlama genel bilgilerin çoğunlukta olması, özellikli kullanıcıları hedef alan bilgilerinde sunulmasına engel değildir.

Finansal raporlamalarda, şirketin iddialarının ve ekonomik kaynaklarının yanında kullanıcılarının ilgi göstereceği, raporlamaya etki eden finansal olaylar ve finansal işlemler belirtilmektedir. Bu işlemlerin ve olayların şirketin iddialarına ve kaynaklarına önemli derecede etki yarattığı için mevcut kullanıcıların dikkatini çekmektedir (Nikolai ve diğerleri, 2009: 49). Örneğin; şirketin gerçekleştirdiği satışlar bir önceki yıla oranla artış göstermiş ise; burada herhangi bir maddi duran varlık satışının yapıp yapılmadığı, mali tablolarda bu satış ile alakalı gerekli işlemlerin olup olmadığı ve gelen her bir nakdin akıbeti vb. konular kullanıcılar bakımından önem oluşturmaktadır.

Finansal raporlama çerçevesi altında şirketin kaynaklarının miktarıyla ve çeşidi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Bu bilgiler, kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi yapıldıktan sonra şirketin kaynaklarının zayıf yönleri ve güçlü yönleri belirlenmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda şirketin borç ödeme gücü ve likidite durumu anlaşılmaktadır. Örneğin, şirketin yaptığı satışlar çok iyi olsa bile ödemeleri kısa vadede, alacakları uzun vadede olması halinde şirketin likidite problemi yaşamasına sebebiyet vermektedir. İşletmenin nakit açığı halindeki finansal kaynak gereksinimi ve söz konusu kaynakları bulabilme gücünün anlaşılmasını sağlamaktadır. İşletmenin borçlanabilme vadesi, borç kaynakları ve şirketin kredi limitleri işletmenin borç bulmadaki etkinliğini belirlemektedir. Öncelikler ile ödeme sorumlulukları hususundaki mevcut bilgiler kullanıcılara gelecekte meydana gelebilecek nakit akışının nasıl dağıtımının yapılacağı hususunda yardım etmektedir (IASB, 2010).

Buna ek olarak şirketin gelecek nakit akışının belirlenmesinde de farklı ekonomik kaynaklar farklı şekilde değerlendirme gerektirir. Örneğin, gelecekteki bazı nakit akışları direkt olarak mevcut durumda var olan alacaklar hesabı gibi ekonomik kaynaklardan sonuçlandırılır. Diğer gelecek nakit akışları, birçok ekonomik kaynağın kullanılıp, ürünlerin üretilip, pazarlanıp, müşteriye ulaştırılmasıyla ortaya çıkar. Bu tipteki nakit akışlarının tek bir ekonomik kaynaktan belirlenmesi de, kullanıcılar kaynakların miktarını ve içeriklerini bilmeye ihtiyaç duyar. Böylece şirketin mevcut kaynaklarıyla gerçekleştirilecek tahmini nakit akışını kısmi olarak tahmin etmeye çalışır (Dursun, 2007).

Şirketin ekonomik kaynakları ve iddialarındaki değişimler şirketin finansal performansı veya borçlanma, sermaye enstrümanları vb. olaylarla ilişkilidir. Gelecekteki nakit akışının uygun şekilde belirlenebilmesi için kullanıcının bu iki durumu ayırt edebilmesi gerekir (Dursun, 2007).

Finansal performans, şirketin ekonomik kaynaklarıyla sağladığı getiriye anlamaya yardımcı olur. Bu bilgiyle yönetimin sorumluluklarını ne derece yerine getirdiği ve kaynakların verimli ve etkili kullanılıp kullanılmadığı belirlenir (Friks, 2005: 6).

Getirinin çeşitliliği ve elemanlarına dair bilgilerse nakit akışının belirsizliklerinin değerlendirilmesine yardımcı olur. Burada dikkat edilmesi gereken getiri sağlayan farklı iş kollarının, ürünlerin ve servislerin farklı risk profiline sahip olmasıdır. Her iş kolu, ürün ve servis elemanlarının karlılıklarının belirlenmesi ve bu karlılıklarla birlikte risklerinin değerlendirilmesi gelecekteki nakit akışının belirsizliklerin belirlenmesinde etkilidir (Salesforce.Com Should Disclose Profit Or Loss By Product Offering (2014), <http://theinvestorzone.com/2014/08/17/salesforce-com-should-disclose-profit-or-loss-by-product-offering/>). Geçmiş performans değerlendirmesiyle ilgili bilgilerse yine yönetimin performansı ve şirketin geleceğinin tahminiyle ilgili verilere ulaşılmasını sağlar.

Finansal performans tahakkuk muhasebesinde daha etkin bir şekilde yansıtılır. Tahakkuk muhasebesinde bir dönemde olan olaylar ve işlemler, bu olay ve işlemlere ilişkin herhangi bir nakit akışı sağlanmasa da tahakkuk edilen dönemde gösterilir. Geçmiş ve gelecek performansın daha etkin şekilde karşılaştırılması açısından tahakkuk muhasebesi önemlidir (Tiffin, 2014: 92). Belli periyotta tahakkuk eden işlemlere göre hazırlanan rapordaki bilgiler, şirketin hazır ekonomik kaynaklarını arttırdığını ve böylece yatırımcılarından ve kreditorlerden ilave kaynak sağlamadan operasyonlarıyla pozitif yönlü nakit girişi sağladığını gösterir.

Ayrıca bu bilgiler; pazar değerinde veya faiz oranlarında olan değişimler gibi olayların şirketin ekonomik kaynaklarını nasıl etkilediğini, dolayısıyla şirketin nakit yaratma gücüne etkisini gösterir (Narayanaswamy, 2011: 112).

Şirketin ekonomik kaynakları finansal performans haricinde ilave hisse senetlerinin piyasaya sürülmesiyle de değişir. Bu durumda raporda yapılan işlemin geleceğe etkisi ve neden değişikliğe gidildiği anlaşılmalıdır (Dursun, 2007).

Son olarak finansal raporlamanın amaçladığı bilgilerin tam olarak sağlanmaması durumunda neler olacağını düşündüğümüzde aşağıdaki konulara değinilebilir. (Collis ve diğerleri, 2012: 112).

Yatırımcılar şirketin bir şeyler sakladığını ve şirket direktörlerinin yatırımcılara maksimum kazanç sağlamak yerine kendi yararlarına çalıştıkları düşüncesine kapılabilir. Böylece şirketten yatırımını çeker veya yatırım yapmaktan vazgeçer.

Borç verenler ve kredi verenler, şirkette bulunan risklerini değerlendirme ve görme konusunda problem yaşar. Mevcut durumdaki finansal kaynak anlaşmalarını sonlandırabilir, faiz oranını arttırabilir, kredi vadesini düşürebilir ve son olarak teminat yapısında daha kesin teminatlar isteyebilir. Şirket yeni finansal kaynak bulma konusunda sorun yaşar (Narayanaswamy, 2011: 130).

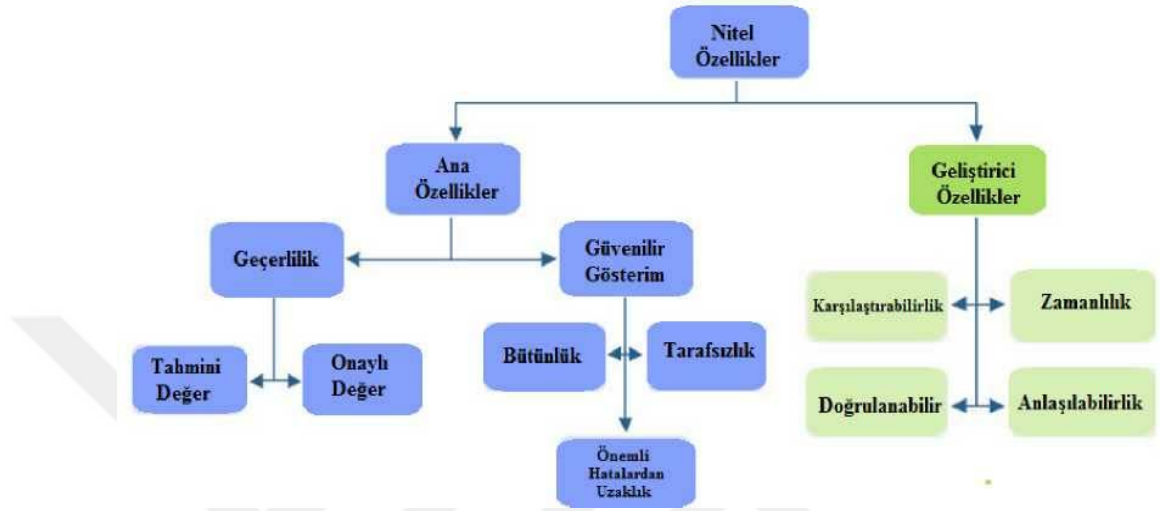
Tedarikçiler alacakları konusunda endişeye kapılarak, işletmeyle yaptıkları anlaşmalarda vadeli işlemlere son verir. Peşin çalışmaya başlayınca şirketin likidite problemi ortaya çıkar. Tedarikçinin çok riskli görmesi durumunda iş anlaşmaları sonlandırılır. Bu da işletmenin faaliyetleriyle ilgili problem yaşamasına neden olur [Avrupa Birliği Türkiye İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM), 2016].

2.4.2. Nitel Özellikler

Bu bölüm kapsamında kullanışlı olan finansal bilgilerin nitel özellikleri ele alınmıştır. Söz konusu özellikler: geçerlilik, güvenilir gösterim, esaslı nitel özelliklerin uygulanması, karşılaştırılabilirlik, doğrulanabilirlik, zamanlılık, anlaşılabilirlik, geliştirici özelliklerin uygulanışı ve maliyet kısıtlayıcısıdır.

Finansal bilgilerin nitel özellikleri Şekil 2.1’de yer almaktadır.

Kaynak: Giurcaneanu, 2012.

Şekil 2.1. Finansal Bilgilerin Nitel Özellikleri.

2.4.2.1. Geçerlilik

Geçerli olan finansal bilgiler, kullanıcıların alacağı kararlarda bir fark oluşturmaktadır. Birtakım bilgiler kimi kullanıcılara yarar sağlamasa da ya da daha önce çeşitli kaynaklardan bu mevcut bilgilere ulaşılsa da verilen kararlarda bazı farklılıklar oluşturabilir. Kısacası finansal bilgiler, onaylama ya da tahmin etme olarak verilecek kararlarda farklılıklar yaratabilmektedir (Bamber ve Parry, 2014: 18).

Geçerlilik, finansal bilgilerin üzerinde barındırması gerekli olan bir kalite niteliğidir. Geçerli finansal bilgiler kullanıcıların kolay karar vermesine yardım etmektedir. Geçerlilik kavramının, onaylama ve tahminde bulunma olmak üzere iki görevi mevcuttur. Tahmini görev, birtakım değerleri öngörmeyi belirtmezler. Yalnızca geçmiş bilgiler ile gelecek için anlam çıkarılmasını ifade etmektedir (Hendersen ve diğerleri, 2013: 48). Bunun yanı sıra onaylama görevinde ise

geçmişteki beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmediği ile alakalı doğrulama bilgileri bulunur. Onaylama görevi kullanıcılara genellikle geri bildirim sağlamaktadır. Dolayısıyla yönetimin beklentileri gerçekleştirme de ne kadar başarılı olduğu hususunda kullanıcılara fikir vermektedir.

Bazı finansal bilgiler geçerli olabilir fakat finansal anlamda önemli değildir ve kullanıcılara yararı yok sayılacak kadar azdır. Önemlilik kullanıcının çeşidine, verilecek karara ve şirketin çeşidine göre değişir. Dolayısıyla hangi bilginin önemli olduğunu saptamak kolay olmamakla birlikte, önemlilik kontrolü ve kararının ana adresi şirket yönetimidir (Eccles ve Krzus, 2014: 137).

Genel anlamda önemlilik kavramını incelediğimizde bazen büyük muhasebe kalemleri önemliyken bazen de küçük olanlar önemlidir. Örneğin; büyük ve kötü borçlanma yapıldıysa bu kullanıcılar için önemlidir. Bunun yanında stoklardaki küçük kalemler müşterilere sağlanan servis veya ürünün devamlılığını etkileyeceğinden önemlidir (Özgür, 2007: 2)

Önemli olmayan bilgilerle hazırlanan raporun anlaşılabilirliği azalmaktadır. Bazen de önemli kalemler bir önceki yıllara veya dönemle arasındaki ciddi anlamda fark olmasıyla belirlenir. Buna örnek olarak şirket arsa veya fabrikası gibi önemli bir varlığını satmış olabilir ve burada maddi duran varlıklarda önemli bir azalma söz konusu olur. Son olarak ta işlemin çeşidi önem derecesini belirleyebilir. Örneğin şirket yöneticisinin şirketle yaptığı herhangi bir anlaşma veya alışveriş kullanıcının bilmesi gereken önemli bir bilgidir (Hendersen ve diğerleri, 2013: 49).

Sonuç olarak; standart belirleyicileri, kullanıcılar ve önemlilik raporu hazırlayanlar arasında zor bir konu oluşturmaktadır. Kaliteli rapor da her zaman önemli bilgilerin hemen hemen hepsi bulunmalı ve gereksiz bilgiler içermemelidir (Mourik ve Walton, 2014: 275).

2.4.2.2. Güvenilir Gösterim

Finansal raporlar, iktisadi olayları sözler ve sayılar ile tasvir etmektedirler. Finansal raporların faydalı olabilmesi için yalnızca ilgili bilgileri ve gerçekçi bilgileri yansıtması yetmez, mevcut bilgileri doğru ve güvenilir bir biçimde sunması gerekmektedir. Sunumun ve gösterimin tam anlamı ile güvenilir olması için üç niteliğe sahip olması gerekir; tarafsızlık, hatadan uzaklık ve bütünlük (Needles ve Powers, 2013: 27).

Bütünlük kavramı, finansal raporda sunulan bilgilerin kullanıcıların ihtiyacı olan tüm bilgileri kapsamayı ve anlaşılmasını kolaylaştıracak açıklamaları ve detayları içermesini ifade eder. Örneğin, bir grup aktifin bütünlük halinde tasvir edilmesi için minimum gruptaki aktiflerin türü, gruptaki aktiflerin sayısal gösterimi ve sayısal gösterimin ne ifade ettiği (Örn: orijinal maliyet, yeniden düzenlenmiş maliyet veya piyasa değeri) belirtilmelidir (Needles ve Powers, 2013: 27).

Tarafsızlık, finansal raporlamalarda yer alan finansal bilgilerin önyargılı ve yanlı olmaktan uzak olmasını ifade eder. Biraz daha açık bir ifadeyle, finansal raporlamalarda kasıtlı olarak eğilim, vurgulama, vurgulamama veya bilgi saklama gibi tarafsızlığı bozacak durumlar olmamalıdır (Resmi Gazete, 2005: 37).

Finansal raporların hatadan uzak olması gerekmektedir. Hatadan uzak olması demek, finansal bilgilerde hatalı veya atlanmış olayların olmamasıdır. Olayların yanı sıra raporlama sırasında izlenen süreçlerde de herhangi bir hata yapılmamalıdır (Akgün, 2013: 2).

Hatadan uzak olmak tüm verilerin kusursuz bir şekilde doğru olmasını ifade etmez. Örneğin, belli bir değer için tahmini değer doğru veya yanlış olduğu değerlendirilemez. Ama tahmin yapılan değer ile ilgili olarak açıklama yapılır, tahmin sürecinin uygun şekilde seçildiği doğru ve açık şekilde anlatılırsa, verilen bilgi güvenilir olarak düşünülür (Christian ve Ludenbach, 2013: 3).

Güvenilir raporlama her zaman yararlı bilgilerle sonuçlanmaz. Örneğin, şirket devlet teşvikiyle mülk, tesis veya donanım sahibi olmuş olabilir. Bu durum açıkça ifade edildiğinde şirketin maliyetsiz aktif kazandığı gösterilir ama bilgi büyük olasılıkla yararlı olmayacaktır (Mourik ve Walton, 2014: 290).

Sonuç olarak güvenilir gösterim; raporlamanın hatadan uzak bir şekilde tarafsız olarak ve sunulan mevcut bilgilerin açıklamaları ve detayları ile uyum göstermesidir.

2.4.2.3. Esaslı Nitel Özelliklerin Uygulanması

Zaman ve maliyet bakımından en verimli ve en etkili süreç aşağıdaki gibidir (IASB, 2010b).

- Finansal rapor kullanıcısı, faydalı olabilecek potansiyel iktisadi olayları belirler,
- Seçilen iktisadi olay ile alakalı olarak bilginin tipini belirler,
- Bilginin güvenilirliğine ve varlığına uygun şekilde sunumunun yapıp yapılmayacağına karar verir.

Bu süreçler neticesinde sorun yaşanmaması halinde süreç “*Esaslı Nitel Özellikleri*” sağlamaktadır. Bir sorun yaşanması halinde ise süreç diğer en geçerli tipte olan bilgi ile tekrarlanır.

2.4.2.4. Karşılaştırabilirlik

Finansal raporların karşılaştırabilirliğini ikiye ayırmak gerekir. Bunlardan birincisi, iki işletmenin mevcut raporlarının karşılaştırabilirliğidir. İkincisi ise aynı işletmenin iki ayrı dönem içinde hazırlanmış raporlarının karşılaştırabilirliğidir. Yatırımcı; birinci karşılaştırma yardımı ile yatırımlarını satmada, elde tutmada, mevcut yatırımına yönelik aktardığı fonu yükseltme ya da diğer bir yatırıma geçme kararını verebilmektedir. İkinci durumdaki

karşılaştırma ile işletmenin iki ayrı dönem içerisindeki finansal performansının hangi yönde değişim gösterdiği bilgisi ile işletmenin geleceğini tahmin edebilmektedir. Buna örnek olarak bir sanayi işletmesi satışlarını son 4 dönemde her dönem içinde %10 arttırmışsa, raporda gelecekle ilgili aksi bir yargı verilmediği sürece gelecek dönemde minimum %10 artış beklentisi oluşur (Hendersen ve diğerleri, 2013: 49)

2.4.2.5. Doğrulanabilirlik

Doğrulanabilirlik, mali bilgilerin güvenilir olması hususunda bilgili olan ve bağımsız iki ayrı gözlem yapacakların tam manası ile anlaşamasa dahi, düşünce birliğine varması halidir (Braunbeck, 2010: 22). Doğrulanabilirlik finansal bilgilerdeki pesonellerin tam ölçümü manasını taşımaz. Değerlerde belirli aralıklarda içinde sapma ve bununla alakalı varsayımlarda doğrulanabilir. “*Direkt ve Endirekt*” olmak üzere iki farklı doğrulama yapılabilmektedir.

Direkt doğrulamada miktar veya bir sunum direkt gözlemlenerek doğrulanır. Buna örnek olarak şirketin nakit miktarının hesaplanması verilebilir (Needles ve Powers, 2013: 21).

Endirekt doğrulama finansal bilgilerin hesaplama modelinde girdilerin, formüllerin, tekniğin kontrolü ve sonucun tekrar hesaplanmasıyla yapılır. Buna örnek olarak ise stokların sayı ve maliyetine bakarak taşınan stok kontrolü ve bu bilgiler ve yöntemle son durumdaki stok durumunun tekrar hesaplanması verilebilir (Needles ve Powers, 2013: 21).

2.4.2.6. Zamanlılık

Zamanlılık, finansal bilgilerin karar vericilere kararlarına etki edebilecek şekilde zamanında iletilmesi gereklidir (IASB, 2010b). “*Örneğin, bir inşaat şirketi mayıs ayında başlayacağı bir proje için finansman arayışına başladığını düşünelim. Şirket yılsonu finansal raporunu en azından mart ayına kadar yetiştirip karar vericilerin karar vermesini sağlamalıdır. Mayıs ayından sonra*

veya mayıs ayının başlangıcında çıkan rapor karar vericilere yeterli süre tanımayacağı için finansmanın ve projenin gecikmesine neden olur. Bilgiler genellikle eskidikçe yararlı olma özelliğini yitirir” (Çınar ve İkram, 2011: 3).

2.4.2.7. Anlaşılabilirlik

Bilgilerin anlaşılabilirliği konusu finansal raporların faydalı olmasını sağlayan esas niteliklerden biridir. Bilgiler sınıflandırılarak, toparlanarak, niteliklerine göre ayırt edilerek, özlü ve açık olarak sunumu yapılarak daha anlaşılabilir duruma getirilebilir (Monks ve Lajoux, 2011: 414). Finansal raporlar, herkes için anlaşılabilir değildir ve anlaşılabilir olması durumu ise kullanan bireye göre de değişim gösterir. Yine de genel amaçlı bilgiler bütün ekonomi, muhasebe ve işletme bilgisine yeterince sahip bireyler tarafından rahatça anlaşılabilirdir (Flynn ve Koornhof, 2005: 8-4). İlgili bilgiler ile özel konular ya da teknik detay gerektiren konular bazı kullanıcılar için anlaşılması zor ve karmaşık gelebilir.

2.4.2.8. Geliştirici Özelliklerin Uygulanışı

Geliştirici özelliklerin uygulanışı, tekrar gösteren süreçlerden meydana gelir. Süreçler içerisinde sıra önceden belirlenmemiştir. Bu durumun sebebi ise bazı nitel özelliklerin yükselmesinin, diğer nitel özelliklerin azalmasına sebep olmasıdır (Akgün, 2013: 15).

Buna örnek olarak karşılaştırılabilirliğin azalmasının sonucunda geçerlilik ve güvenilir sunum özelliği gelişebilmesi verilebilir.

2.4.2.9. Maliyet Kısıtlayıcısı

Finansal raporlama kendi ile beraber dikkate değer bir mali yükü de getirmektedir. İşletmelerin mali raporlama hazırlama kararı ile ilgili olmak üzere, standart belirleyiciler işletmenin finansal verileri sunma aşamasında katlanmak zorunda kalacağı maliyetle, finansal raporları kullananların sunulan verilerden elde ettikleri faydayı karşılaştırır (Weygandt ve diğerleri, 2011: 67).

Buradaki yararı açıklamak gerekirse, güvenilir bilgiler sermaye piyasalarında daha fonksiyonlu olunmasını ve daha düşük sermaye maliyetini getirir. Bunun yanında borç verenler şirketin durumunu bilir şekilde finansman sağlama imkânına erişir. Yararla karşılaştırılacak maliyetse, verilerin toplanması, işlenmesi, doğrulanması ve sunulmasının maliyeti ve sunulan bilgilerin analizinin ve açıklamasının yapılmasının maliyetinden oluşur (Mevzuat Dergisi, 2001: 41).

2.4.3. Mali Verilerin Öğeleri

Finansal raporlamanın öğelerinin kapsamında finansal işlemlerin etkilerine göre ayrıldığı gruplar ve finansal olayların ekonomik özelliklerine göre ayrıldığı sınıflar yer alır (Gupta, 2008: 157). Mali verilerin öğeleri; finansal durum ve performanstır.

Finansal verilerde genel hesapların sınıflandırılması Tablo 2.2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. Genel Hesaplar.

Varlıklar	<ul style="list-style-type: none"> • Nakit ve Benzerleri • Alacaklar Hesabı, Ticari Alacaklar • Peşin Ödenmiş Giderler • Stoklar
	<ul style="list-style-type: none"> • Maddi Duran Varlıklar (Gayrimenkul, Tesis, Ekipman) • Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller • Maddi Olmayan Varlıklar (Patent, Haklar, Lisanslar) • Özkaynak Yöntemiyle Muhasebeleştirilen Yatırımlar • Kurumlar vergisi muhasebesi ve ertelenmiş vergi
Borçlar	<ul style="list-style-type: none"> • Borç Hesabı, Ticari Borçlar • Finansal Borçlar • Dönem Vergi Yükümlülüğü • Ertelemiş Gelirler • Borç ve Gider Karşılıkları • Satış Amaçlı Elde Tutulan Yükümlülükler • Türev Finansal Araçlar
Özkaynak	<ul style="list-style-type: none"> • Sermaye • Hisse Senedi İhraç Primleri • Yedekler • Geçmiş Yıllar Karları • Özel Fonlar
Gelir	<ul style="list-style-type: none"> • Gelirler, Hasılat • Diğer Gelirler • Finansal Gelirler (Mevduat) • Yatırım Gelirleri (Temettü)
Gider	<ul style="list-style-type: none"> • Satılan Malın Maliyeti • Genel Yönetim Giderleri • Faiz Giderleri • Vergi Giderleri • Diğer Giderler

Kaynak: Robinson ve diğerleri, 2012: 110.

2.4.3.1. Finansal Durum

Finansal durum varlıklar, borçlar ve özkaynak elemanlarıyla ölçülür. Bunlar bilanço kalemleridir. Bilanço firmanın faaliyete geçmesinin akabindeki dönemde belli bir güne has mali vaziyeti ifade eder (Ayboğa, 2001: 1).

Varlıklar geçmiş olaylardan sonucunda oluşmuş, şirket tarafından kontrol edilen ve gelecek için ekonomik yarar sağlayacak kaynaklardır (IASB, 2010). Varlıkların değeri vardır ve şirketin iş yapma kapasitesini veya potansiyelini arttırır (Sheeba, 2011: 26).

Varlıkların önemli özellikleri aşağıdadır (Gupta, 2008: 157).

- Gelecekte ekonomik yarar sağlarlar. Varlıklar direkt veya dolaylı yoldan şirkete pozitif yönlü nakit veya nakit benzerleri akışı sağlayabilirler.
- Tekil olarak veya birkaç varlığın kombinasyonu şeklinde ürün veya servis üretilerek satışı sağlanabilir.
- Şirketin fazla nakdi şirketin borçlarının ve kredilerinin kapamasında kullanılabilir. Şirket son dönemdeki operasyonlarında önemli nakit girişi sağlamış ve fon fazlası yaratmış olabilir. Böyle durumlarda şirket kredilerini ve borçlarını kapatarak faiz yükümlülüğünü azaltabilir.
- Şirketin fazla nakdi temettü olarak yatırımcılara ve şirket sahiplerine dağıtılabilir.
- Stokların eritilmesiyle şirkete nakit girişi sağlanır. Buna örnek olarak konut projeleri yapan bir şirketin elindeki konut stoku bilançoda önemli bir yer tutar. Bu stoklar potansiyel nakit girişinin çok yüksek olduğunu gösterir.

- Varlıkların fiziksel formu aktifin varlığı açısından önemli değildir. Örneğin lisans, patent ve kullanım hakkı gibi maddi olmayan varlıklar fiziki olarak farklı bir form da olsa da gelecekte şirketin ekonomik kaynaklarına pozitif yönlü katkı yapacaktır. Örneğin bir bölgedeki maden işleme lisansı fiziki olarak görünmese de madenin işlenmesi ve satışıyla elde edilecek nakit şirketin ekonomik kaynaklarını artırır.
- Hukuken mal sahipliği aktifin varlığı açısından önemli değildir. Buna leasinge konu olan varlıklar örnek verilebilir. Taksitler devam ederken mal sahipliği finansör şirkette olsa da, malı kullanan şirket maldan yarar sağlayabildiği için şirketin varlıklarında yer alır.
- Normal durumlarda varlıklar satın alınarak veya üretilerek kazanılır. Ama diğer ekonomik işlemlerde varlık yaratabilir, örneğin, devlet bir teşvik programı kapsamında bir şirkete arsa tahsis edebilir ve bu arsadaki mineral kuyuları araştırması şirketin olabilir. Bu durumda şirket herhangi bir satın alma veya üretim gerçekleştirmeden varlık sahibi olur.
- Yapılan masraflar, gelecek için ekonomik yarar sağlamaya çalışıldığının göstergesi olsa da, her zaman varlık elde edildiğini veya edileceğini göstermez. Buna örnek olarak, petrol şirketlerinin yaptığı arama çalışmaları verilebilir. Başka bir örnek olarak bir şirketin yeni bir ürün çıkarmak için yapılan fakat başarısız olan araştırma geliştirme çalışmaları düşünebilir.

Borçlar, geçmiş ekonomik olay ve işlemlerden dolayı harcanacak muhtemel ekonomik kaynaklarla ilgili güncel durumdaki yükümlülükleri ifade eder. Bu yükümlülükler geçmişteki ekonomik olaylardan dolayı gelecek zamanda şirketin varlıklarından alacaklı tarafa aktarım olacağını veya alacaklı tarafa servis sağlanacağını gösterir (Stickney ve diğerleri, 2010: 767).

Borçların önemli özellikleri aşağıdadır (Gupta, 2008: 158).

- Borçların ana özelliği şirketin gelecekte ödenecek, şimdiki yükümlülüğü olmasıdır. Buna göre gelecek zamanda kaynaklarını kullanarak karşı tarafa karşı borcunu sonlandıracaktır. Borç-alacak konusundaki uzlaşma farklı yöntemlerle yapılabilir;
  - ✓ **Nakit Ödeme:** Örneğin şirket vadeli olarak mal satın almıştır ve vadesi geldiğinde mal bedelini karşı tarafa nakit olarak ödeyecektir. Stok transferi: Şirket stoktaki ürünü satmış ve parasını teslim etmeden peşin olarak almış olabilir. Bu durumda son teslim tarihine kadar stoktaki malı karşı tarafa transfer etmelidir.
  - ✓ **Servis (Danışmanlık, Teknik Bilgi) sağlama:** Şirket bir danışmanlık şirketi olabilir ve senelik peşin olarak tahsil ettiği ücret karşılığın 1 sene boyunca karşı tarafa yönetim danışmanlığı hizmeti verecektir. Yükümlülüklerin yer değiştirmesi: Şirket ticari borçlarını kapatmak için kredi kullanabilir. Bu durumda şirket vadesinde ticari borçlarını krediden gelen nakitle öder ama gelecekte ticari borçlar yerine kredi taksitlerini ödeyecektir.
- Yükümlülükler yapılan kontratlar veya zorunlu düzenlemelerle hukuken mecburi hale gelir. Buna örnek olarak alınan hizmet veya mal karşılığı yapılan anlaşmaya göre ve kesilen faturaya göre ödeme yapılması veya kara göre ödenen vergi verilebilir.
- İş gelenekleri veya müşteri beklentilerine şirkete yükümlülük doğurabilir. Örneğin şirket ürününde açık bir hatasını ürünün garanti süresi bitse bile müşteri ilişkilerinin devamı adına müşteriden herhangi bir ücret almadan düzeltebilir. Burada harcama yapılacak tutar şirketin borcu olarak düşünülebilir.
- Yükümlülük ancak ve ancak varlığın şirket tarafından alınması veya gelecek zaman varlığın alınacağına ilişkin feshedilemeyen bir

sözleşmenin imzalanmasıyla olur. Yani şirketin bir varlığı satın alma kararı vermesi herhangi bir yükümlülük doğurmaz, yükümlülüğün oluşması için varlığın kesin olarak alınması gerekir.

- Bazı borçlar önemli derecede tahmin gerektirir. Örnek olarak kıdem tazminatı karşılığı verilebilir.

Özkaynak varlıklardan borçların çıkarılmasıyla bulunur. Özkaynağın önemli özellikleri aşağıdadır. Önemli özkaynak kalemleri, nakit sermaye, özel fonlar, dağıtılmayan karlar ve yedeklerdir.

Özkaynak kalemlerinin önemli özellikleri aşağıdadır (Gupta, 2008: 159).

- Bilançodaki özkaynak tutarı varlıklar ve borçların ölçümüne bağlıdır.
- Kendi içerisinde sınıflandırmalara ayrılır. Sınıflandırmalar şirketin temettü dağıtım politikası, özkaynak kullanımı, ayırmayla ilgili hukuksal ve de mevzuat açısından sınırlamalar hakkında kullanıcıya bilgi verir.
- Hukuk aynı zaman şirketin yedekleri oluşturmasıyla ilgilenir. Şirket ve şirkete kredi verenler böylece kayıplara karşı korunmuş olur.
- Şirketin özkaynak taahhütleri, yapılan sermaye artırımını veya azatlımını, şirketin borsadan hisselerini toplaması ve borsaya açılma gibi kararlar özkaynak kalemleriyle ifade edilir. Bu bilgiler kullanıcılar için şirketin geleceğini öngörme açısından önemlidir.

2.4.3.2. Performans

Bilanço şirketin belli bir tarihteki finansal durumunu gösterir. Gelir tablosu ise şirketin belirli bir dönemdeki performansını belirtir. Performansın

içeriğini şirketin karlılığı, satışların hacmi, satılan malın maliyeti gibi kalemler oluşturur.

Bunun yanı sıra yine gelir tablosu kalemleri olan kambiyo kar ve zararları, faiz kar ve zararları şirketin finansal yönetim kararlarının performansı hakkında da bilgi verir.

Gelirler, belirli muhasebe döneminde varlıkları arttıran veya borçları azaltarak ekonomik fayda sağlarlar (Collis ve diğerleri, 2012: 130). Varlıkların borç ve özkaynak toplamı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gelirler sonuç olarak özkaynak artışı sağlarlar. Bu da gelirlerin şirkete yatırım yapanların zenginleştirdiği anlamına gelir (Kolitz ve diğerleri, 2009: 89). Gelirler hem olağan faaliyetlerden gelen kazançları; satış hâsılatı, katkı payları, faiz gelirleri ve temettü gelirleri gibi kalemleri kapsar hem de maddi duran varlık satışı gibi olağandışı gelirleri kapsar (Gupta, 2008: 159).

Giderlerde gelirlere ters olarak belirli muhasebe döneminde varlıkları azaltarak veya borçlanarak şirketin ekonomik kaynaklarına negatif yönlü etki eder (Collis ve diğerleri, 2012: 130). Giderlerdeki artış varlıklarda azalışı dolayısıyla özkaynakta azalmaya ve sermaye sahiplerinin şirketten alacağı getiririnin azalmasına neden olur (Kolitz ve diğerleri, 2009: 89). Giderler, maaş ödemeleri, pazarlama giderleri, satılan malın maliyeti ve diğer olağan giderler olan faiz ve komisyon gibi giderleri kapsar.

Bunların yanında olağandışı giderlerde tanımın içine dâhil edilir. Örneğin yangın, sel gibi doğal afetler veya hukuksal bir karar şirketin hazır değerlerinde beklenmedik bir kayıp yaşatabilir (Gupta, 2008: 159).

2.4.4. Tanıma

Tanıma fonksiyonunun yerine getirilmesi adına tanımlama yapılması gerekmektedir. Porter ve Norton (2013: 157)'a göre tanımlama; bir muhasebe

kaleminin şirketin mali verilerinde varlık, borç, gelir veya gider olarak kaydolma sürecidir. Tanımlama buna ek olarak kalemin rakam ve kelimelerle de ifade edilmesi ve mali verilerin öğeleri içerisinde sınıflandırılması işlemini de içerir.

Elemanların kendi içindeki ilişkileri bir elemana tanıma yapılacağı durumda başka bir elemana tanımlama gereksinimi doğurur. Örneğin bir kalem varlık olarak tanımlanmışsa, bunun karşılığında gelir veya borç olarak tanımlanmış bir kalemin daha olması gerekir. Tanımlama yapılabilmesi için aşağıdaki iki kriterin sağlanması zorunludur (IASB, 2010):

- Muhasebe kaleminin şirkete doğru veya şirketten dışarı ekonomik yarar sağlanması gerekir.
- Muhasebe kaleminin güvenilirlik sağlayacak maliyet veya değerinin olması gerekir.

2.4.4.1. Varlık veya Borçların Tanımlaması

Bir firmanın önceden muhasebe kayıtlarına almış olduğu finansal varlık veya finansal borcu önceden muhasebeleştirilmiş finansal araçlar gereğince, kar veya zarar aracılığı ile gerçeğe uygun değerinden finansal varlık veya finansal borç ya da satışa hazır bir finansal varlık şeklinde tanımlamasının yapılmasına müsaade edilir. Firma, tanımlamanın yapıldığı tarih itibari ile her bir kategoride tanımlanmış/gösterilmiş olan finansal varlık veya borçların gerçeğe uygun değerlerini ve bunların daha önceden finansal tablo varlıkları arasındaki tasniflerini ve defter değerlerini kamuoyuna duyurur.

a) Varlık Tanımlaması

Varlıkların tanımlamasında 3 madde kontrol edilir (Weil ve diğerleri, 2012: 114).

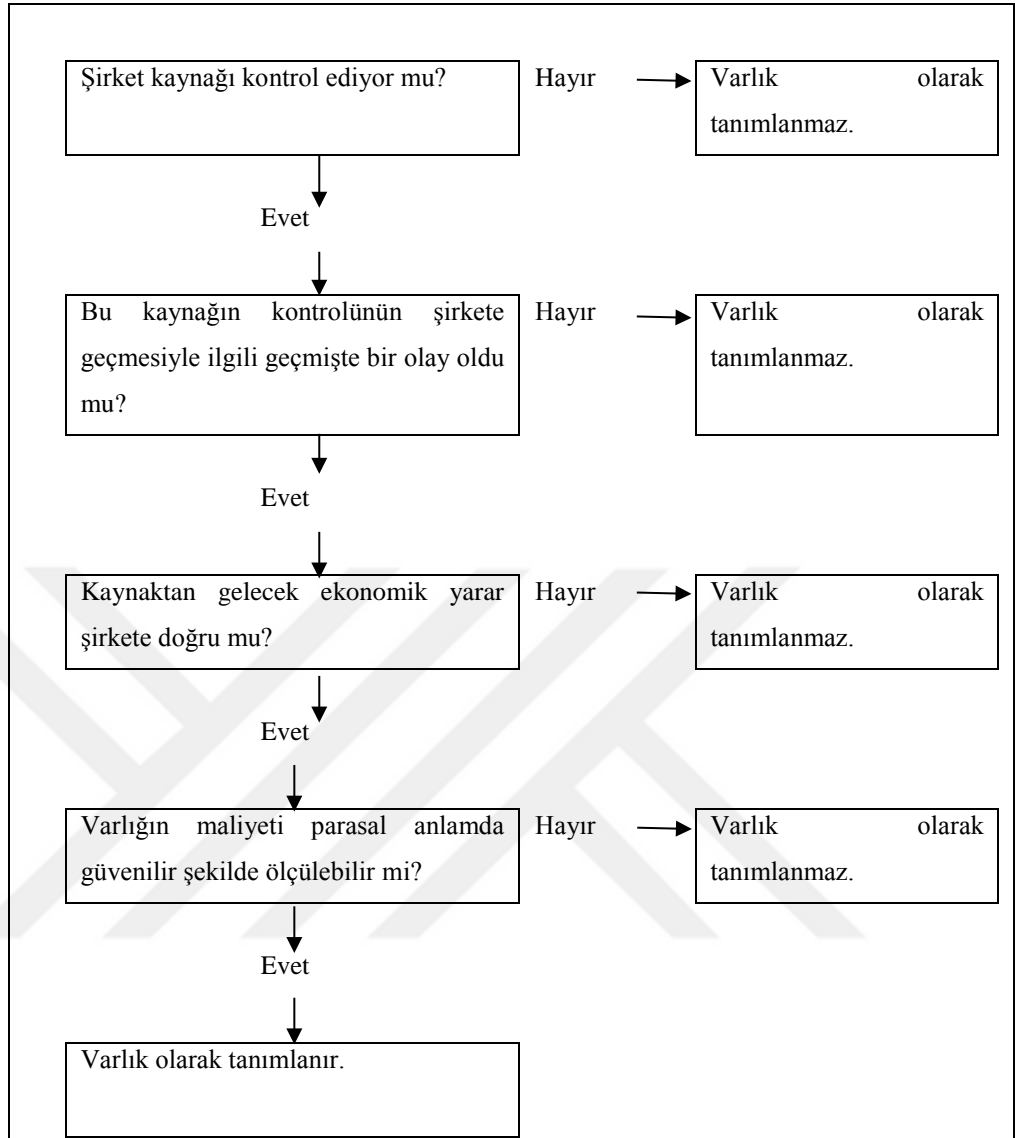
- İşletmede muhasebe kaleminin kullanım hakkının sahipliği veya kullanım hakkının kontrolünün olması,

- Geçmiş işlem veya takasların etkisiyle muhasebe kaleminin kullanım hakkının oluşması,
- Gelecekte vereceği yarar, geçerli şekilde ölçülebilir olmalı ve yeterli seviyede güvenilirliğe sahip olmalıdır.

Bütün varlıklar gelecekte ekonomik fayda sağlamasına rağmen, bütün fayda sağlayanlar varlık değildir. 3 maddenin tamamını sağlaması durumunda varlık olarak tanımlanır.

Varlık tanımlamasına örnek verecek olursak; şirketin satışını tamamlayıp tahsilatını henüz yapmadığı bir işlem, şirkete gelecekte o parayı tahsil etme hakkı verip ekonomik yarar sağladığından alacaklar olarak varlık altında tanımlanır. Varlık tanımlamasının aşamaları şekil 2.2.'de gösterilmiştir.

Şekil 2.2. Varlık Tanımlaması.

Kaynak: Scott, 2012: 28.

b) Borçların Tanımlaması

Borçların tanımlamasında 3 madde kontrol edilir (Weil ve diğerleri, 2014: 121).

- Muhasebe kaleminin borç olarak algılanabilmesi için mevcut durumda işletmenin ilgili yükümlülüğün altına girmesi gerekir. Gelecekte olacak potansiyel görev ve amaçlar borç olarak algılanmaz
- Yükümlülük geçmişte yapılan bir işlem veya bir takasın sonucu

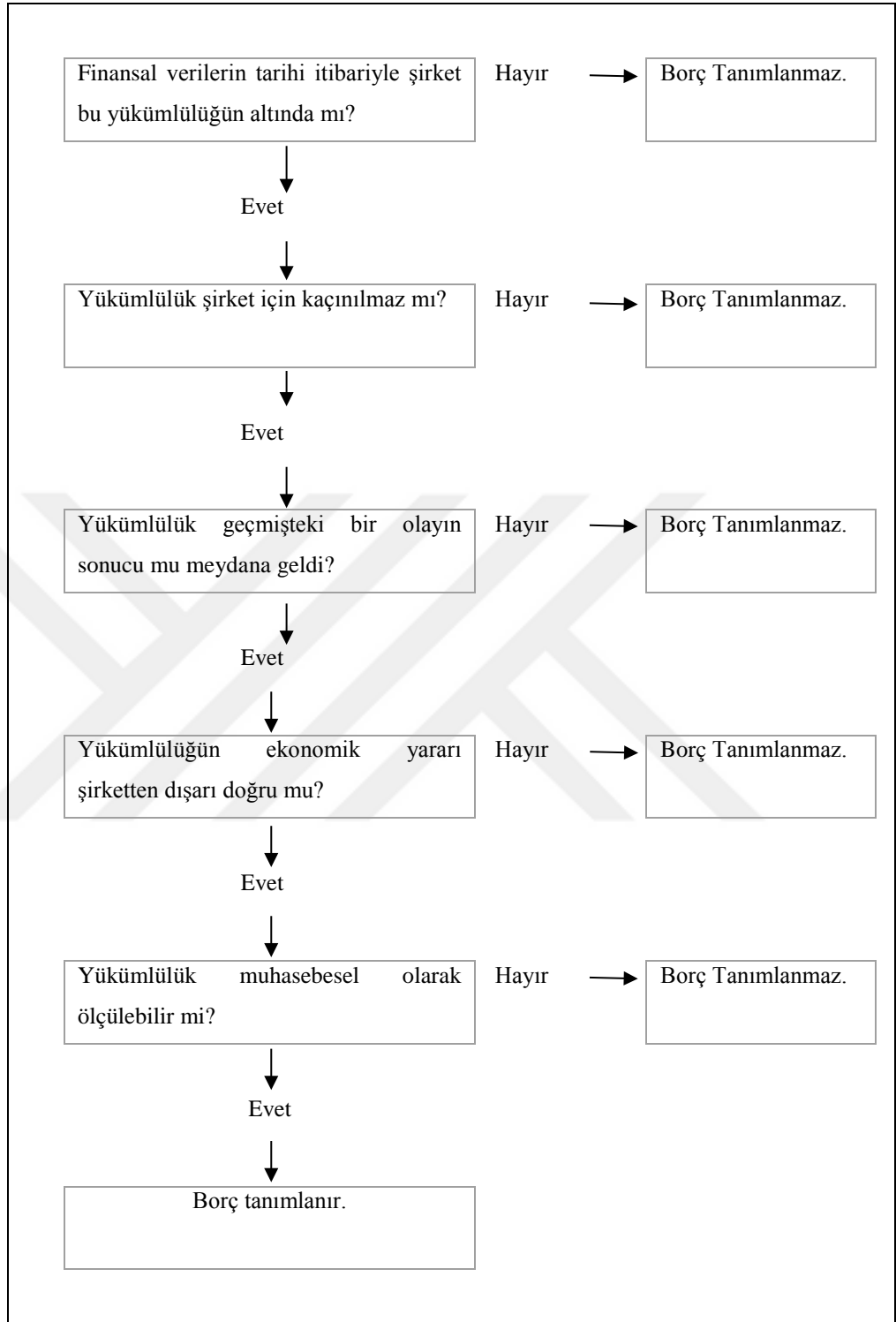

olmalıdır.

- Yüklölükten iŖletmenin kurtulma hakkı veya vazgeçme hakkı olmamalıdır.
- Yüklölük, geçerli Ŗekilde ölçülebilir olmalı ve yeterli seviyede güvenilirliğe sahip olmalıdır.

Borçların algılanması süreci Şekil 2.3'te gösterilmiştir.

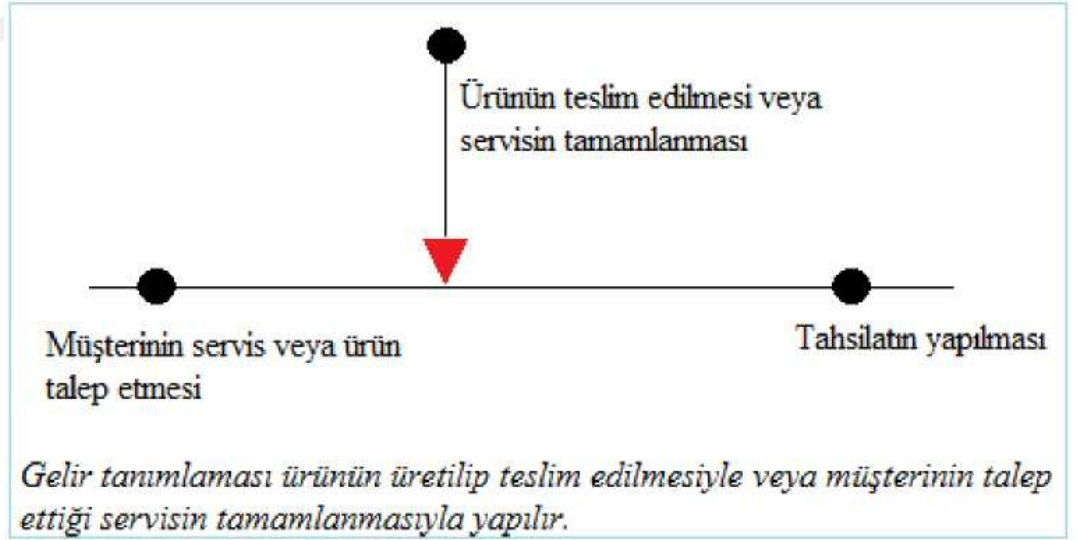
Kaynak: Scott, 2012: 34.

Şekil 2.3. Borçların Tanınması.

2.4.4.2. Gelirin Tanımlaması

Gelirin tanımlaması için gelecekteki ekonomik yararın varlıklarda artış olarak veya borçlarda azalış olarak artması gerekir. Başka bir ifadeyle varlıkta bir artış tanımlaması veya borçlarda azalış tanımlaması gelir tanımlamasına etki eder (IASB, 2010). Buna örnek olarak ürün veya servislerin satışlarının yapılarak nette varlıkların artmasının veya borç veren tarafından borcun affedilmesi veya silinmesiyle borçların azalmasının gelir olarak tanımlanacağı verilebilir.

Gelir tanımlaması gelecekte şirkete yönlü ekonomik yararın akışının olacağı ve bu yararın güvenilir şekilde ölçülebileceği durumları ifade eder (Weygandt ve diğerleri, 2011: 97). Gelir tanımlaması sürecinin en önemli konusu zamanlamadır. Gelirin ne zaman tanımlanacağı ve gelir tablosuna işleneceğine konusuna dikkat edilmelidir (Bhattacharyya, 2006: 477). Zamanlama konusu Şekil 2.4'te gösterilmiştir.

Kaynak: Weygandt ve diğerleri, 2011: 97.

Şekil 2.4. Gelir Tanımlaması Zamanlaması.

2.4.4.3. Giderin Tanımlaması

Giderin tanımlaması için gelecekte ekonomik yararın varlıklarda azalış olarak veya borçlarda artış olarak azalması gerekir. Başka bir ifadeyle varlıkta bir azalış tanımlaması veya borçlarda artış tanımlaması gider tanımlamasına etki eder (IASB, 2010).

Giderler gelir yaratmak için şirketten dışarı çıkan yani kullanılan kaynaklardır. Başka bir ifadeyle gelir yaratmak için harcanan maliyettir. Burada maliyetin doğru ölçülebilmesi ve belirlenebilmesi için eşleştirme ilkesi uygulanır.

Gelir gider arasındaki neden-sonuç ilişkisinin kurulabilmesi durumunda gelirin kayıt altına alındığı periyotta ilgili gider de tanınır ve kayıt altına alınır (Stickney ve diğerleri, 2010: 165).

Bazı giderlerin gelirlerle direkt bağlantısı yoktur (Lo ve diğerleri, 2011: 115). Örneğin, bir sigara fabrikasında sigara üretimi için kullanılan tütünün maliyetinin sigara satışından elde edilen hâsılatla direkt ilişkisi varken, tesisin ve ekipmanlarının amortisman giderinin veya üretimin finansmanı için kullanılan kredinin faiz giderinin direkt ilişkisi yoktur. Böyle maliyetler sistematik ve oransal şekilde paylaşılır (Lo ve Fisher, 2011: 115).

2.4.5. Ölçüm

Ölçüm süreci tanımlanan finansalların parasal olarak değerine karar verilmesidir (IASB, 2010). 27828 numaralı Resmi Gazete 209 numaralı Türkiye Muhasebe Standartları Kurulundan: Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ EK-1'de çeşitli ölçme teknikleri ve açıklamaları yapılmıştır.

- **Tarihi Maliyet:** Varlıklar elde edilmiş oldukları tarih itibariyle alımları adına ödenen nakit ya da nakit benzerlerinin tutarları ile veya onlara karşılık verilen varlıkların gerçeğe uygun değerleri ile ölçümlenirler. Borçlar borç karşılığında elde edilmiş olanın tutarı ile ya da şirketin normal faaliyetlerinden meydana gelen borçlarda, farazi, gelir vergilerindeki gibi, borcun kapanması adına gerekli olan nakit ya da nakit benzerlerinin tutarı ile sunulurlar.
- **Cari Maliyet:** Varlıklar aynı varlığın veya bu varlık ile eşdeğer olan bir varlığın alınması adına mevcut olması gerekli olan nakit ya da nakit benzerlerinin tutarıyla sunulurlar. Borçlar, yükümlülüğün kapatılması adına gerekli olan nakit ve nakit benzerlerinin iskonto edilmemiş tutarlarıyla sunulurlar.
- **Gerçekleşebilir Değer (Ödeme Değeri):** Varlıklar, şirketin normal faaliyet şartlarında, bir varlığın elden çıkarılması durumunda elde edilecek olan nakit veya nakit benzerlerinin miktarıdır. Borçlar, şirketin normal faaliyet şartlarında, kapatılmaları adına ödenmesi gerekli olan nakit veya nakit benzeri değerlerin iskonto edilmemiş tutarlarıyla sunulurlar.
- **Bugünkü Değer:** Varlıklar, şirketin normal faaliyet şartlarında, gelecekte meydana getirecekleri net nakit girişlerinin bugünkü iskonto edilmiş değerleriyle sunulurlar. Borçlar, şirketin normal faaliyet şartlarında, kapatılmaları adına gelecekte ödenmesi gerekli olan net nakit çıkışlarının bugünkü iskonto edilmiş değerleriyle sunulurlar.

Türkiye’de muhasebe standartlarında geçmişte ağırlıklı olarak “tarihsel maliyet esas alınmıştır. Ama 2000’lerle birlikte standartlarda “gerçeğe uygun değere” önem vermeye başlanmıştır. Bu iki ölçüm yönteminin karşılaştırılması Tablo 2.3’te gösterilmiştir.

Tablo 2.3. Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı Ve Tarihsel Maliyet Yaklaşımının Karşılaştırılması.

Kavram/Konu	Tarihsel Maliyet Yaklaşımı	Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı
İlgililik ve Güvenilirlik	Raporlanmış değerlerin güvenilir olması, bunların ilgili olma niteliğinden daha çok önem arz etmektedir.	Tutarların ilgililik (ihtiyaca uygunluk) niteliği, güvenilir olmama niteliğini telafi etmektedir. Aktif olmayan piyasalarda tespit edilen gerçeğe uygun değerler güvenilir olmama durumu bulunabilir.
İhtiyatlılık	İhtiyatlılık ilkesi gereğince gerçekleşmemiş zararlar kaydedilir, gerçekleşmesi muhtemel gelirler kaydedilmezler. Bazen varlık değer düşüklüğü kayıtları agresif muhasebe uygulamalarına sebep olmaktadır.	Gerçeğe uygun değer yaklaşımında kazanç ve kayıplar daha simetrik şekilde kayıt altına alınır. İdeal olan, simetrik kayıt altına almada, ihtiyatlılık kavramı gereğince gerçekleşmemiş kayıpların kaydedilmesi, fakat gerçekleşmemiş kazançların kayıt altına alınmasının azaltılması çabasıdır.
Gelirlerin kaydı	Kazançlar, gelir-gider eşleşmesi esasına uymak adına, aralıklı olarak değerlendirmeye tabi tutulur. Gerçekleşmiş gelirler kayda alınır.	Kazançlar, haklar ve borçların ekonomik değerindeki değişimlere bağlı olarak daimi bir temelde değerlendirilir. Gerçekleşmemiş gelirler kaydedilebilir.
Karmaşık İşlemler	Gözlenebilir tarihsel maliyetlere dayalı belli haklar ve borçlar kayda alınır.	Karmaşık işlemlere konu olmuş bütün hak borçların tanımlanması, ölçülmesi ve açıklanmasını hedefleyen bir sistemdir.
Ölçüm	Tarihsel maliyete dayalı kayıt işlemi gerçekleştirilir. Fakat ileriki dönemlerde tükenme payı kayıtları gerçekleştirilir. Tamamıyla objektif değerler kullanılır.	Raporlanan değerler, aktif piyasada meydana gelen değerlerden, ölçüm teknikleriyle tespit edilmiş değere kadar uzanır. Bazen de sübjektif değerler kullanılır.
Finansal Raporlama	Bu yaklaşımda bilançoya değil, daha çok gelir tablosuna odaklanıldığı tartışma konusudur.	Gerçeğe uygun değer yaklaşımında bilançoya odaklanma mevzu bahistir.
Gelir Tablosu	Faaliyet sonuçlarını yansıtır.	Faaliyet neticelerini ve bilanço kalemlerindeki değişimlerin neticesini yansıtır.

Kaynak: Ramesh ve Graziano, 2004: 6.

2.4.6. Sermaye ve Sermayenin Korunması Kavramları

Uluslararası finansal raporlama standartlarının getirdiği, “Kavramsal Çerçeve” kapsamında, firmanın sahip ya da sahiplerinin firmayı kurar iken veya firmanın devamlılığını sağlamada firmada yatırmış oldukları finansal sermayenin korunması ve devamlılığının sağlanması hususu çok önemlidir. Fiziki bakımdan faaliyette bulunabilme meziyeti veya firmaya yatırılan para ve yatırılan satın alma gücü anlamına gelen sermayeyi ölçümleme kavramı, kârı daha doğru tespit etmek adına ulaşılması amaçlanan hedefi belirler. Daha açık olarak sermayeyle dönemsel kâr arasında bir bağlantı oluşturulması gereklidir. Bu kavram, kârın nasıl ölçüleceğini de tesit eder. Kavramsal Çerçevede kârın nasıl ölçüleceği ve firmaya konulan sermayenin nasıl korunacağı, uygulama aşamasında iki türde yer almaktadır (Kırlioğlu ve Altınkaynak, 2016: 117-118). Bunlar sermayenin nominal korunması ve sermayenin üretim gücünün korunması olarak yer almasıdır.

2.4.6.1. Sermayenin Nominal Olarak Korunması

“Sermayenin nominal olarak korunması” kavramı, firmanın sahip ya da sahiplerinin finansal olarak, kuruluşta ya da dönemsel bazda firmaya koydukları parasal sermayenin değer kaybına uğramadan korunması ve sürekliliğini devam ettirmesi anlamına gelmektedir. Bu yaklaşımda nominal para birimiyle tespit edilmiş olan dönem başı sermayesinin, dönem sonunda da nominal şekilde, olduğu gibi korunması amaçlanmaktadır. Böylece kâr, sermaye konması ve çekilmesiyle alakalı düzeltmelerden sonra, nominal şekilde belirtilen dönem sonu sermayesiyle dönem başı özsermayesi arasındaki olumlu fark olduğu söylenebilir (Kırlioğlu ve Altınkaynak, 2016: 117).

VUK kapsamındaki geleneksel muhasebe sisteminde kâr; “işletmenin belli bir dönemdeki vergi kanunları uyarınca tahakkuk eden gelirlerinden yine vergi kanunları uyarınca tahakkuk eden giderlerinin indirilmesi sonucu hesaplanan pozitif tutar” şeklinde görülmektedir. UFRS kapsamında kavramsal çerçevede, finansal sermayenin korunması kavramıyla varılmak istenen hedef ise, firmanın gelir tablosunda hesaplanan dönem kâr-zarar rakamından, fiktif

tutarın ayıklanmak suretiyle kâr ya da zararın en yalın hali ile görülebilmesidir. Ayıklanan söz konusu kısım, sermaye koruma düzeltmesi şeklinde özkaynaklarda gözükebilir (IAS/UFRS Kavramsal Çerçeve, md: 4, 62). Dolayısıyla UFRS, mali tablolarındaki bu kâr-zarar miktarının dönem sonu itibari ile genel fiyat endekslerindeki değişim sebebiyle cari değerine dönüştürülmesi hususunu konu edinmektedir. UFRS kavramsal çerçevede bulunan söz konusu maddeden hareket ile geliştirilen formülasyona göre (Kırlioğlu ve Altınkaynak, 2016: 118);

$$\text{Kârın Cari Değeri} = \text{Dönemsonu Özkaynak Toplamı} - \text{Dönembaşı Özkaynağın Dönem sonundaki Ulusal Fiyat Endeksiyle Düzeltilmiş Değeri}$$

Bu formülasyonla; sermayenin nominal şekilde korunması kapsamında firmaların kârlarında gerçekleştirilen düzeltmeler ile kârın dönem sonundaki cari değeri hesaplanacaktır.

2.4.6.2. Sermayenin Üretim Gücünün Korunması

“Sermayenin üretim gücünün korunması” yaklaşımı; fiziki sermayenin sürekliliği şeklinde addedilmekte ve özetle firmanın üretim kapasitesinin korunması şeklinde tanımlanabilmesi yapılabilmektedir. Sermayenin üretim gücünün korunması kavramı, cari maliyet esasının dikkate alınması hususunu gerektirir (IAS/UFRS Kavramsal Çerçeve, md: 4.61). Bu yaklaşım gereğince kâr; özkaynaklara eklenen ve çıkarılan miktarlar hariç olmak kaydıyla, net varlıkların dönem sonundaki fiziki üretim kapasitesiyle dönem başındaki fiziki üretim kapasitesi arasındaki olumlu fark şeklinde tanımlaması yapılmıştır. Daha açıkça belirtmek gerekirse; dönem sonunda net gelirlere dönem sonundaki cari maliyetler toplamı çıkarılmak suretiyle sadece cari kâr belirlenebilir. UFRS kavramsal çerçevede mevcut olan bu maddeden geliştirilen ifade gereğince ise (Özerhan ve Yanık, 2012: 29);

$$\text{Kârın Cari Değeri} = \text{Net Gelirler (Hasılat)} - \text{Satışların Maliyetlerinin}$$

2.5. UFRS' ye Entegrasyonda Karşılaşılan Zorluklar

Dünya çapındaki kuruluşlar, sürekli değişen düzenleyici otoriteler, yarışan işletme öncelikleri ve sermaye piyasalarının finansal raporlama bilgisi şeffaflığına olan ihtiyaçları gibi yeni sorunlarla başa çıkmaya çalışmaktadırlar.

Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını kullanarak mali tablolarındaki bilgi şeffaflığına uyum sağlamaya çalışan kuruluşlar bir taraftan muhasebe ilkeleri ve ulusal düzenleyicilerin getirmiş olduğu raporlama kuralları diğer taraftan kurumun kendi finansal altyapısı nedeni ile bazı zorluklar ile yüz yüze kaldığı görülmektedir. Bu zorluklar;

- Aşırı, bazen gereksiz finansal raporlama maliyetleri,
- Raporlama tarihlerine riayet etme gerekliliği ve mali tabloların sunumunda yaşanan problemler,
- Veri analizi için gereken zamanın sınırlı olması (veri toplama ve birleştirmeye fazla zaman ayırma ihtiyacı nedeniyle)
- İşgücü odaklı mutabakatı gerektiren, iç ve dış raporlama arasındaki içerik farklılıkları,
- Bilgi kalitesi ve denetimi açısından kuşkulara neden olan ve otomasyon azlığından kaynaklanan aşırı manuel iş yükü,
- Gereksiz sayılabilecek zaman alan süreçler,
- Finansal raporlama süreci ve verisinde şeffaflık eksikliği.

Bu tür zorluklar planlama, bütçeleme, projeksiyonun yanı sıra, yönetsel raporlama; ortakların yanı sıra yasal ve düzenleyici kuruluşlara yapılan dış raporlama gibi faaliyet alanlarında uyum ve performans arasında dengesizlikler yaratmaktadır.

2.6. Avrupa Finansal Raporlama Stratejisinin UFRS Hakkındaki Görüşleri

Avrupa Parlamentosu' nun "19.07.2002" tarih ve "EC 1606/2002" numaralı yönetmeliğindeki "Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanması" başlığı altında açıklandığı üzere, AB'ne üye olan ülkelerdeki düzenlenmiş pazarlarda borçlanma araçları veya hisse senetleri işlem gören AB'ne üye olan ülke kanunlarına göre kurulmuş ve etkinliklerini sürdüren firmalar, "01.01.2005" veya daha sonra başlayan mali dönemlere has konsolide finansal tablolarını "UFRS" gereğince hazırlamak ve yayınlamak zorunlulukları vardır. Söz konusu ülkeler, bu çeşit firmaların ayrı ayrı hazır hale getirilmiş finansal tablolarında veya halka açık olmayan/borçlanma araçları işlem görmeyen firmaların finansal tablolarını hazır hale getirmeleri ile alakalı olarak ertelemeler gerçekleştirmeye yetkileri vardır.

Yönetmelik, Avrupa Komisyonu içinde konu ile ilgili bir "Destek Mekanizması"nın kurulması hususuna da düzenlemeler getirmiştir. Komisyon, Avrupa Birliği'nin finansal raporlama standartlarını koyma yetkisi görevinin bir sivil toplum kurumuna verilmemesi hususunda açıklamalar dile getirmiş ve Avrupa Birliği müktesebatı içerisinde standartların tespit edilmesi adına destek ve gözetim mekanizmalarının kuruluşunu sağlamıştır.

Yönetmelik, Komisyonun 1999'da açıklamış olduğu "Finansal Servisler Aksiyon Planı"nın önemli bir parçasıdır. Aksiyon Planı, "AB bünyesinde tüm kanuni düzenlemeleri ve uygulamaları yaparak verimli ve iyi işleyen bir sermaye piyasası oluşturmayı" ana hedef şeklinde tanımlaması yapılmaktadır. Finansal raporlamanın verimli ve iyi işleyen bir sermaye piyasasının en dikkate değer hususlarından biri olduğunu tanımlayan komisyon, muhasebe standartlarının yatırımcıların gereksinimlerini en iyi biçimde karşılaması, küresel gelişmelere uygunluğu yakalaması ve uluslararası seviyede

kabul edilebilir olması gerekliliğini tespit etmiş ve söz konusu gereklilikleri karşılayan iki standart setinden [Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (US-GAAP) ve UFRS] UFRS' yi tercih etmiştir.

3. BÖLÜM

RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ

Bazen riskten korunmak adına hem riskten korunma için kullanılan aracı hem de riskten korumaya çalıştığımız farklı değer kriterleri ile değerlendirilmekte ve bununla ilgili kayıtlar tutulmaktadır. Bu nedenle riskin dengelemesi adına meydana gelen hem kazançların hem de kayıpların başka başka muhasebe dönemlerinde ele alınarak bu dönemdeki gelir tablolarına yansıtılması muhasebe tutanaklarında tutarsızlık ve dengesizliklerin çoğalmasını sağlamaktadır. Tam da bu aşamada riskten korunma muhasebesi; bu yolla farklı dönemlerde rapor altına alınan kazanç ve kayıpların ortaya çıkardıkları dengesizlikleri yok etmek için en sağlıklı ve yararlı bir muhasebe türüdür (Hernandez, 2004: 176).

Riskten korunma muhasebesin uygulanması için hem riskten korunma aracı ile korunan kalemin aralarında belirlenmiş standartlara uygun olan bir riskten korunma ilişkisi hem de bu standartlarla belirlenen koşullara uyulması gerekmektedir. Bundan ötürü riskten korunma muhasebesi, riskten korunan kalem ile riskten korunan araç arasındaki ilişki ve dengeyi düzenler (Epstein ve diğerleri, 2006: 283). Her şeyden önce bu konunun tam olarak anlaşılması ve netlik kazanması açısından yukarıda da bahsettiğimiz her iki etmenin (riskten korunma aracı ve kalemi) de tanımlarının yapılması önemlidir. Riskten korunma aracı; IAS-39'da bazı yazılı opsiyonlar hariç şirketin dışında bulunan bir tarafı dahil eden bütün türev ürün taahhütleridir. Aslında bu araç; nakit akışlarının riskten korunmak istenen kalemin nakit akışlarında aynı zamanda da gerçeğe uygun değerinin riskten korunmak istenen kalemin gerçeğe uygunluk değerinde meydana gelen değişiklikleri dengede tutması umulan türev araçlar ya da (yalnız döviz kuru riskinden korunmak için yapılan işlemlerde) türev olmayan borçlar

veya finansal varlıklardır (IAS-39, 1945: 9). Riskten korunacak kalem ise; (a) Şirketi ilerde var olacak nakit akışlarında veya gerçeğe uygun değerde değişiklik yaşanması riskiyle karşı karşıya getiren, (b) riskten korunma adına tasnif edilen bir varlık, yükümlülük, kesin taahhüt, yurtdışı işletmedeki net yatırım veya gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlemdir (IAS-39, 1945: 9).

Riskten korunma muhasebesi; riskten korunmak istenen kalem ile riskten korunmak adına kullanılan aracın gerçeğe uygunluk göstergelerinde meydana gelen tutarsızlıkların zarar veya kâr üzerinde yarattığı tesirin eşitlenmesidir (IAS-39, 1946: 85). Bir başka deyişle riskten korunma işlemlerindeki muhasebede asıl hedef, standartta bulunan riskten korunma şartlarının meydana gelmesi halinde, riskten korunma aracının gerçeğe uygunluk değerinde meydana gelen değişimin neticesinde ortaya çıkan kayıp veya kazançların, riskten korunan kalemin gerçeğe uygunluk değerinde oluşan değişim neticesinde meydana gelen kayıp veya kazançların önem verildikleri dönem veya dönemlerde gelir tablosuna aktarılmasıdır. Bu da riskten korunup korunmama izlenebilirliği için ve takibatını daha sağlıklı ve daha dikkatli takibi için önemlidir.

3.1. UMS – 39 (Uluslararası Muhasebe Standartları)

3.1.1. Amaç ve Kapsam

Üstünde çok fazla tartışmaların yaşandığı standartlardan birisi olan bu standart, ilk önce Aralık 1998’de IASB aracılığıyla yayımlanmıştır. IASB aracılığıyla farklı çeşitte güncellemeler icra edilmiş UMS-39, esasında finansal enstrümanların ölçülmesine ve muhasebeleştirilmesine yönelik olarak düzenlemeleri kapsamaktadır.

UMS 39’un hedefi, bir firmanın finansal tablolarında finansal varlıklar hususunda kayıt altına alma, değerlemeler yapma, kayıt dışı bırakma ve açıklanacak bilgiler hususundaki ilkeleri meydana getirmiştir. Standart, satın alındıkları tarihten itibaren bazı finansal varlıkların hedefleri gereğince

sınıflandırılmasını ve söz konusu sınıflandırmaya bağı olarak da değişik yöntemler ile değerleme yapılmasını öngördüğü görölmektedir. Standart, sınıflandırmalar arasında gerçekleştirilecek transferlere birtakım dikkate değer sınırlamalar getirmiş olduğunda bu sınıflandırmanın doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi çok önemlidir (Peri, 2000: 39).

İki bölümden meydana gelen standardın ilk bölümünde, finansal varlıkların finansal tablolara alınması, finansal tablolardan çıkarılmasıyla alakalı ilkelere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise; finansal varlıkların değerlemesi, müteakip değerlemesi, varlıklardaki değer düşüklüğü, kazanç ve kayıplar hususundaki ilkelere değinilmiştir. Standartta finansal varlıklar dört grupta sınıflandırılmıştır (IAS 39, <http://www.kgk.gov.tr>).

UMS-39 standardının esas tasnifleme yapısına geçilmeden öncelikle belirtilmesi gereken, standartta bulunan açıklamalarla ilgili ihtiyaçlarına değin düzenlemeler, Ağustos 2005 yayımlanan "UFRS-7 Finansal Araçlar: Açıklamaların yayımlanmasının akabinde geçerliliği kaybolmuş ve UFRS-7 söz konusu konularda güncel standart olmuştur (IFRS-7, 2010).

Yukarıdaki açıklanan duruma benzer olarak, 2009 ve 2010 yıllarında UFRS-9 standardının tasnif ve ölçümlerle alakalı düzenlemelerinin yayımlanmasıyla IAS-39 standardının bahsedilen hususlardaki düzenlemeleri de UFRS-9 vasıtasıyla güncel hale getirilmiştir (IFRS-9, 2011). 2015 yılının başlarından itibaren UFRS-9'un uygulanması mecburi olacak ve IAS-39 standardının alakalı hükümleri de söz konusu tarihte bütünüyle geçerliliğini yitirecektir.

Bu bölümde UMS-39 standardının bilhassa tasnife ilişkin hükümlerinden bahsedilecektir. Fakat, 2009 ve 2010 senelerinde UFRS-9'un akabinde meydana getirilen değişimler sebebiyle, şu anda güncelliğini koruyan UMS-39, tasnif ve ölçümlerle alakalı düzenlemeyi kapsamamaktadır. UMS-39 standardının yerine UFRS-9 standardının çıkarılma sebeplerini analize tabi tutabilmek adına ise UMS-39 standardının tasnifleme kategorileri önemli bir yer tutmaktadır. Bu sebeple, çalışmanın konusunu meydana getiren UFRS-9

vasıtasıyla değiştirilen ölçüleme ve tasnifleme düzenlemeleri adına UMS-39 standardının 2008 versiyonuna başvurulması gerekir.

3.1.2. Finansal Araç Kategorileri

UMS-39’da finansal araçlar 4 temel kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler; Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık ve finansal borçlar, vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar, kredi ve alacaklar, satılmaya hazır finansal varlıklardır (IAS-39, 2008).

3.1.2.1. Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık ve finansal borçlar

Alım satım maksadıyla elde tutulan ya da işletmece ilk muhasebeleştirme esnasında gerçeğe uygun değerleri ile izlenme kararları verilmiş olan varlıklar ya da borçlar olduğu söylenmektedir. Türev ürünler, kısa bir süre önce satımı ya da geri alımı maksadıyla edinilmiş araçlar ve kısa dönemli kâr sağlandığına ilişkin tarihsel dayanakları yer alan kıymetler ile bir arada yönetilen araçlar alım satım maksatlı oldukları kabullenilmektedir.

Başlangıç etabında gerçeğe uygun değer ile izlenilmesine karar verilmiş olan araçlar da bu kategoriye dahildir. Söz konusu kategoride yer alan araçların gerçeğe uygun değerinde ortaya çıkan farklar gelir tablosu yardımıyla gözlenir.

Özkaynaklara dayalı finansal araçlara gerçekleştirilen yatırımlar, bu araçların gerçeğe uygun değerlerini belirleyemiyorsa bu kategoriye dahil edilmemeli, maliyetleri ile gözlenmelidir.

3.1.2.2. Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar

Firmanın, vadesi gelene değin elinde tutulma maksadı olduğu, belli bir vadesi ve belli ya da öngörülebilir ödemesi olan araçtır. Başta gerçeğe uygun değer ile izlenme kararı alınmış olanlar ve birazdan bahsedilecek diğer iki

kategoride (satılmaya hazır ve krediler) bulunan araçlar vadesi gelinceye kadar elde tutulacakların grubuna dahil edilmezler.

UMS-39 standardına gereğince, içerisinde yer alan ya da önceki iki mali yıl içinde vadesi gelmeden önce (önemli miktarda) satılmış ya da tekrardan sınıflandırılmaya tabi tutulmuş araçlarıyla vadesine çok az (ör: üç aydan az) zaman kalmış finansal araçların izlemeye tabi tutulduğu portföyler bu kategoride değerlendirilmeye alınmamalıdır. Vadesi gelene değin elde tutulma kararı verilmiş kıymetler itfa edilmiş değerleri ile değeriyle değerlendirilmelidir. Yani piyasadaki fiyatları ile değil de raporlama döneminde elde edilmiş gelirlerin hesaplanmasıyla finansal tablo kalemlerinde bulunmalıdır.

3.1.2.3. Kredi ve Alacaklar

Sabit ya da tahmin etme yöntemiyle tespit edilecek ödemeleri bulunan, aktif bir piyasası bulunmayan türev dışındaki finansal araçları ifade etmektedir. Söz konusu tanımda yer alan araçlardan hemen ya da yakın bir zamanda satılması öngörülenler, başta gerçeğe uygun değer ile izlenmesine karar verilenler, satılma işlemine hazır şekilde tasnife tabi tutulmuş olanlar ve kredinin değerindeki düşüşler harici nedenlerle gerçekleştirilen bütün yatırımın geriye alınmaması olasılığı olanlar söz konusu kategoriye dahil edilmezler.

3.1.2.4. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar

Yukarıda üç kategoride değerlendirilmeye alınmayan ya da satışa hazır şekilde değerlendirmeye alınan türev harici finansal araçlar olduğu söylenebilir. Ortaklık maksadıyla elde edilen özkaynağa dayalı finansal araçlar da diğer kategorilere girmemesi nedeniyle satışa hazır finansal varlıklar çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Sınıflandırmalardan söz edilirken, "başlangıç aşamasında gerçeğe uygun değerle izlenme kararı verilmiş olan araçlar" biçimde bir deyiş kullanıldı. IAS-39 uygulayıcılarına, finansal araçların gerçeğe uygun değerleriyle izlenmeye tabi tutulmaması halinde meydana gelebilecek ölçümler ve

muhasebeleştirmeler tutarsızlıkların ortadan kaldırılacağı ya da aracın bir risk yönetimi ya da yatırım stratejileri gereğince gerçeğe uygun değer ile izlenmesinin uygun olacağı hallerde, bir finansal aracın geri dönüşü olmayan bir biçimde gerçeğe uygun değer ile izlenme olanağı tanımıştır.

3.1.3. Ölçüm ve Muhasebeleştirme Düzenlemeleri

Bahsedilen kategoriler gereğince tasnife tabi tutulan finansal araçlar, yer aldıkları kategorilere göre farklı ölçümleme ve muhasebeleştirme uygulamalarına tabidirler. Söz konusu uygulamalar esasında gerçeğe uygun değer ve itfa edilmiş maliyetlerdir.

IAS-39 standardı gereğince finansal araçların tasnifinde dikkate değer bir konu gerçeğe uygun değerdeki hesaplamalardır. İlk vaziyetiyle IAS-39, söz konusu hesaplamalar adına da düzenlemeleri kapsamaktadır. Böylelikle, gerçeğe uygun değer adına kullanılacak en iyi ölçütler, ilgili finansal araçların aktif olan piyasada fiyatlarıdır. Söz konusu fiyat yok ise değerlendirme yöntemleri kullanılmak suretiyle gerçeğe uygun değer hesaplanmalıdır. Bu değerlendirme tekniklerinin hedefi, normal piyasanın şartlarında üçüncü şahıslarla gerçekleştirilecek bir alım-satım işleminde meydana gelecek fiyatı kestirmektir. Bu aşamada IAS-39, tercih edilecek değerlendirme yöntemine (örneğin modele) ait birtakım kıstaslar barındırmaktadır. UFRS standartlarının prensip esaslı felsefesine göre, değerlendirme yöntemlerine ait, "eğer piyasada fiyatlama için kullanılmakta olan bir model varsa, işletme o modeli kullanmalıdır" ya da "kullanılacak model işletmeye özgü girdilerden çok piyasa verilerine dayanmalıdır" gibi düzenlemeleri kapsayan genel bir kapsam belirlenmiştir.

Mayıs 2011 yılında IAS-39 standardında ve diğer standartlarda bulunan gerçeğe uygun değere ilişkin maddeler kaldırılmış ve gerçeğe uygun değerlerin tespit edilmesine yönelik olan (UFRS-13: Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü) yayımlanarak bu konuda verilen önem gösterilmiştir.

UFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı 31.12.2012 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri adına uygulanmak üzere ilk olarak

30.12.2012 Tarih ve 28513 Sayılı Resmi Gazete-2. Mükerrer'de yayımlanarak yürürlüğe sokulmuştur. Arzu eden firmalar bu Standardı 01.01.2013 tarihi öncesi hesap dönemlerine ait finansal tablolarında da uygulamaya koyabileceklerdir. Standardın erken uygulanması mevzu bahis olduğunda bu durum dipnotlar vasıtasıyla da açıklanmalıdır. UFRS 13'ün hedefi; gerçeğe uygun değer tanımlamasını yapmak, gerçeğe uygun değer ölçümüne ait konuları tek bir UFRS'de birleşmesini sağlamak ve gerçeğe uygun değer ölçümüne ait açıklamaları tespit etmektir (UFRS 13, p.1).

Gerçeğe uygun değer, şirkete has bir ölçüm olmayıp, piyasa bazlı bir ölçümdür. Birtakım varlıklar ve borçlar adına gözlemlenebilir piyasa işlemleri veya verileri var olmasına karşın birtakım varlık ve borçlar adına gözlemlenebilir veriler var olmayabilir. Firma, gerçeğe uygun değeri, gözlemlenebilir girdilerin kullanılmasını azami düzeye çıkaran ve gözlemlenebilir olmayan girdilerin kullanılmasını asgari düzeye indiren başka bir değerlendirme yöntemi kullanmak suretiyle ölçer. Gerçeğe uygun değer, fiyatın doğrudan gözlemlenebilir olmasına veya başka bir değerlendirme metodu kullanılmak suretiyle tahmin edilmesine bakılmaksızın, var olan piyasa şartlarında ölçüm tarihinde asıl ya da en avantajlı piyasada olağan bir işlemde bir varlığın satışı işlemiyle kazanılacak ya da bir borcun devrinde ödemesi yapılacak fiyat şeklinde tanımlaması yapılmaktadır. Yani bir başka deyişle çıkış fiyatıdır (UFRS 13, p.2, 3 ve 24).

UMS-39'da bulunan bir başka dikkate değer konu ise itfa edilmiş maliyet kavramı olduğu söylenebilir. Standart, itfa edilmiş maliyeti kısaca, bir finansal aracın defter değerine, değerlemenin yapıldığı gün itibarıyla finansal araca etkili faiz oranı gereğince tahakkuk eden kazanç ve giderlerin ilave edilmesi ve (varsa) değerdeki düşüşlerin çıkartılması ile sağlanan miktar şeklinde tanımlanır.

Tanımda bahsedilen etkili faiz oranı ise varlığa veya yükümlülüğe tahakkuk etmiş faizin, varlık ya da yükümlülüğün vadesiyle ilişkilendirilmesi neticesi elde edilen faiz oranı olduğu söylenebilir.

Gerçeğe uygun değer ve itfa edilmiş maliyetin yanında, gerçeğe uygun değeri bulunamayan özkaynak yatırımları adına maliyet ile değerlendirme düzenlemesi de UMS-39 içinde bulunmaktadır. Yukarıda bahsi geçen varlık kategorileriyle değerlendirme tekniklerinin bağlantısı da UMS-39'da bulunmaktadır. Buna göre;

- Sınıflandırma gruplarından "gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık ve finansal borçlar" , "satılmaya hazır finansal varlıklar" ve başlangıçta gerçeğe uygun değer ile izlenmesi kararlaştırılmış finansal araçlar gerçeğe uygun değerleriyle,
- Diğer iki kategori olan "vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar" ve "krediler ve alacaklar" itfa edilmiş maliyetleriyle,
- Özkaynak bazlı finansal varlıklar, aktif bir piyasaları yer almaması durumunda maliyetleri, diğer halde gerçeğe uygun değerleriyle değerlemeye tabi tutulurlar.
- Değerleme sonunda gerçeğe uygun değerinde veya itfa edilmiş maliyette gözüken farklılıkların izlenme yöntemi de dikkate değer bir konudur. Buna göre;
- "Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık ve finansal borçlar"dan orta çıkan gelir ya da giderler gelir tablosu kalemleri arasında,
- "Satılmaya hazır finansal varlıklar"ın gerçeğe uygun değerlerindeki değişimlerden ortaya çıkan (döviz kuru değerlendirme husus dışında) farklılıklar (ilgili varlık elden çıkartılıncaya değin) özkaynaklar altında "diğer kapsamlı gelir"de,
- "Satılmaya hazır finansal varlıklar"dan ortaya çıkan faiz ya da temettü kazançları gelir tablosu kalemleri arasında,
- İtfa edilmiş maliyet ile değerlemeye tabi tutulan finansal varlıklardan

ortaya çıkan gelir ve giderler gelir tablosu kalemleri arasında izlenmelidir.

UMS-39 standardının tasnif ve ölçümleme düzenlemelerine, UFRS-9 standardına duyulmuş olan gereksinimin meydana çıkarılabilmesi maksadıyla ele alınmıştır. Değınilmiş olan açıklamalar, çalışmanın konusuyla paralel bir yapıda ve ana hatları ile verilmeye çalışılmaktadır. Sonraki sayfalarda IAS-39 ve UFRS-9 geçışteki sebepleri incelenecek ve çalışma konusunu meydana getiren UFRS-9'dan bahsedilecektir. Söz konusu standart 2016'te zorunlu tutulmaya çalışıldı ama daha sonra ertelendi.

3.2. IAS-39'dan UFRS-9'a Geçış Süreci

Standartları yayımlama aşaması mali tabloları hazırlayanlar, tabloları okuyanlar, denetçiler, kamu otoriteleri gibi paydaşlar ile beraber idame edilmesi gerekli dinamik bir süreç olduğu söylenebilir. Uygulamanın yapıldığı aşamada var olan standartların yeterli olamaması, kullanıcılarca bütün olarak kavranmak suretiyle felsefesine uygun şekilde yaşama aktarılamaması, farklı neticeler ortaya çıkarması gibi nedenlerle standartlar daima denetlenmekte ve gerekmesi halinde değışimler meydana getirilerek ya da yeni bir standart yapılarak gereksinimlere cevap vermeye çabalanmaktadır.

IAS-39, karmaşık olması ve uygulayıcılarca anlaşılma konusunda sıkıntılar yaşanması sebebiyle en çok eleştirilen standartlardan biridir (Chan, 2010). IASB'nin finansal araçlar ile ilişkili almış olduğu eleştiriler ve yorumlar esasında finansal araçları UMS-39 gereğince tasniflemenin karmaşıklığı, var olan modelde kredi ve alacaklardaki değerlerde meydana gelen düşüşleri dikkate almanın gecikmesi ve riskten korunmak adına uygulanan muhasebeyi uygulayacak olanların risk yönetim süreçleriyle bağlantısının zayıflığıdır.

Finansal enstrümanların tasnif edilmesi ve ölçülmesi ile ilgili eleştiriler ve riskten korunmak adına uygulanan muhasebeye değin yorumlar IASB ve FASB'ce yankı bulmuş ve 2008 senesinde, iki kurul eş zamanlı ancak farklı öncelikleri içeren iki tartışma dokümanı yayımlayarak finansal raporlamanın

kolaylaştırılması için çalışmalarda bulunmuşlardır. FASB, tartışma dokümanında, ABD finansal piyasalarındaki koşullar sebebiyle riskten korunmak adına uygulanan muhasebeyi öne alırken, IASB finansal raporlamada meydana gelen karmaşıklığı ortadan kaldırmaya çalışmıştır (Reducing Complexity, 2008).

IASB, söz konusu doküman için yapılan yorumlara da önem vererek üç aşamadan oluşan bir proje meydana getirmişlerdir. Söz konusu proje aşamaları; "finansal araçların sınıflandırılması ve ölçümü", "itfa edilmiş maliyet ve finansal varlıkların değer düşüklüğü" ve "riskten korunma muhasebesi"dir (Work Plan, 2012).

Aslında finansal araçların sınıflandırılmasında değişikliklerin meydana getirilmesine yönelik çalışmalar 2006 senesinde FASB ve IASB'ca yayımlanmış Mutabakat Belgesi'yle başlamış olmaktadır. Söz konusu tarihte kurullara iletilen eleştiriler, 2008 senesinde yukarıda bahsedilmiş olan tartışma dokümanlarıyla ilgili paydaşların görüşlerine açılmış ve IASB, karmaşıklıkların ortadan kalkması adına birtakım tavsiyelerde bulunulmuştur.

IASB, tartışmayla ilgili dokümanlar da, tasnifteki karmaşıklığın ortadan kaldırılması adına UMS-39 standardında var olan dört finansal araç kategorilerinin sayılarının azaltılması hususuna değinilmiş ve birtakım kategorileri kaldırmanın olası mahzurlarından bahsedilmiştir. Fakat IASB'nın bilhassa dikkate aldığı çözüm, finansal araçların gerçeğe uygun değer ile izlenmeye tabi tutulmasının tek teknik olduğudur. Böylelikle finansal araçlar adına çeşitli kategoriler olmasına ihtiyaç duyulmayacak, özellikle haller istisnai düzenlemeler ile çözüme kavuşturulabilecektir.

Fakat dokümanlara verilen yanıtlarda bulunan yorumlar, bu teklifin paydaşlar bakımından memnuniyet ile karşılanmadığı belirtilmektedir. Mesela, dört büyük uluslararası muhasebe denetim işletmesinden KPMG haricindekiler aynı bahanelerle asgari olarak ikili bir tasnifin gerçekleştirilmesi ve alım satıma konu olmayan finansal araçların gerçeğe uygun değerleri ile değerlemeye tabi tutulmamasını tavsiyede bulunmuşlardır. KPMG ise, gerçeğe uygun değer tek

teknik şekilde kullanılmasının kendilerince en yakın fikir olduğunu söylemişler fakat kısa sürede uygulamaya konması maliyetinin yüksek olacağı hususunu da belirtmişlerdir (Comment Letters, 2008).

Basel Komitesi de verdiği yanıtta bilhassa küçük bankaların yalnızca gerçeğe uygun değerleri dikkate alan tek yönlü bir yaklaşım şekline hazır olmadıklarını belirtmiştir (Comment Letters, 2008).

Yorumlara önem veren IASB çalışmalarına devam etmiş ve 2009 senesinin başlarında finansal araçlarıyla alakalı projeyi aşağıda yer alan üç aşamaya ayırmıştır:

- Sınıflandırma ve ölçümleme,
- İtfa edilmiş maliyet ve finansal varlıkların değer düşüklüğü,
- Riskten korunma muhasebesi.

Aynı yıl G-20 zirvesince yayımlanan bir raporda IASB'ye finansal araçlar ile alakalı standardı kolaylaştırması önerisinde bulunulmuştur (Response to G20, 2009).

G-20 zirvesince verilen öneriye, tartışma dokümanı sonrasında alınmış olan görüşler de dikkate alınarak ve çok önceleri idame ettirilen çalışmalar sonucunda 12 Kasım 2009 tarihinde projenin ilk evresi çerçevesinde UFRS-9 yayımlanmıştır. Birinci versiyonu yalnızca finansal varlıklarla ilgili düzenlemeleri barındıran bu standart, Ekim 2010 yılında finansal borçların da ilave edilmesiyle geniş hale getirilmiş ve Aralık 2011 yılındaki değişimlerle de birinci versiyonunda 2013 yılının başları olan uygulanma tarihi 2015 yılı başına ertelendiği bilinmektedir (Work Plan, 2012).

UFRS-9 düzenlemelere sonraki bölümde detaylıca açıklanacak olsa da bu süreçte, finansal varlıkların sınıflandırılmasıyla alakalı olan en esas yenilikler özetlenmiş olacaktır.

İlk önce, UMS-39 dört finansal araç grubu (Satılmaya hazır, Vadeye

kadar elde tutulacak yatırımlar, Kredi ve alacaklar, Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklar) ikiye indirilmiş durumdadır. UFRS-9 standardı gereğince finansal araçlar, itfa edilmiş maliyetleri ya da gerçeğe uygun değerleri ile ölçümlenerek tasnif edilmiştir.

Sınıflandırma konusunda temel olacak kıstaslar da IAS-39 gereğince kolaylaştırılmış ve sözleşmeden doğan nakit akışlarıyla işletmenin bu finansal aracı yönetme modeli (elinde tutma maksatı) belirleyici duruma gelmiştir. UMS-39 gereğince, tasnifleme sürecin bir aracın türev ürünler olması, kısa zamanda gelir maksadıyla alınıp satılma maksadı olması, önceki yıllarda dikkate değer oranda alım-satımının gerçekleştirilmesi, kredi ya da diğer alacak olması gibi konular önem arz etmekteydi.

Özkaynağa dayalı finansal varlıkların gerçeğe uygun değeri belirlenmesi imkansız ise, UMS-39 bunların maliyetleriyle izlenme tekniğini tavsiye etmekteydi. UFRS-9'da bu şekilde bir düzenleme yer almamaktadır. Başka bir deyişle, öz kaynağa dayalı finansal varlıkların hepsi gerçeğe uygun değerleriyle gösterilmesi gerekmektedir. UFRS-9 işletmelere, yatırımlar yapma maksadıyla elde tutulan özkaynağa dayalı finansal varlıkların gerçeğe uygun değerlerindeki farklılıkların diğer kapsamlı kazançta takip edilmesine yönelik kararlar verme hakkı tanınmış fakat bu tasnifin geriye dönülemeyecek olduğu belirtilmiştir.

Bir finansal varlığın elde edilmesi sürecinde gerçeğe uygun değer ile takip edilmesi için IAS-39 standardında iki şarttan en az birisinin meydana gelmesiyle mümkün olacaktır. Söz konusu şartlar, bu şekilde bir tasnifin ölçümleme ve muhasebeleştirme bakımından meydana gelebilecek bir tutarsızlığı dikkate değer oranda azalmasını sağlaması ve bir grup finansal aracın yazılı bir risk yönetimi ya da yatırım stratejisi gereğince gerçeğe uygun değeri ile izlenmesi şartıdır. UFRS-9 ikinci şartı kaldırmış ve bu tasnifi yalnızca muhasebeleştirme ve ölçümlemedeki tutarsızlıkların engelleneceği durumlar ile sınırlandırmıştır (Subramani, 2012).

Tekrardan tasnifleme sürecinde UFRS-9, firmanın yönetim modelinde

bir değişim olması dışındaki hallerde finansal araçların kategorilerini değiştirmesi hususunda izin bulunmamaktadır.

IASB'nin UMS-39 UFRS-9'la deęiőtirme projesinin ikinci evresini ise itfa edilmiş maliyet ve değerlerdeki düşüklükler meydana getirmektedir. İtfa edilmiş maliyetleri ile takip edilen finansal varlıklarda meydana gelen değer düşüklükleri muhasebeleştirilmektedir. IAS-39 standardındaki var olan değerindeki düşüklükleri düzenlemeleri, finansal varlığın değerindeki düşüklükleri meydana gelene değin bir muhasebeleştirmeyle karşılaşmasına imkân tanımamaktadır (Financial Instruments, 2009a). Başka bir deyişle, işletme sadece bir alacağının tümünü veya bir kısmını tahsil edemediği durumlarda zarar muhasebesiyle ilgili işlem yapabilir. Böylece alacakların gerçek değerleriyle yer almasında gecikmeler olması anlamı taşımaktadır. 5 Kasım 2009 tarihinde IASB'ca yayımlanan "Finansal Araçlar: İtfa Edilmiş Maliyet ve Değer Düşüklüğü" taslak standardında "beklenen zarar" ifadesine de önem vermeye başlanılmış ve işletmelerin umulan zararlarını, zararlar ortaya çıkmadan da muhasebeleştirme işlemleri yapmalarına ve genel kredi karşılığında ayırmaları imkânı tanınmıştır (Financial Instruments, 2009b).

Projenin üçüncü evresi riskten korunmak adına gerçekleştirilen muhasebeyle alakalıdır. Hala çalışmaları süren yeni düzenleme, riskten korunma muhasebesiyle işletmenin risk yönetimi arasında paralellikler oluşturmakta ve riskten korunma muhasebesine prensip bazlı yeni bir yaklaşım getirdiği görülmektedir (IFRS-9 (Draft), 2010) .

UMS-39 açıklamaya dair düzenlemeleri UFRS-7 standardının yayımlanmasıyla; finansal araçların tasnif edilmesine, ölçülmesine ve bilanço kalemleri arasından çıkartılmasına dair düzenlemeleri UFRS-9 standardının yayımlanmasıyla gerçeğe uygun değer ile alakalı düzenlemeleri ise UFRS-13 standardının yayımlanmasıyla güncelliği gitmiştir. Projenin son iki evresinin tamamlanmasından sonrada UMS-39 bütünüyle uygulamadan kaldırılacak ve finansal araçlarla alakalı birtakım hususlarda daha detaylı, bazı hususlarda ise kolaylaştırılmış yeni düzenlemeler uygulanmaya konulacaktır.

3.3. Ekonomide Karşılaşılan Riskler

Uluslararası düzeyde faaliyette bulunan kişi, işletme ve sektörler, yaptıkları işlemler dolayısı ile bir takım risklere maruz kalmaktadırlar. Kredi riski, ülke riski, transfer riski, faiz riski, piyasa riski, likidite riski, açık pozisyon riski ve işlem riski olarak adlandırılan bu riskler, kişi, işletme ve sektörlerin ekonomik faaliyetleri üzerinde önemli ölçüde etki yapmaktadır.

3.3.1. Ülke Riski

“Ülke içinde var olan sorunlar (politik, sosyal ve ekonomik) nedeniyle dış borçların ödenememe riskidir. Politik sorunlar; iç savaş, ayaklanma, grev vb., sosyal sorunlar; adaletsiz gelir dağılımı, eğitim sorunu, ekonomik sorunlar ise; ülkenin döviz rezervleri, ithalatı, ihracatı, dış borçları vb. öğelerden meydana gelmektedir (Seyidoğlu, 2003b: 738).”

3.3.2. Kredi Riski

“Kredi kullanan borçlunun krediyi geri ödeyememe riskidir (Dornbush ve Fisher, 1998: 426).” Borçlu, iflas gibi nedenlerle ödeme güçlüğü içine düşerse krediyi veren taraf için risk unsuru ortaya çıkar.

3.3.3. Faiz Riski

Ekonomi politikalarının uygulanması sonucunda faiz oranlarında zamanla bazı değışiklikler ortaya çıkmaktadırlar. Ortaya çıkan bu değışiklikler; ülkelerin ekonomik sistemlerinde oluşan değışimlere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Bu nedenle uluslararası faaliyetler gerçekleştiren kişiler ve kurumlar, yaptıkları faaliyetler neticesi zaman zaman faiz riskiyle yüz yüze gelmektedir.

3.3.4. Transfer Riski

“Ülke ekonomisinin döviz rezervlerinde yetersizlik oluşması ve daha önce dış piyasadan aldığı borçları ödeyememesi durumunda transfer riski meydana gelir. Bir ülkede bulunan ithalatçı işletme dışarıdan aldığı mal ile hizmet bedelini ulusal para cinsinden bankasına ödeyip, bankası ihracatçı işletmeye mal ve hizmet bedelini döviz olarak yurt dışına transfer edemiyorsa, bu durum ithalatçının ülkesinde bir transfer riskinin varlığının işareti olmaktadır(www.mahfiegilmez.com.tr).”

3.3.5. Likidite Riski

“Bankalar ödemelerini ve piyasanın kredi ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla belli miktarlarda likit varlıklar bulundurmaları zorundadırlar. Bu likit varlıklar; bankanın kasasındaki nakit paralar ve her an nakde dönüşebilecek varlıklardır. Bu likit varlıkların azalması ve piyasanın yoğun likit varlığa ihtiyaç duyması halinde likidite riski meydana gelmektedir (www.mahfiegilmez.com.tr).”

3.3.6. Piyasa Riski

“Piyasa riski, bilanço içi ve bilanço dışı hesaplarda tutulan pozisyonlarda, finansal piyasadaki dalgalanmalardan kaynaklanan faiz, kur ve hisse senedi fiyat değişmelerine bağlı olarak ortaya çıkan faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski ve kur riski gibi riskler nedeniyle zarar etme ihtimalidir (Akan, 2007: 59).”

3.3.7. Açık Pozisyon Riski

Bir kuruluşun varlıkları ile yükümlükleri arasında ortaya çıkan para birimi uyumsuzluğu açık pozisyon olarak adlandırılır (www.mahfiegilmez.com). Örneğin kuruluşun toplam yükümlülükleri 1 milyar dolar ve 5 milyar Yeni Türk Lirası (YTL*), buna karşılık varlıkları 500 milyon dolar ve 8 milyar TL ise

---

* YTL: 1 Ocak 2005-2009 Yılları Arasında Tedavülde Olan Para Birimidir. 1 Ocak 2009 Tarihiyle TL'ye Geçilmiştir.

burada herhangi bir açık yok gibi görünmekle birlikte dolar yükümlülükleri ile dolar varlıkları arasında açık pozisyon oluşmaktadır. Devalüasyon halinde bu kuruluş dolar yükümlülüklerini karşılayamayacak duruma düşebilir ve bu durum kuruluş için başlı başına bir risk unsurudur.

3.3.8. Döviz Kuru Riski

Döviz kuru riski, ulusal para biriminin diğer bir döviz türüne ya da başka bir dövizin ulusal para birimine çevrilmesi esnasında oluşmaktadır. Beklenilmeyen kur değişikliklerinden meydana gelen bu risk, genel itibariyle bütün işletmeleri ve sektörleri etkilemek ile beraber dışa açıklık oranı maksimum olan işletme ve sektörlerde söz konusu etki daha belirgin bir biçimde meydana gelmektedir.

3.4. Döviz Kuru Riski Türleri

Döviz kuru riski, sabit kur rejiminin ekonomideki popülaritesini yitirmesinden ve yerini esnek kur rejimine bırakmasından bu yana finans literatürünün en önemli konularından biri haline gelmiştir. Bu risk, döviz kurunda meydana gelen değişimler karşısında, hisse senedi/ sektör getirilerindeki değişimler hesaplanarak ölçülmektedir. Daha net bir ifadeyle kur değişimleri karşısında hisse senedi getirilerinin hassasiyetidir. İşletme değeri ile kur değişimi arasındaki regresyonda eğim katsayısı kur riskini vermektedir (Jorion 1990: 332). Bu risk yabancı paranın gelecekte alacağı değer tam olarak bilinmemesinden kaynaklanır. Yabancı paranın gelecekte satın alma gücünün değişmesi sonucunda nakit akışlarının da dalgalanmasıyla birlikte işletme değerinin artması ya da azalması kur riskini yaratır (Chow ve diğerleri, 1997: 118). Serbest kur rejiminde öngörülemeyen değişen kurlar, başta uluslararası ticaret yapan işletmeler olmak üzere ülkeleri ve sektörleri hem olumlu hem de olumsuz yönden etkileyebilmektedir. Bu öngörülemeyen kur değişimleri işletmelerin nakit akışlarını, gelirlerini ve maliyetlerini etkileyip işletmenin riske maruz kalmasına neden olmaktadır. Kıymaz'a göre (2003: 71) belirli ve açık olan durumlarda hiçbir varlık korunmasız değildir. Kur riski bireyler, işletmeler ve varlıklar için finansal ve maddi açıdan ayrı ayrı risk oluşturur ve hiçbir zaman

kendi başına ortaya çıkmaz. Enflasyon riski ile iç içedir ve aynı anda ortaya çıkabilirler (Adler ve Dumas, 1980: 973). Enflasyondan kaynaklanan bir belirsizlik durumunda, kısa dönemde ulusal paraya endeksli varlıklar kur riskine karşı korunur fakat yabancı paraya endeksli varlıklar bu risk ile karşı karşıyadır. Buna muhasebe riski de denmektedir. Yerel işletmeler toplam talepleri, girdi fiyatları ve rekabet güçleri değiştiği için bu riskten etkilenmektedirler (Jorion, 1990: 333).

Uzun dönemde sektör getirileri enflasyon karşısında %100 oranda hassas değildir fakat enflasyondan ve gelecekteki tüketimden etkilenmektedir. Belirsizliğin var olduğu durumlarda faiz oranları da etkilenerek kur ve enflasyon riskinin artmasına neden olmaktadır. Tam ters şekilde de faiz oranlarının çok yüksek olması, belirsizlik ortamı yaratır ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren işletme için kur riskinin artmasına neden olur. Değişen ekonomik koşullar işletmenin piyasa değerini kaçınılmaz olarak etkilemektedir. Sonuç olarak “Fisher Etkisi” ile ulusal ve yabancı faizlerdeki değişim kurları etkilemektedir.

Yurtiçi ve yurtdışı faizlerinin değişimi sonucunda uzun dönemde kurlar değişmekte, sonuçta hisse senedi getirileri ve işletme/ sektör değerleri değişmektedir (Adler ve Dumas, 1980: 973-974).

Eğer devalüasyonun yapılacağı kesin ise kur riski yoktur. Çünkü bireyler ve işletmeler devalüasyonun yapılacağını bildikleri için pozisyonlarını kendilerine en faydalı olacak şekilde alır (Adler ve Dumas, 1980: 973). Esnek kur rejiminde kurların ne yönde, nasıl ve ne kadar değişeceği belirli değildir ve bu, ekonomi için bir risk yaratır. Döviz kuru riski sabit kur rejiminde söz konusu bile değil iken esnek kur rejiminde ekonomik aktörler için önemli bir risk türüdür. Özellikle uluslararası pazarda faaliyet gösteren işletmelerin karşılaştığı faiz oranı riski, likidite riski, açık pozisyon riski ve piyasa riski yanında döviz kuru riski son derece önem arz etmektedir. Son yıllarda küresel pazarda faaliyet gösteren işletmelerin hızla çoğalmasıyla birlikte kur değişimlerinden kaynaklanan kur riski bu işletmelerin en çok üzerinde durduğu risklerin arasında yer almaktadır. Dominguez ve Tesar’a göre (2001a: 1), serbest kur rejiminde

kurdaki belirsizlik yani potansiyel riskin varlığı, işletmelerin daha az ihracat ya da ithalat yapmasına neden olmaktadır. Sabit kur rejiminde ise bu durum söz konusu değildir.

1970’li yılların ortalarına gelindiğinde “*dalgalı kur sistemine geçiş*” sonucu olarak dünya ekonomisi global hale gelmiştir. Bu tür bir ekonomiyi şekillendiren olgu, mal ve hizmetler bir yana para akışlarının dinamik olmasıdır. Bu dinamik süreçte ülkeler ve işletmeler uluslararası işlemlerin sürekliliğini sağlamak için etkin döviz riski yönetimini gerçekleştirmek zorundadır.

Kısacası bu risk, işletmenin kendi ulusal parası dışındaki paralarla kambiyo işlemleri yapması ve kendi ülkesi dışında net varlık veya borçlarının bulunması halinde ortaya çıkmaktadır. Döviz kuru değiştiği sürece yurt dışındaki net varlıkların ve borçların değeriyle döviz işlemlerinin değeri, işletmenin kendi ulusal parasına çevrilmesi sağlandığında değişmektedir. Döviz kazanç veya kayıpların tutarı döviz risklerinin tanımlarına ve çeşitlerine göre değişik olmaktadır.

Firmalar bakımından farklı maliyet ya da zararlara sebep olan döviz kuru riski aynı zamanda kar olanakları da meydana getirebilmektedir. Bu bakımdan, fonları iyi yönetimi sağlanan firmaların bu yol ile kazanabileceği ek gelirler ile rekabet üstünlüğü sağlamaları, fonlarını verimli kullanmaları ve mali piyasada güçlü bir firma imajlarının olması mümkün kılınacaktır.

İşletmeler şu durumlarda döviz kuru riski ile karşılaşabilirler;

- Yurt içinde yurt dışında yatırımları, ortaklığı, şubesi yer alan çok uluslu bir firmanın yatırım, ithalat ve üretim faaliyetlerinde değişim aracı olarak kullanmayı tercih ettiği para birimi, kendi ülkesinin para biriminden farklı ise
- Yurt dışında hizmet gören bir müteahhitlik ve mühendislik işletmesinin bu hizmetin yerine getirilmesinde yaptığı harcamalarla hizmetten doğan alacağının miktarı, farklı paralarla ödemesi yapılıyor ve tahsili

sağlanıyorsa ve bu paraların değerleri değişiklik gösteriyor ise,

- İhracatçının farklı yabancı paralar ile belirtilen, belli bir zaman boyutu içerisinde tahsilinin sağlanması veya ödenmesi gerekli borçları, alacakları varsa ve ulusal paraya göre yabancı paraların paritelerinde dalgalanmalar oluşuyor ise
- İhracatçının ihracat hususu olan ürün ile hizmetlerin üretimin yapılmasında tercih ettiği para birimiyle ihracat miktarlarını alacağı para birimi birbirlerinden farklı değerlerde ise, ekonomik aktörler döviz riskiyle karşılaşılabilir.

“Kur riskini meydana getiren temel etken ise döviz kurlarında meydana gelen reel değişimdir. Dolayısıyla işletmenin reel gelirlerinde, borçlarında ve alacaklarında değişimlere neden olabilecek etken budur. Uluslararası finansın en önemli konularından birisi olan döviz kuru riski, muhasebe ve işletme riski şeklinde sınıflandırılabilir. Muhasebe riskleri kendi içinde işlem riski ve dönüşüm riski olarak alt sınıflara ayrılmaktadır. İşlem ve dönüşüm riskleri olarak da sınıflandırılan muhasebe riskleri işletmenin piyasa değerini olumlu ya da olumsuz yönde etki etmez. Bu riskler kâğıt üzerinde var olan risklerdir. Bunlar çeşitli finansal araçları kullanılarak ortadan kaldırılabilir. Başka bir değişim ile bu riskler belli bir tarihte başlar ve belli bir tarihte de sona erer. İşletme riski ise muhasebe risklerinden önemli ölçüde farklılıklara sahiptir. Örneğin işletme riski muhasebe riskleri gibi nominal değerler ile ilgili değil reel değişkenler ile ilgilidir. Çünkü işletme riski reel döviz kuru değişimlerinden ortaya çıkar. Reel döviz kurundaki değişim ile işletmenin satışları, kârı ve en önemlisi rekabet gücü etkilenir. Muhasebe riskleri tam anlamıyla ölçülebilirken, işletme riskleri ölçülemez ve muhasebe risklerinin aksine ne zaman ortaya çıkacağı ya da yok olacağı bilinemez. Reel kurlar önceki seviyesine dönse bile işletme riski ortadan kalkmayabilir çünkü işletme riskini ortadan kaldırabilmek için yapılacak işlemler de ayrı bir risk unsurudur. Bu konuda işletme yöneticileri, işletme risklerinin farkındadır fakat ne yapacaklarını tam olarak bilememektedirler. Bu nedenle işletmelerin bu riski kısa dönemde yönetmeleri oldukça güçtür. Kur değişimi karşısında ise işletme pazar payını kaybetmemek için değişen kurların

etkisini, fiyatlara yansıtmadan kendi kar marjının azalmasına razı olmak zorunda kalacaktır. İhracata yönelik faaliyet gösteren bir işletme kurun aşırı değer göstermesi karşısında yabancı para türünden fiyatları arttırmazsa, meydana gelen enflasyondan dolayı maliyetleri yükselecek, döviz türünden gelirleri değişmeyecek fakat bunun yerli para karşılığı, reel anlamda azalacak dolayısı ile işletmenin nakit akışı değişecektir” (Çukur ve Topuz, 2002: 1-3).

“Muhasebe risklerinin hesaplanabilir ve kesin olduğunu, bu nedenle işletmenin değerini değiştirmeyeceğini belirtmişlerdir. Muhasebe risklerini tanımlamak, belirtmek, ölçmek ve riske karşı korunma önlemleri almak işletme riskine nazaran daha kolaydır” (Martin ve Mauer, 2003: 449).

3.4.1. Muhasebe Riskleri

Bu bölümde döviz kuru değişmesi ile ortaya çıkan muhasebe riski türleri detaylı olarak açıklanacaktır.

3.4.1.1. Dönüşüm Riski (Translation Exposure Risk)

Bilanço riski diye adlandırılan bu risk, yabancı döviz türündeki aktiflerin ve pasiflerin yerel para türünden değerlerinin bir muhasebe döneminden başka bir muhasebe dönemine değin geçen sürede, döviz kurlarındaki herhangi bir fiziki işlem olmadan değişimini anlatmaktadır. Başka bir ifadeyle döviz türünden tespit edilmiş aktiflerin ya da pasiflerin muhasebe kayıtları adına yerel para birimi türüne dönüştürülmesi neticesinde meydana gelen bir risktir. Buna ek olarak farklı kur bölgelerinde faaliyet içerisinde bulunan grup işletmelerinin mali yılsonunda mali tablolarının konsolidasyonu sırasında meydana gelen bir risk olarak tanımlanabilir.

Özet olarak bu risk türü, farklı ülkelerde faaliyet gösteren işletmelerin, bilanço dönemi sonlarında bilançolarını ve gelir tablolarını birleştirmeleri esnasında meydana gelen bir risk türüdür. Ard arda gelen bilanço tarihlerindeki değişen kurlar bilançonun değerini olumlu ya da olumsuz yönden etkileyecektir. “Ülkemizde de yapıldığı gibi dövizle yapılan işlemlerin muhasebe kayıtları

çoğunlukla milli para cinsinden kayıt edilmesi zorunluluğundan dolayı döviz cinsinden yapılan işlemlerin yerel paraya çevrilmesi gerekmektedir. Döviz kurlarındaki bu çevrilme sırasında işletmeler döviz kuru riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu risk özellikle çok uluslu şirketlerin sıkça karşılaştıkları ve yönetilmesi önemli olan bir risk türüdür. Yabancı ülkelerde faaliyet gösteren bu işletmeler faaliyetlerini ilgili yabancı ülke parası ile yürütür ve bilançolarını yine bu yabancı ülke parası cinsinden tutarlar. Daha sonra yabancı ülkedeki şubelerin bilançoları ana merkezde çok uluslu şirketin bilançoları ile birleştirilir. Kâğıt üzerindeki bir risk olarak tanımlanmakta ve reel değişkenleri etkilemediği için işletme değerini de etkilemediği konusunda fikir birliği mevcuttur (Çukur ve Topuz, 2002: 1-2).”

3.4.1.2. İşlem Riski

“İşlem riski, beklenen nakit akımlarındaki döviz kuru hareketlerinin direkt etkisinden kaynaklanan olası kazanç ve kayıplar olarak tanımlanabilir. Bu risk yabancı para cinsinden yapılan vadeli işlemlerde kontrat tarihindeki kurla, işlem tarihindeki kuru farklılaşmasından dolayı ortaya çıkan bir risktir (Çukur, 2006: 3).” Belli bir vade sonunda döviz karşılığı ödeme yapacak olan şirket, anlaşmanın yapıldığı tarihteki döviz kurunda ortaya çıkan değişimler neticesi işlem riskiyle yüz yüze kalabilir. Bunun bir sonucu olarak işletme yerli para üzerinden daha fazla nakit ödemesi yapabilir.

“İşlem riski özellikle gelirleri bir döviz cinsinden ve giderleri başka bir döviz cinsinden olan işletme ve kuruluşlar için önem taşımaktadır. Choi (1986: 158) bu tür risklerin işletmenin nakit akışını değiştirdiği ve bu yüzden işletme değerlemesinde etken olabileceğini ifade etmektedir. Martin ve Mauer (2003: 440) ise bu tür risklerin göreceli olarak kesin olduğu ve etkin bir biçimde korunmanın mümkün olduğunu belirtmişlerdir”.

3.4.1.3. İşletme Riski (Operasyonel Risk)

İşletme riski, bir işletmenin nakit akışı üzerindeki toplam döviz kuru riskidir. Ayrıca bir firmanın değerini, nakit akımlarının bugünkü değerini

gelecekte beklenen değer olduğundan, kur değişmeleri bu nakit akımlarının bugünkü gerçek değerinde etkide bulunur. Bu da işletme hisse senetlerinin piyasa değeri üzerindeki etkisidir.

3.4.1.4. Döviz Kuru Riski (Exchange Rate Exposure)

“Bu riske ekonomik risk, rekabetçi risk, stratejik risk veya işletme riski gibi isimler de verilmektedir. İşletme riskinde, hem işletmelerin faaliyet ve finansmanından doğan nakit akımlarının, hem de döviz kuru değişmeleri karşısındaki rakiplerinin davranışlarının tahmini önemlidir. Bu nedenle ekonomik risk, önceki başlıklar altında anlatılan muhasebe ve işlem risklerine göre daha geniş kapsamlıdır. Kısacası ekonomik risk nedeniyle işletmenin geleceği için iki faktörün tahmini önemlidir (Kanas, 1996: 68).” “İşletmenin gelecek zamandaki döviz pozisyonlarının tahmini, işletmenin kısa ve uzun döviz pozisyonunda olup olmayacağını tahmin etmek önemlidir. Çünkü bu pozisyonlar risk taşımaktadır. İşletmenin kur değişmeleri karşısında rakiplerinin davranışlarının tahmini ise rakiplerin kur riskine karşı davranışlarının izlenmesi, ekonomik riske karşı şirketin kendi pazarlama, üretim ve finansmanına dair stratejilerinin belirlenmesi ve bu stratejilerin uygulanması sırasında oldukça önem arz etmektedir (Zanbak, 2008).”

Yukarıda da değinildiği gibi, işletme değerini gelecek zamanda sağlanacak nakit girişlerinin bugünkü değeriyle düşündüğümüz zaman döviz kurunun değişimi ile beraber etkilenecektir. Kurdaki değişimle beraber işletmenin fiyat, maliyet, net kar, kar marjı, satış hacmi ve rekabet gücü gibi işletmenin değerini ve performansını değiştirebilecek değişkenler çok az bir zamanda değişebilmektedir. İşletmelerin kısa dönem içerisinde bu riski yönetmeleri oldukça zordur. Örneğin, döviz kurunun değişmesi karşısında işletme pazar payını koruyabilmek için fiyatlara kurun etkisini yansıtmadan kendi kar marjının azalmasına razıysa, pazar payının korunması olumludur fakat karın azalması tekrar risk olarak önümüze çıkacaktır.

İşletmelerin kur değişimi karşısında etkilenmeleri olağan bir sonuçtur. Reel döviz kurunun sabit kalması halinde kur riskinin olmayabileceği kanısına

varılabilir. Fakat çoğu zaman bu yargı doğru olmayabilir. Reel döviz kuru ölçülürken üç değişken öne çıkmaktadır. Bunlar yerli ve yabancı ülkenin fiyat endeksleri ve nominal kurdur. Fiyat endeksleri genel olarak alındığında ortalamanın altında ve üstünde fiyat değişimlerine sahip olan endüstrilerde kur değişiminden ötürü avantaj veya dezavantaj olarak ortaya çıkabileceği görülmektedir. Kur riskinin olmaması adına fiyat değişikliklerinin tüm ürünlerde ve endüstrilerde eşitlenmesi gereklidir ki bu durum olanaksızdır.

İşletme riski doğrudan ve dolaylı yollarla ortaya çıkabilmektedir. İki ülke ya da iki endüstri arasında satın alma gücü paritesi geçerli olsa dahi aynı malı üreten üçüncü bir ülkenin araya girmesi dolaylı etkiyi ortaya çıkarabilmektedir. Örnek olarak, Türkiye ile Japonya bilişim endüstrisinde serbest ticaret ilkesine göre ticari bir ilişkide bulunduğunu varsayalım. Türkiye ile Japonya arasında reel döviz kuru anlamında ticarete konu olan mallar adına bir değişim olmasa dahi, Japonya ile üçüncü ülke örneğin Almanya arasında reel döviz kurunda ortaya çıkan bir değişiklikten ötürü rekabet gücü değişebilmektedir. Söz konusu durumda dolaylı etki mevcut olacaktır ve bunun ölçümü ve değerlendirmesi doğrudan etkiye nispeten çok daha zordur.

Başka bir durum bu tesirin ne zamana değin süreceğidir. İlk bakışta esnek döviz kuru eski seviyesine geldiği zaman kur riskinin ortadan kalktığı gibi bir seyir yaratmaktadır. Reel döviz kurundaki değişimler uzun sürmesi sonrasında eski düzeylerine dönseler dahi bu dönemde meydana gelen etkiler kalıcı olabilmektedir. Örnek olarak, döviz kurundan olumlu etkilenen sektör ya da işletme kur değişimlerinden kaynaklanarak fiyat düşürümüne gidebilir ve pazar paylarını artırabilir. Diğer bir seçenek ise fiyatı sabitleyip elde edilen ekstra karları sektörün/işletmenin uzun dönemli politikaları adına kullanabilir. Kur eski düzeyine dönse bile sektör/işletme artık daha güçlü rekabetçilerle karşı karşıya kalacaktır. Kısacası kur riski hala sürüyor olacaktır.

Ayrıca enflasyon, gelişmekte olan ülkelere göre düşüktür. Yani gelişmiş ülkelerde reel kurlar ile nominal kurlar arasındaki bu fark pek azdır. Ancak gelişmekte olan ülkelerde enflasyon oldukça yüksektir bundan dolayı reel kur ile nominal kur arasındaki bu farklar oldukça önemlidir. Ek olarak da gelişmekte

olan ülkelerin dış ticaret açığı da yüksektir. Bu sebeple söz konusu ülkeler için kurların düzeyi oldukça önemlidir. Bu nedenlerle yatırımcılar fonlarını piyasa ve kur riskinin daha düşük olduğu gelişmiş ülkelere kaydırırlar. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerde fiyat kabul edici işletmelerin uluslararası ticaret ve piyasayı etkileme güçleri oldukça zayıftır. Bu işletmeler kur değişimleri karşısında diğer gelişmiş ülkelerdeki işletmelere göre daha çok etkilenir.

“Kuvvetsiz para kuvvetli paraya göre daha az riskli olabilmektedir. Çünkü bireyler ve işletmeler borçlanmalarını kuvvetli para ile yaparlar ve yabancı para ile yüksek oranda borçlanma, riski attırmaktadır. Bu yüzden borçlanmanın kuvvetli para ile yapılması kuvvetli paranın kur riskini arttırmaktadır” (Adler ve Dumas, 1980: 973).

Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde genelde fiyatlar kendi para birimiyle ifade edilir. İki ülke arasındaki rekabet gücünde bir değişim olmaması adına satın alma gücü paritesinin geçerli olması gerekmektedir. Satınalma Gücü Paritesi (SGP)’nin var olmasının en dikkate değer neticesi reel döviz kurunun sabit olması hususudur. Çünkü ülkeler arasındaki rekabet gücünün reel döviz kuruna bakarak anlayabiliriz ve SGP’nin varlığıyla reel döviz kuru sabitlenir. Çukur’a göre (2006: 2) SGP, kısa dönemde değil uzun dönemde geçerlidir. Reel döviz kurundaki bir değişim, ülkenin mallarının daha az ya da daha fazla talep edilmesine yol açar. Örneğin reel döviz kurunda meydana gelen bir artış ülkenin uluslararası alanda rekabet gücünü artırır. Özellikle ihracat odaklı faaliyet gösteren bir işletme için ülke parasının değer kaybetmesi bu işletmeler için avantaj yaratacaktır. Çünkü ülke parası yabancı paralar karşısında değer kaybeden bir ülkenin malları yabancıların gözünde ucuzlayacaktır ve bu ülkenin mallarına olan talep artacaktır. Fakat ithalat yapan ve ithal ara girdi kullanan işletmeler için bu durum tam tersi sonuçlar doğurur. Zira reel kurun artması dolayısıyla ülke parasının yabancı paralar karşısında değer kaybetmesi, ithalatı pahalı konuma getirecektir. Tüm varlıklar (maddi, finansal) kur riskine maruz kalabilmektedirler. Özetle kur ile satın alma gücü arasında doğrusal bir bağ vardır. Gelecek varlık fiyatları ile satın alma gücü doğrusal ise risk belirlenebilir, değilse belirlenemez ve olası zararlara karşı tedbir alınamaz (Adler ve Dumas, 1980: 975).

Reel döviz kuru değişmelerinin çok uzun dönemli olması durumunda, kur eski haline gelse bile kur riski yok olmaz, devam eder. Döviz kurunun artışından olumlu etkilenen ihracatçı bir işletme, fiyatını daha da düşürebilir ve böylelikle pazar payını daha da arttırabilir, ya da fiyatı sabit bir şekilde tutup elde ettiği kârları işletmenin büyümesi için kullanabilir. Fakat kur eski seviyesine dönse bile işletmenin karşısında oldukça güçlü rakipleri vardır. Bu yüzden kur riski halen devam etmektedir.

Reel döviz kurunda bir değişikliğin olabilmesi ve rekabet gücünün değişmesi için ülkelerin göreceli fiyatlarında bir değişikliğin olması gerekmektedir. Ortalama fiyat endeksinin altında ve üstünde fiyat değişmelerine sahip olan endüstri ve işletmeler kur değişiminden olumlu ya da olumsuz etkilenebilir. Kur riskinin ortaya çıkamaması için tüm endüstrilerde ve ürünlerde fiyat değişimlerinin eşit olması gerekir fakat bu uygulamada olanaksızdır.

Döviz kurunda meydana gelen büyük dalgalanmalar genellikle yüksek enflasyonun olduğu ekonomilerde görülür. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde enflasyon oranı, gelişmiş ülkelere nazaran daha yüksektir. Bu yüzden döviz kurundaki bir dalgalanma bu ülkelerdeki işletmeleri daha çok etkiler. Türkiye ekonomisi açısından bakıldığında 90'lı yılların ortalarında oluşan yüksek enflasyon nedeni ile ülke parası dolar karşısında % 120 oranında değer kaybetmiş ve bu durum işletme değerlerini ve nakit akışlarını önemli ölçüde etkilemiştir. Kizys ve Pierdzioch (2006) ise, kur riskinin ülkenin enflasyon oranı ve bundan kaynaklanan belirsizlikler ile içsel olmadığını saptamıştır.

Kur riskini etkileyen, işletme ve sektörlerin özel durumlarından kaynaklanan bir takım faktörler mevcuttur. Bu faktörler (Allayannis ve Ihrig, 2000: 20; Bartham ve Karolyi, 2004: 5-7, 34-36; Chamberlain ve diğerleri, 1996: 18-19; Çukur, 2006: 6; Dominguez ve Tesar, 2001a: 2; Dominguez ve Tesar, 2001b: 397-398):

- İşletme/sektörün büyüklüğü yani ölçeği,
- İşletmenin/sektörün olgunluğu-yaşı,
- İşletmenin/sektörün ülke içindeki rekabet gücü,
- İşletmenin/sektörün uluslararası faaliyet düzeyi,
- Endüstri ve ülke yapısı/ilişkileri,
- İşletmenin/sektörün riskler karşısındaki uyum durumu,
- Nakit akış seviyesi,
- Ulusal paranın diğer paralar karşısındaki rekabet gücü,
- İşletmenin /sektörün talep maliyet yapısı,
- Bölgesel faktörler,
- Finansal sistemin yapısı,
- Özellikle sektörel bazla bakıldığında, sektör tarafından üretilen ürünün en son satıldığı piyasanın rekabet gücü,
- İhraç piyasasının rekabet gücü ile üretimdeki ihracatın pay büyüklüğü arasındaki etkileşim,
- İthal girdilerin, ithal edildiği ülkedeki piyasa rekabet gücü ile üretimdeki ithalat payı arasındaki etkileşimdir.

İşletme ve sektör ölçeği ile kur riski arasında ters yönlü ilişki bulunmaktadır. Bu ölçek piyasa kapitilizasyonu ve piyasa içindeki durumu ile tespit edilir. Ölçeği büyük işletme ve sektörlerin kaynak olarak gerekli, yeterli bilgi ve personeli mevcuttur. Bu durum kur riskine karşı gerekli önlemlerin alınmasında son derece önemlidir. Özellikle muhasebe risklerine karşı gerekli bilgi ve personele sahip olan işletmeler, bu risklerin ölçülmesinde ve yok edilmesinde son derece etkin olmaktadır. Kur riskini etkileyen bir başka faktör ise işletmenin faaliyet yaşıdır. Söz konusu işletmenin faaliyet yaşı ile kur riski arasında ters yönlü bir ilişki vardır. İşletme ne kadar olgunsa yani faaliyet yaşı ne kadar büyükse, kur riski o kadar düşük olmaktadır. Çünkü olgun işletmeler kur riskine karşı daha etkin önlemler alırlar ve daha iyi bir yönetim gösterirler. İşletmenin uluslararası faaliyet düzeyi de kur riskini etkileyen en önemli faktörlerden birisidir. Uluslararası faaliyet düzeyi iki yolla belirlenebilir.

Birinci yol, toplam gelirleri içindeki ihracat gelirlerinin oranına, ikincisi ise toplam maliyetleri içindeki ithalat harcamalarının oranına bakmaktır. Birinci

yolda yüksek orana sahip olan işletmeler ihracatçı, ikinci yolda yüksek orana sahip işletmeler ise ithalatçı işletmelerdir. Eğer işletmelerin uluslararası faaliyet düzeyi yüksek ise, kur riski de yüksektir. Yani uluslararası faaliyet düzeyi ile kur riski aynı yönlüdür. Kurların artması (yerel paranın değer kaybetmesi) ihracat yapan işletmeyi pozitif yönde etkilerken, ithal girdi kullanan işletmeleri negatif yönde etkiler. İşletme ve sektör getiri değerlerinin kur değişimi karşısındaki hassasiyetleri farklılık arz eder. Bunun en önemli nedeni iç/dış satış düzeylerinin farklı olmasıdır.

Dışa açıklık oranı (dış faaliyet düzeyi) kur riskini arttıran bir unsurdur. Fakat dışa kapalı şirketler de az da olsa kur riski ile karşı karşıyadırlar. Çünkü kur riski toplam satışları etkilemektedir. Sonuç olarak, dışa açık işletmelerin kur riskleri, dışa kapalı işletmelerin kur risklerine göre daha yüksektir. Eğer ihracat gelirleri ithalat harcamalarına eşit ise kur riski düşük olmaktadır. Yüksek kur riskinden kurtulmak isteyen işletmeler bu iki kalemi birbirine eşitleyerek bir anlamda önlem alabilmektedirler (Jorion, 1990: 343).

Reel döviz kurunda meydana gelen bir dalgalanma ile hisse senedi ve sektör getirilerinin değişmesi, finansal yöneticileri bu risk karşısında önlem almak zorunda bırakmaktadır. Çünkü bu risk yanlış fiyatlamalara neden olmaktadır (Jorion 1991: 363). Ang ve Ghallab (1976) yatırımcıların fiyatları ayarlamadan önce etki yönünün doğrulanmasını bekledikleri, Ayarslan (1982) ise yatırımcıların devalüasyonun etkilerini gözlemek amacıyla bir süre bekledikleri için yanlış fiyatlamalara neden olduğunu ifade etmiştir. Bartov ve Bodnar'a (1994: 1762) göre ise, yatırımcılar döviz kuru değişimlerinin ilerideki işletme değerini ne yönde tesir edeceği bilgilerine kolay bir şekilde ulaşabilmektedirler, fakat söz konusu bilgileri kullanmamakta ve yanlış fiyatlamalara neden olmaktadır. "Yatırımcıların yatırım kararlarını verirken cari değişimleri, reel ya da nominal gecikmeleri dikkate almamalarının yanlış fiyatlamalara neden olabileceğini belirtmiştir" (Jorion, 1991: 364).

3.4.1.4.1. Döviz Kuru Belirlenme Teorileri

Bu bölümde literatürde yer alan başlıca döviz kuru belirlenmesi teorileri

açıklanacaktır. İncelenen döviz kuru teorileri kısmi denge modelleri, genel denge modelleri ve hibrid modeller olarak 3 gruba ayrılabilir

3.4.1.4.1.1. Satınalma Gücü Paritesi

“Satınalma Gücü Paritesi (SGP veya PPP) hipotezi, temel olarak döviz kuru hareketlerinin ülkeler arasındaki enflasyon oranlarındaki farklılığı yansıttığını ileri sürer (Dornbusch ve Fisher 1998: 630)”. Hipoteze göre bir malın fiyatı ortak bir para birimine dönüştürüldüğünde, tüm dünya ülkelerinde bu durum eşit olmalıdır.

“Uluslararası piyasa koşullarında yapılan mal ticaretleri ile hizmetlerin arz ve talep dengesini, mal fiyatlarını ortak bir para birimine dönüştürmeyi döviz kurları sağlamaktadır. A ülkesinin fiyatlarında oluşan bir artış eğer döviz kuru sabit kalırsa, ülke mallarının önceki durumuna göre pahalı olacağını gösterebilmektedir. Bunun sonucu olarak da, A ülkesinde oluşan fiyat artışından önceki arz ve talep dengesi bozulmuş demektir. Dengenin yeniden sağlanması için, fiyatlardaki artış kadar ülke parasında bir değer kaybı olması gerekmektedir. Böylelikle SGP hipotezinin denge kuru oluşmuştur” (Zanbak, 2008).

“Bunun haricinde, satınalma gücü paritesi hipotezinin özünde, “*reel döviz kurunun sabit olması*” mevcuttur. Ayrıca reel döviz kuru, bir ülkenin fiyat düzeyinin başka bir ülkenin fiyat düzeyi türünden ifadesi olduğu söylenebilir. Bu bir ülkenin uluslararası piyasa koşullarında rekabet gücünü göstermektedir. SGP; mutlak SGP, göreceli SGP olmak üzere iki alt başlık şeklinde ifade edilebilir” (Zanbak, 2008).

3.4.1.4.1.1.1. Mutlak Satınalma Gücü Paritesi

“Mutlak SGP’ye göre, bir birim ulusal para dünyanın her bir yerinde aynı satınalma gücüne sahip olmalıdır ki bu teoremin esasında, tek fiyat kanununun, kişisel fiyatlar yerine tüm malları içeren ulusal fiyat düzeylerine uygulanması gelmektedir” (Zanbak, 2008).

3.4.1.4.1.2. Göreceli Satınalma Gücü Paritesi

Satınalma Gücü Paritesi, mutlaklığının yanında göreceli şekilde de tanımlanabilir ve göreceli SGP, mutlak SGP yöntemine oranla daha ergonomiktir. Göreceli SGP'ye göre, ulusal parayla başka bir yabancı para arasında bulunan döviz kuru, söz konusu iki ülkenin mutlak fiyat seviyeleri farkını değil, fiyat artışları yani enflasyon oranları farkını ortaya koyacak şekilde değişiklik gösterir. Başka bir ifadeyle, döviz kurlarında meydana gelen değişim yüzdesi, yurt içi enflasyon oranından dış enflasyon oranının çıkartılmasına eşittir.

Gelişmişlik düzeyleri farklı olan ülkelerin fiyat düzeylerinde önemli farklar vardır. Satınalma gücü paritesi kısa dönemde geçerli değildir. Bu durum farklı ülkelerdeki fiyat değişimlerinin nominal döviz kurlarındaki değişikliği yansıtmayacağını ve reel döviz kurlarının değişebileceğini ifade eder.

3.4.1.4.1.2. Hedefi Aşma (Overshooting) Modeli

“1970’lerin başında sabit kur sisteminin terk edilmesi ve esnek kur sistemine geçmesiyle birlikte, döviz kurlarında büyük dalgalanmalar meydana gelmiş ve bu dalgalanmaları açıklamak üzere çeşitli modeller geliştirilmiştir. İlk olarak, bu modeller, döviz kurlarının bir pozisyondan diğerine geçerken hedefi aşip, beklenen değerlerinin ötesine kaymasına ya da iktisadi değişkenlerdeki değişikliklere aşırı tepki vermesini içeren açıklamalar ortaya atmıştır. Bazı modeller, döviz kurlarında gözlenen bu aşırı tepkiyi mal ve varlık piyasalarının değişmelere ayak uydurma hızları arasındaki farka bağlarken; bazı modeller de psikolojik faktörleri ve beklentileri öne çıkarmıştır (Philon, 1995: 98).”

1976 yılında Dornbusch tarafından öne sürülen bu yaklaşım ise, döviz kurlarının tespit edilmesi konusunda, reel faktörleriyle mali faktörleri beraber işleyen, ilk birleştirici yaklaşım olması açısından önemlidir. Bu düşünceye göre, döviz kurlarındaki istikrarsızlık, malların ve hizmetlerin piyasalarıyla mali piyasaların değişen koşullara adapte olma hızlarının değişiklikliliğinden doğmaktadır. Mali piyasalar, arz-talep dengesinde ortaya çıkan değişimlere

anında uyum sağlar iken; malların ve hizmetlerin piyasaları kısa dönemde, ortaya çıkan bu değişmelere adapte olamamaktadırlar. Bu nedenle kısa dönemde, SGP'den dikkate değer boyutta değişiklik içeren döviz kurları uzun dönemde, SGP'ye uygun bir denge düzeyine yaklaştıkları görülmektedirler.

“Uzun dönemde, süregelen döviz kurları, ülkeler arasında meydana gelen enflasyon farklılığıyla belirlenmektedir. Kısa vadede ise bu durum, döviz kurlarının belirlenmesi aşamasında, SGP'den daha çok, sermaye hareketleri etkili olmaktadır. Döviz kuru dengesinin yaratılabilmesi için, faiz oranları paritesinin oluşturulması, başka bir ifade ile ülkeler arasındaki faiz farkının, bu ülkelerin ulusal paraları arasındaki döviz kurunda beklenen değişim oranına eşit olması gerekmektedir. Döviz kurundaki beklenen değişim oranını belirleyen SGP olmaktadır (Zanbak, 2008).”

Bir ülkede kısa vadede para arzı içinde bir artış olursa, o ülkede uygulanan faiz oranları giderek düşmektedir. Bunun neticesinde ülke içerisinde yabancı sermaye çıkışı oluşurken, bir taraftan da para arzı içindeki artışın enflasyonun artmasına neden olacağı ve dolayısı ile, ülke parasının değer kaybedebileceği beklentisi düşünülmektedir. Bunun neticesinde SGP'nin öngördüğü, uzun dönemdeki düşüşün de ötesinde, ani bir değer kaybetmiştir. Böylece, döviz kuru ilk anda aşırı bir tepki ortaya koymuştur. Daha sonra uygulanacak gelişmelerin bunu telafi edici biçimde olması ve döviz kurunun uzun vadede SGP dengesine yaklaşması beklenilmektedir. Ödemeler bilançosu olumlu doğrultuda etki görmekte ve ülke parası değerlenmeye başladığı görülmektedir. Tüm bu gelişmeler neticesinde, SGP denge kuruna biraz daha yaklaşmış olur.

Özetle, Hedefi Aşma Modeli sabit fiyat hipotezine dayanır. Böylelikle, yüksek yurtiçi faiz oranı ülke parasının değerlenmesine ve yabancı sermayenin ülkeye girmesine yol açan sıkı para politikasının uygulanması anlamı çıkar.

3.4.1.4.1.3. Portföy Dengesi Yaklaşımı

Portföy dengesi yaklaşımında bu nominal döviz kuru, varlık stokları ile

açıklanabilmektedir. Varlık stokları ile oluşan açık piyasa işlemleri, cari denge, bütçe açıkları gibi değişkenler ilişkilendirilmektedir. Bunun neticesinde, daha geniş bir model oluşturulmaktadır.

Yaklaşımına göre, portföylerin farklı varlıklar içerisinde en uygun dağılımı, çeşitli yatırım seçeneklerinin nispi riskleri ile getirilerinin bir fonksiyonu şeklindedir. Ayrıca yatırımcıların daha fazla risk alması veya başka bir ifade ile yüksek riskli varlıklara yönelmesi, fakat daha yüksek getiri vaadi ile mümkün kılınacaktır.

Yurtiçi faiz oranında bir artış ortaya çıktığında, servetin yurtiçi varlıklar türünden tutulmak arzu edilen bölümünde bir artış ortaya çıkar. Böylece, ulusal paraya olan talep artar ve değer kazanır. Ancak dış faiz oranı artar ise aksine bir durum gerçekleşir.

“Ülkede para arzı arttırılırsa; bu fazla para hem yurtiçinde, hem de yurtdışında varlıklara olan talebinin artmasına sebebiyet verir. Yurtdışı varlık alımlarının artması neticesinde ülke içinden sermaye çıkmaktadır. Bu da ülke parasının değer kaybetmesi demektir. Servetin ölçülmesi yada eldeki yabancı varlıkların miktarının belirlenmesi sorunu yüzünden, portföy tercihi modellerinin sınanması olanaksızdır” (Zanbak, 2008).

3.4.1.4.1.4. Faiz Haddi Paritesi

“Faiz haddi paritesi, düşük faizli bir ülkenin ulusal parasının yüksek faizli bir başka ülkenin ulusal parası karşısında bu faiz farkı tutarında vadeli prim yapacağını belirtir. Buna karşın yüksek faizli ülkenin parası ise faiz oranı farkı kadar iskontolu işlem görür. Daha net bir ifade ile, bir ulusal paranın diğerine göre yapacağı prim ya da iskonto oranı, ülkelerin faiz oranı farkına eşitlenir. Bu teoriye göre piyasalar arasındaki dengesizlikler geçici bir durumdur. Teoriye göre döviz kuru riskine karşı korunmuş uluslararası yatırımın getirisi ile yurtiçi yatırımların faiz getirisi eşitlenir. Piyasalar arasındaki garantili ya da güvence altına alınmış faiz oranları farklılığı sıfırdan büyük olduğu sürece parasal fonların kısa süreli yatırım amacıyla bir piyasadan diğerine aktarılması karlıdır.

Fakat bu durum geçici bir durumdur, çünkü zamanla ülkeler arasındaki kur riskine karşı güvenceye alınmış faiz farklılıkları ortadan kalkar, faiz paritesi (örtülü faiz haddi paritesi-covered interest rate parity) sağlanır” (Seyidoğlu, 2003a: 136).

“Faiz haddi paritesi yaklaşımı da, tıpkı SGP yaklaşımında olduğu gibi tek fiyat yasasının para piyasasına uygulanmasıdır. Zira faiz haddi paritesi, öz itibarı ile, aynı para birimi cinsinden ifade edildiklerinde, yerli ve yabancı aktiflerin getirilerinin aynı olması gerektiği düşüncesi mevcuttur” (Zanbak, 2008).

3.4.1.4.1.5. Esnek Fiyatlar Parasal Modeli

“Esnek fiyatlar parasal modeli, Frenkel (1976), Mussa (1976) ve Bilson (1978) tarafından ortaya atılmıştır ve bu model satınalma gücü paritesinin devamlı olarak geçerli olduğunu varsayar. Açık ekonomilerde döviz kurunun belirlenmesiyle ilgili bu model, paranın miktar teorisine dayanmaktadır. Bu durum bazı varsayımların yapılmasını gerekli kılmaktadır:

- Yurt içi ve yurt dışı varlıklar arasında tam ikame vardır,
- Mal fiyatları tam esnektir,
- Ulusal paralar sadece yurt içindeki yerleşikler tarafından belirlenmektedir (Dülger ve Cin, 2002: 54).”

Para Arzı Döviz Kuru İlişkisi: Görelî para arzındaki değişmeler döviz kuru ve ulusal paranın değeri üzerinde etkiye sahiptir. Yurtiçi para arzındaki artış paranın değer kaybetmesine, yurtdışı para arzındaki artış ise değer kazanmasına neden olur. Örneğin yurtiçi para stokundaki %10’luk artış SGP nedeniyle fiyatları %10 arttırır ve para %10 oranında değer kaybeder. Tam tersi durumda ise yurtdışı para arzındaki artış yurtdışı fiyatları SGP nedeniyle %10 oranında arttırır ve para %10 oranında değer kazanır.

Millî Gelir Döviz Kuru İlişkisi: Yurtiçi ve yurtdışı gelirdeki görelî değişmeler döviz kurunun ve dolayısıyla ulusal paranın değerinde değişmeler meydana getirir. Örneğin yurtdışı gelirdeki artış yurtdışı fiyat seviyesinin

düşmesine neden olur ve böylece ulusal para değer kaybeder.

Faiz Oranı Döviz Kuru İlişkisi: Tıpkı para stoku ve gelirdede olduğu gibi, görece faiz oranlarındaki değişimlerde döviz kuru, dolayısıyla ulusal paranın değeri üzerinde etkiye sahiptir. Yurtiçi faiz oranlarındaki görece artış, enflasyon beklentilerini arttırdığının bir göstergesidir ve yabancı sermayenin ülkeyi terk etmesinden dolayı kurun değeri kazanmasına, ulusal paranın değeri kaybetmesine neden olur.

Yurtiçi nominal faiz oranlarındaki bir artış yurtiçi beklenen enflasyonun artmasından kaynaklanmaktadır. Beklenen enflasyon oranındaki artış ise para talebini düşürürken, yurtiçi fiyatların artmasından dolayı harcamaları artırır. Yurtiçi fiyatların artması ise SGP nedeniyle ve yabancı sermayenin yüksek enflasyon beklentisi ile ülkeyi terk etmesi sonucunda ulusal paranın değeri kaybetmesine neden olur.

Kısacası görece faiz oranları değişimleri beklenen enflasyondan kaynaklandığı için kurların belirlenmesinde enflasyon oranı da son derece önem arz eder.

Sonuç olarak esnek fiyatlar parasal modeli ekonomideki tüm fiyatların tamamen esnek olduğunu, mali piyasalarda tam ikamenin geçerli olduğunu varsaymaktadır. Kurların para arzından, faiz oranından, beklenen enflasyondan ve ekonomik büyümeden etkilendiğini savunmaktadır.

3.4.1.4.1.6. Reel Faiz Farkları Modeli

Parasal modeller içerisinde yer alan bu model mali piyasalarda tam ikame geçerli iken görece yerel ve yabancı faiz oranları farkları tarafından belirlenen ve Frenkel (1979) tarafından geliştirilen reel faiz farkları modelidir. Bu model Frenkel'in esnek fiyatlar parasal modeli ile Dornbusch'un yapışkan fiyatlar modelinin geliştirilmiş halidir.

3.5. Riskten Korunma Türleri

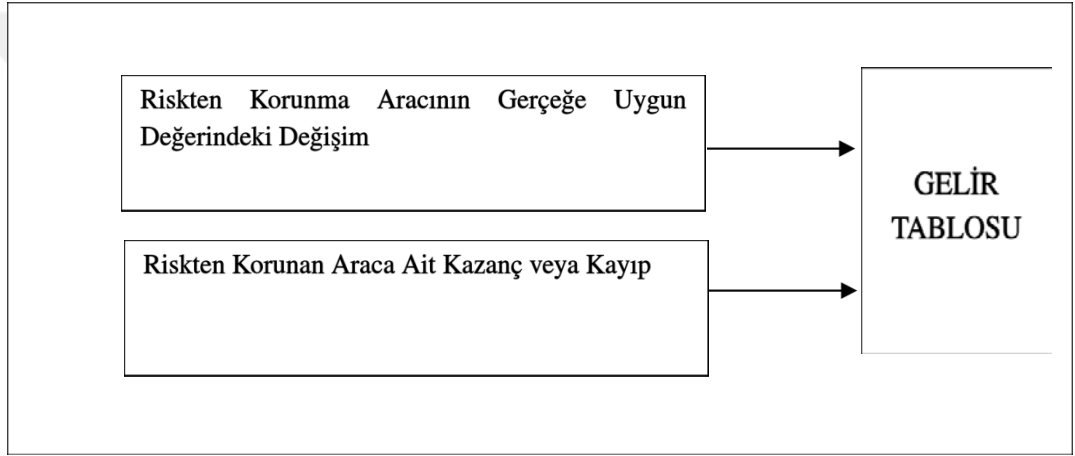
FAS-133 ve UMS-39 ele alındığında üç tür korunmanın olduğu görülmektedir. Bunlar; gerçeğe uygunluk değerindeki riskten, nakit akışından oluşan riskten ve ulusal sınırlar dışında bulunan şirkette yer alan net yatırımdan kaynaklanan riskten korunma olduğunu belirtmiştir. FAS-133 farklı bir izahatla üçüncü korunma tipi adına kurun yarattığı riskten korunma olarak yer almış ve söz konusu korunmayı üçe ayırdığı görülmektedir. Bunlar: (a) bilanço kalemleri arasında bulunmayan kesinleşmiş bir taahhüdün ve satış yapılmaya amade menkul kıymetlerden oluşan kurun farkından dolayı oluşan risk (b) elde bulunan bir varlık veya yükümlülük ya da bilinen bir risk ile ilişkisi oluşabilecek ilerideki olası işlemlerin nakit akışlarından kaynaklanan kur farkından doğan riskten ve (c) ulusal sınırlar dışındaki şirkette yer alan net yatırımdan doğan riskten korunma. FAS-133'de kurdan dolayı oluşan farkın riskini önemli addederek tasnifini de buna dayandırarak yaptığı söylenebilir. Buna göre söz konusu iki standardın tasnifinden de aynı netice çıkmaktadır.

3.5.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma

Gerçeğe uygun değerden doğan riskten korunma, şirketlerin risk meydana getiren ve gelir tablosunda artış veya azalış olarak tesir eden, mevcut bulunan bir varlık, bir borç veya bilanço kalemleri arasında bulunmayan kesinleşmiş bir taahhüdün gerçeğe uygun değerindeki büyüme veya küçülme olarak değişiklik ve farklılık bazında olduğundan farklı bir elastikiyeti önlemede korumayı sağlamaktadır. Bu da gerçeğe uygunluk değerinin olduğundan farklı bir sonucun önüne geçilmiş olur (McDonnell, 2004: 8).

Riskten korunmak istenen borç, varlık veya bilanço kalemleri arasında bulunmayan kesinleşmiş bir taahhüdün gerçeğe uygun değerinde ortaya çıkan değişimin neticesinde meydana gelen kayıp ya da kazanç değerlemenin yapıldığı günde gelir tablosu kalemleri arasında raporlanarak belirtilir. Şirketlerde mevcut borç, varlık ya da bilanço kalemleri arasında bulunmayan kesinleşen bir taahhüdün gerçeğe uygun değerden dolayı kaynaklanan riskten korunması maksadı ile taraf olma pozisyonunda buldukları türev ürün sözleşmesinin

gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişimin sonucunda meydana gelen kayıp ya da kazançlar da değerlemenin yapılacağı günde gelir tablosu kalemleriyle birlikte raporlanır. Böylece, hem riskten korunmak istenen varlığın gerçeğe uygun değerindeki değişimlere münhasır kayıp ya da kazançları hem de riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerindeki değişime münhasır kayıp ve kazançlar aynı dönemdeki gelir tablosuna aktarılmaktadır. Böylece işletmenin doğru ve gerçek bir muhasebeyle gelirin netlik kazanmasını sağlar. Gerçeğe uygun değerden dolayı oluşan riskten korunmak istemenin finansal tablolarda yarattığı tesiri aşağıdaki tablo vasıtasıyla Şekil 3.1’de görülmektedir.

Şekil 3.1. Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunmada Ortaya Çıkan Kazanç ya da Kaybın Gelir Tablosunda Raporlanması Süreci.

Şekil 3.1’de gerçeğe uygun değerden dolayı oluşan riskten korunmada, riskten korunmak amacıyla kullanılan araca münhasır kayıp veya kazançların, riskten korunmak istenen kalemin gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişikliğin gelir tablosunda etkilere neden olduğu dönem/dönemlerde söz konusu tabloda raporlanacağı anlatılmaktadır. Bu raporlama gerçeğe uygun değerlendirme gününde meydana gelen kayıp ve zararların yani değişikliklerin tespitini de ifade eder.

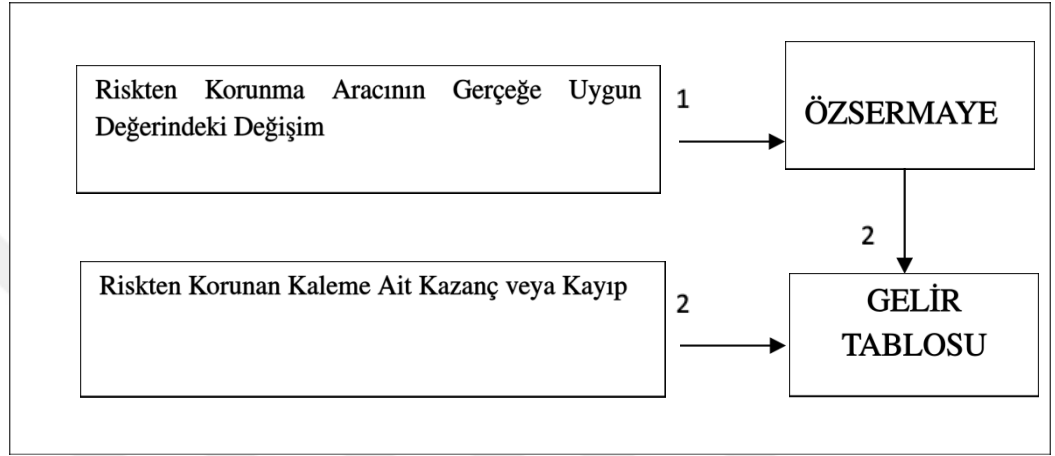
3.5.2. Nakit Akış Riskinden Korunma

Riskten korunma muhasebesinin türlerinden biri de nakit akış riskinden korunma olduğu söylenebilir. Nakit akışlarından dolayı oluşan risklerden korunma, mevcut bulunan bir yükümlülük veya varlık ya da belli bir risk ile bağlantısı bulunabilen gelecekteki olası işlemlerin nakit akışlarındaki belli bir risk nedeniyle ortaya çıkabilecek değişikliklere maruz kalmaması adına korunma olduğundan bahsedilebilir. Bu da işletmelerin alış verişte kullandığı maddi ve mali unsurların faiz, fiyat ve değerlerin netliğine göre yapılmasını sağlar böylece mali unsurların gerçek fiyat ve değerlerin dışına çıkması ve oluşan riskin engellemesini sağlamaktadır (Hague, 2004: 39). Bir başka deyişle şirketlerde mevcut yükümlülük, varlık veya hala kesinleşmeyen ancak gelecekte kesinleşmesi muhtemel işlemler neticesinde meydana gelecek nakit akışlarının hata ve riskten korunması ve net bir muhasebe ve hesaplamanın yapılmasını sağlar. Nakit akışları kaleminin riskten korunmak istenmesi işleminde bilhassa maliyet, fiyat ve faiz vb. ilerde söz konusu akışlara tesir edebilecek değişebilir unsurların riskten korunması açısından önem arz etmektedir.

İşletmelerde mevcut borç, varlık ya da hala kesinleşmemiş ancak ileride ortaya çıkması muhtemel işlemler neticesinde meydana gelecek nakit akışlarını riskten korumak maksatıyla tarafı olunan türev ürün sözleşmesinin gerçeğe uygun değerindeki değişimler neticesinde ortaya çıkan kayıp ya da kazançların değerlendirilmesinin yapıldığı günde gelir tablosu raporunda yer almaz ve tehir edilir. Böylece tehir edilen kayıp ya da kazanç, işletmede mevcut borç, varlık, yükümlülük veya hala olup olmayacağı kesinleşmeyen ancak ileride meydana gelme ihtimali yüksek derecede bulunan işlemler neticesi ortaya çıkan nakit akış ve alışverişlerinin gelir tablosunda değişikliğe neden olduğu dönem/dönemlerde gelir tablosu raporunda yer alır. Böylece, hem riskten korunmak istenen varlığa münhasır kayıp ya da kazanç hem de riskten korunmak için kullanılan aracın gerçeğe uygun değerindeki değişimlere münhasır kayıp ya da kazanç aynı dönem/dönemlerde gelir tablosu raporunda sağlıklı olarak kaydedilmiş olur.

Şekil 3.2’de de nakit akışlarının yarattığı riskten korunmanın finansal

tablolar üzerinde meydana gelen değişiklik hakkında fikir vermektedir. Bu Şekil bize nakit akış riskinin Őekilselleřtirerek özetlemektedir. Şekil 3.2’de görüldüğü üzere, riskten korunmak amacıyla kullanılan aracın gerçeğe uygun değerinde ortaya çıkan pozitif veya negatif değişiklikler (kayıp ya da kazançlar) tehir edilerek (ok işareti: no 1), riskten korunmak istenen kaleme münhasır kayıp ya da kazançların söz konusu tabloya aktarıldığı (ok işareti: no 2) dönem/dönemlerde gelir tablosu raporunda yer alır.

Şekil 3.2. Nakit Akış Riskinden Korunmada Ortaya Çıkan Kazanç ya da Kaybın Gelir Tablosunda Raporlanması Süreci.

UMS-39’da yer aldığına ilişkin olarak, korunma adına kullanılan araca ait kayıp ya da kazançların etkili addedilmeyen kısımları gelir tablosuna yansıtılır. Daha önce de bahsettiğimiz gerçekte ihtimali bulunan olayların artık gerçekte beklenmediğinde nakit akışları riskten korunmak için yapılan işlemler sona erdirilmeli ve oraya değin tehir edilmiş kayıp ya da kazançlar gelir tablosuna yansıtılmalıdır.

İleriki tarihlerde işletmenin varlıkları arasına dahil edilecek duran varlığın değerine ilişkin korunma da, tehir edilen kayıp veya kazancın gelir tablosunda ya gelir ya da gider Şeklinde kayıt edilmesinde üç metod mevcuttur. Birincisi; tehir edilen kayıp veya kazancın doğrudan satın alınan duran varlığın söz konusu tarihte gelir veya gidere çevrilmesi. Kısacası, tüm kayıp veya kazancın duran varlığın işletmenin varlıkları arasına ahi edildiği dönemde gelir tablosuna yansıtılmasıdır. İkincisi, söz konusu tehir edilen gelir veya giderin duran varlıklar için yaralı olarak kabul edilen ömrü süresince gelir veya gidere

çevrilmesidir. Üçüncüsü ise, tehir edilen kayıp veya kazancın duran varlığın maliyeti esnasında gösterilmesi şeklindedir. Şöyle ki duran varlığın satın alındığı maliyeti, türev ürünün sözleşmesi gereğince sağlanan kazanç miktarınca azaltılacak veya çekilen zarar miktarınca fazlalaştırılacaktır. Söz konusu metodun tercih edilmesi neticesinde herkesçe kabul edilen muhasebe ilkelerine (maliyet esası) ters hareket edilmiş olacaktır. Söz konusu ilke; işletmenin sahip olduğu varlıklar ve hizmetlerin muhasebe kaydı düşülmesindeki usül, söz konusu varlık ve hizmetlerin satın alınma maliyetlerinin kullanılması yönündedir (Erdamar ve diğerleri, 2006: 6).

3.5.3. Yurtdışındaki İşletmede Bulunan Net Yatırım Riskinden Korunma

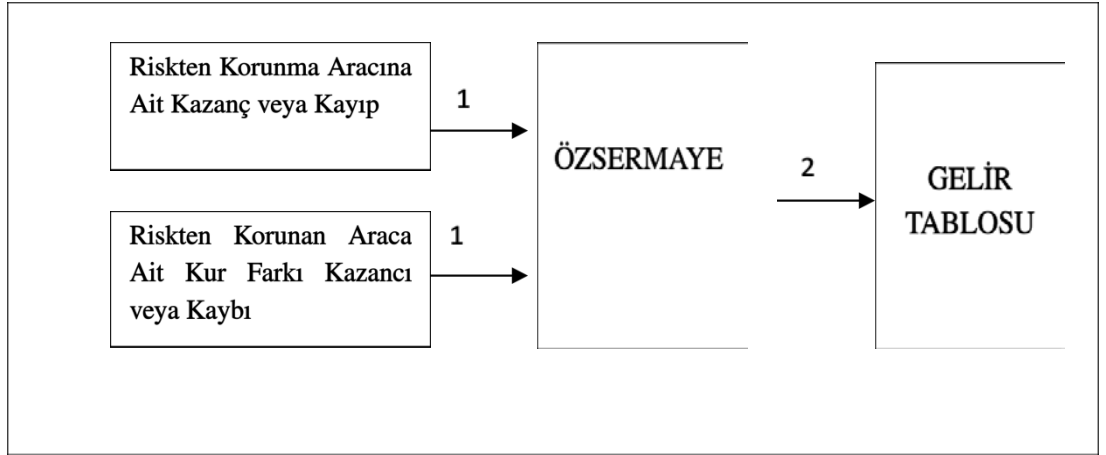
Döviz üzerinden gerçekleştirilen iştirak yatırımlarının riskten korunması; ana ortaklığın bağlı iştiraki, ortaklığı, ortak yönetimce idare edilen işletmesi ya da şubesi olan, etkinliklerini ana ülke dışındaki bir ülkede yapa gelen İşletmelerdeki net yatırımların korunması konusudur. Ana ülke dışındaki ülkelerde veya uluslararası yatırımları bulunan işletmeler, döviz kuru hareketliliklerinin, yabancı paranın bu yatırımlara getirisi ve götürüsünün ve olumsuz etkilerini gidermek veya minimize etmek üzere türev ürün sözleşmelerine taraf olabilmektedirler. Bu riskten korunma aynı zamanda yurtdışı yatırımların güvenilirliğini de kontrol etmek açısından önem arz etmektedir (Önce, 1995: 56).

Ulusal sınırlar dışındaki işletmede yer alan net yatırımın riskinden korunmak adına yapılan muameleler, net yatırıma ait bir şekilde muhasebeleştirilen parasal kalemlerle alakalı ortaya çıkan finansal riskten korunmak adına icraa edilen işlemler de dahil, nakit akışlarının riskinden korunma işlemlerine benzerlik gösterilerek muhasebe kaydı alınır.

Aşağıda yer alan Şekil 3.3'te yurtdışında faaliyetlerde yer alan işletmenin net yatırım riskinden korunmasının finansal tablolarda yaratacağı tesirler şekilsel olarak özetlenmeye çalışılarak anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu şekilde, riskten korunmak adına kullanılan araca münhasır kayıp ya da kazanç ve riskten korunmak istenen araca münhasır kur farkı kazanç ya da kaybı, yatırımın işletme

tarafından elinden çıkarılacağı tarihe değin tehir edilir. Söz konusu tarihte tehir edilen bütün kayıp ya da kazançlar gelir tablosunda yer alır.

Şekil 3.3. Yurtdışındaki İşletmede Bulunan Net Yatırım Riskinden Korunmada Ortaya Çıkan Kazanç ya da Kaybın Gelir Tablosunda Raporlanması Süreci.

3.6. Riskten Korunma Muhasebesi ile İlgili Koşullar

Riskten korunma muhasebesinin uygulanabilmesi adına bütün standartlarda bazı koşul ve kriterler belirlenmiştir. Fakat geliştirilmek amacıyla yapılan bazı düzenlemelerde bulunan şartlar başka yasal düzenlemeler çerçevesinde bulunan şartlardan farklı olduğu bilinmektedir. FAS 133 düzenlemesinde her korunma tipi ile ilgili her biri için başka başka şartlar yer almaktadır. Esasında genellikle şartların birçoğu korunma tiplerinin her biri için geçerliken, geriye kalan korunma tipleri için ise ek şartlar konulmuştur. Bu da korunma türlerinin az da olsa özgülleşmesini ve korunma türlerinin küçük farklarla ayrılmasını sağlamıştır.

Riskten korunma muhasebesinin hayata geçirilebilmesi için, standartlarda yer alan bütün şartların veya kriterlerin hep birlikte sağlanması gerekir. Söz konusu şartlardan bir tanesinin dahi yerine getirilmemesi durumunda riskten korunma muhasebesi gerçekleştirilemez. Riskten korunma muhasebesi gerçekleştirilirken, bahsi geçen şartlardan birinin dahi yerine getirilmezse riskten korunma muhasebesinin gerçekleştirilmesi engellenmiş olur ve böylece riskten korunma muhasebesi sona erer.

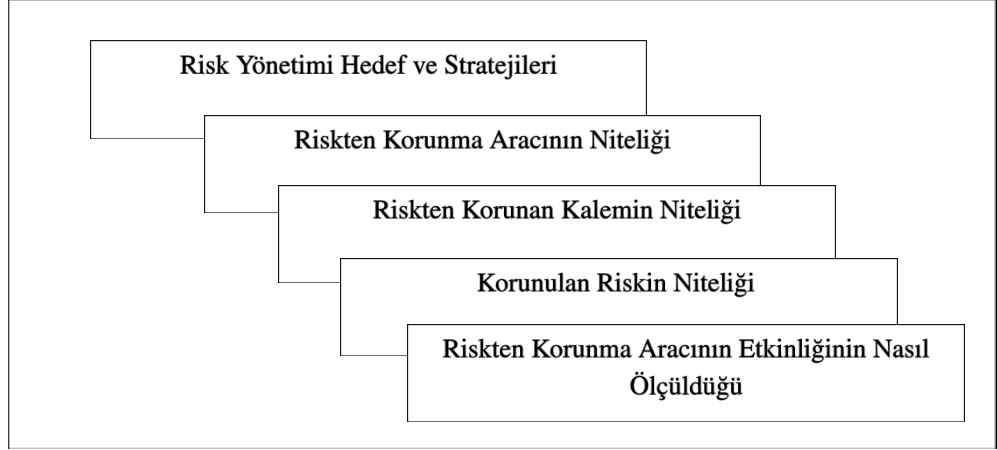
Riskten korunan kalemleri aşırı çok olan işletmeler adına riskten korunma muhasebesi şartlarının sağlanamaması, riskten korunma muhasebesi gerçekleştirilememesi neticesinde sahip oldukları karların dikkate değer ölçüde dalgalanacaktır. Bu da kârların periyoditesini kontrol etmesini bozar.

Çalışmanın bu kısmından sonra yer alan bölmelerde UMS-39 esaslı dikkate alınarak riskten korunma muhasebesi şartları; riskten korunma işleminin belgelendirilmesi, riskten korunma işleminin etkin olması, nakit akış riskinden korunmada tahmini işlemin gerçekleşme ihtimalinin yüksek olması, etkinliğin güvenilir olarak ölçülebilmesi ve sürekli etkinlik olarak beş alt başlıkta incelenmiştir.

3.6. Belgelendirme

Standartlar çerçevesinde riskten korunmak adına yapılan işlemlerin başında, İşletmelerde riskten korunma adına bulunan ilişkiye bağlı olarak risk yönetimi, hedefi ve stratejisi bağlamında bu sayılanların resmi birer tanımlarının yer alması ve söz konusunu işlemlerin resmi olarak bir belge yardımıyla belgelendirilmeleri gerekmektedir. İşletmede riskten korunma ilişkisi varlığının riski dengeleme adına ço etkili olduğu görülse dahi söz konusu belgelendirme yapılmazsa, riskten korunma muhasebesinin uygulanmadığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle riskten korunma muhasebesinin etkin ve resmi bir geçerliliğinin olması için izlenen yolun kayıt altına alıp belgelendirilmesi gerekiyor (McDonnell, 2004: 8).

Standartların hepsinde incelendiğinde belgelendirme çerçevesinde nelerin yer alması gerektiği örnekler yardımıyla açıklandığı görülecektir. Belgelendirmenin nasıl bir yol izlenebileceği neleri kapsayabileceği Şekil 3.4'te yer almaktadır.

Kaynak: McDonnell, J., “Hedge Accounting under International Financial Reporting Standards”, Accountancy Ireland, 2004: 8.

Şekil 3.4. IAS-39’un Belgelendirilmesini İsteddiği Hususlar.

Riskten korunma adına; risk yönetiminin hedefi ve izleyeceği politika, riskten korunma ilişkisinin çeşidi, korunmak istenen riskin özelliği, riskten korunma adına aracın ve riskten korunmuş kalemin ya da işlemin özelliği, meydana gelmesi olası işlemler ve etkinliklerin ölçülmesinde yararlanılan metodun belgelendirilmesinin gerekliliği ortaya konmaktadır. Bu da risk korunma muhasebesinin resmileşerek geçerlilik kazanmasını sağlar (IAS 39, 2005: 17). Riskten korunmanın gerekçesinin belirtilmesi gerekmektedir. Belirtilen gerekçenin riskten korunmada, işletmenin risk yönetiminin hedefi ve politikası ile ilişkili olduğu yönünde kanıtlar barındırıyor olması gereklidir. Ayrıca riskten korunma çeşidine (nakit akışı-gerçeğe uygun değer-ulusal sınırlar dışında bulunan işletmede yer alan net yatırım risklerinden korunma) yönelik bir ifadenin bulunması gereklidir. İşletmenin korunduğu riskin türünü belirtmesi zorunluluk gerektirir. Örnek; döviz kuru riski, faiz oranı riski, kredi riski vb. türler. Ekstra riskten korunma etkinliği işleminin ölçülmesi ile ilgili tüm malumatların belgelendirmede bulunması gereklidir (McDonnell, 2004: 8).

Eğer ki işletme nakit akışlarının yaratacağı riskten korunmayı hedefliyorsa; gelecekte meydana gelecek olası işlemin meydana gelme olasılığının büyük olması ve söz konusu işlemin üçüncü taraflarca gerçekleştirileceği ve işletmenin hem kârına hem de zararına tesir edeceğine

ayrıca nakit akışlarının da değişikliğe uğrayacağını gösteren yönde bir belgelendirmeyi gerçekleştirmelidir.

Gelecekte meydana gelecek olası işlemlerle alakalı hem gerçekleştiği vakit hem de tutar belgelendirme ile kayda alınmalıdır. Bu aynı zamanda riskten korunma muhasebesinin geçerliliği ve resmiyeti açısından önem arz eder (IAS 39, 2005: 17).

3.6.2.Riskten Korunmanın Etkin Olması

Riskten korunmak istenen kalemin gerçeğe uygun değerindeki ya da nakit akışlarından dolayı doğan kayıp ya da kazançtan ortaya çıkan değişikliğin, riskten korunma adına kullanılan aracın gerçeğe uygun değerindeki ya da nakit akışlarındaki ortaya çıkan değişiklik ve farklılık ile dengelenmesi derecesine “riskten korunma etkinliği” denilmektedir. UMS-39 çerçevesinde söz konusu olan dengeleme işleminin “oldukça etkin” olması beklenilmektedir. Söz konusu ifade ile riskten korunmak adın kullanılan aracın, riskten korunmak istenen kalemin kayıp veya kazançlarını %80-% 125 değerleri arasında karşılanması beklenilmektedir. Hesap edilen riskten korunma etkinliği işleminin de %125’in üstünde (%140) gerçekleşmesi halinde, etkin olarak kabul edilen kısım adına (% 125) riskten korunma muhasebesinin uygulanması gerçekleştirilirken, geriye kalan kısımlar (%15) adına da söz konusu işlemin uygulanması yapılmaz. Bu yüzdeler oranları, riskten korunma muhasebesinin uygulanıp uygulanmamasını belirlemek için önemlidir.

Standartlar çerçevesinde iki tane etkinlik testinin olması gerektiği görülmektedir. Bunlar; gerçekleşmesi beklenen etkinlik ve geriye dönük etkinlik testleridir. Yani geçmiş ve gelecekteki standartların etkinliğini test eder (UMS 39, 2005: 14). Standartlara göre etkinliğin değerlendirilmesinde nihai olarak bir tane metod belirlenmemiş ve başka başka metodların da uygulanması adına kolaylıklar sağlanmıştır. Muhtemelen riskten korunma muhasebesinin gerçekleştirilebilmesi adına yerine ikame edilmesi gereken şartlardan en zoru “riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelen değişimin, riskten korunan kalemin gerçeğe uygun değerinde

veya nakit akışlarında meydana gelen değişimi karşılamada oldukça etkin olması” şartıdır.

3.6.3. Nakit Akış Riskinden Korunmada Tahmini İşlemin Gerçekleşme İhtimalinin Yüksek Olması

Nakit akışlarının yarattığı riskten korunmak adına yapılan işlemler için, riskten korunma işleminin asıl mevzusunu meydana getiren olası işlemlerin meydana gelme olasılıklarının yüksekliği ve nakit akışlarından doğan kazanç ya da kayıptan meydana gelen değişimlerin kâr ya da zararlara tesir edebileceği özellikle veya etkinlikte olması gereklidir.

3.6.4. Etkinliğin Güvenilir Olarak Ölçülebilmesi

Riskten korunma işlemlerinin etkinliğinde güvenilir bir ölçüm gereklidir. Riskten korunmaya konu olan kalemin korunulmak istenen riskle ilişkisi kurulabilen nakit akışları ve gerçeğe uygun değerleriyle riskten korunmak adına kullanılan aracın gerçeğe uygun değerinde gerçekleştirilecek ölçümün güvenli olarak gerçekleştirilmesi gereklidir. Bunların ölçülebilirlik nitelikte olması aynı zamanda riskten korunma işleminin etkinliğinin güvenilirliğine de temel oluşturmaktadır (IAS-39, 1965: 88).

Standartlarda gerçeğe uygun değer; karşılıklı olarak gerçekleştirilen pazarlık durumunda, alışveriş yapma isteğinde olan gruplar arasında bir varlığın bir taraftan diğer tarafa geçmesi veya bir borç halinde ödemenin gerçekleştirilmesiyle meydana gelen miktar şeklinde tanımlanabilmektedir. Söz konusu kazanç veya kaybın gerçek dışı riski de önlenmiş olur (IAS-39, 1945: 9).

3.6.5. Riskten Korunmada Sürekli Etkinlik Olması

Riskten korunma adına irca edilen işlemler daima değerlendirmeye tabi tutulmalı ve tanımlamasının yapıldığı bütün dönemler süresince etkinliği korunmalıdır. Bu etkinliğin sürekliliği muhasebe işlemlerinin önemli ölçüde

hata yapılmasının önüne geçilmektedir. FAS 133 çerçevesinde söz konusu ölçüm gelir/gider Kayılarının yapıldığı zamanlarda ve finansal tabloların hazırlık aşamalarında en geç üç aylık periyotlarla yapılmalıdır. UMS-39 çerçevesinde etkinlik, hiç olmazsa işletmenin yıllık ya da ara dönem raporlama zamanlarındaki finansal tabloların hazırlandığı vakitlerde değerlendirilmesi gereklidir.

Riskten korunmanın sürekli etkin olup olmaması standartlardaki kriterlere bağlı olarak etkinlik takip ve güvenilirlik periyoditesi değişmekle birlikte özgün olmasını sağlamaktadır.

3.7. Riskten Korunmanın Etkinliğinin Ölçülmesi ve Yöntemleri

UMS 39- Amerikan Muhasebe Sistemleri (SFAS) 133 tebliğleri finansal riskten korunma muhasebesinin gerçekleştirilmesindeki etkinliğin ölçülmesi adına iki tane testin gerçekleştirilmesi koşulunu koymaktadırlar. Bunlar; geleceğe (prospective) ve geçmişe (retrospective) yönelik etkinliğin ölçülmesidir. Bu ileriye ve geriye dönük testin uygulanabiliyor olması finansal riskten korunma muhasebesinin etkinliği açısından önemli olmaktadır (UMS 39 Paragraf 142; SFAS 133 Paragraf 20 ve 28).

İleriye dair riskten korunmak adına yapılan işlemde etkinliğin ölçümü; riskten korunma döneminin başlangıcından değin gelecek dönemlerdeki riskten korunmak adına kullanılacak enstrümanlardan yaratılacak gelirlerin, riskten korunmak istenen varlığın/borcun değerindeki kayıp/artışlarını korunma boyunca karşılayabilme durumunun ortaya konmasıdır.

Söz konusu işlemin risk tanımlamasının yapıldığı dönemlerde ya söz konusu dönemin başlangıcında ya üç aylık periyotlarla ya da hiç olmazsa raporlamanın yapıldığı dönemlerde gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

Riskten korunmaya ilişkin aracın gerçeğe uygun değerinde/nakit akışlarında değerinde meydana gelen artış ya da azalışların yani değişimlerinin, riskten korunmak için çabalanan varlığın/borcun gerçeğe uygun değerinde ya da

büyük olasılıkla meydana gelmesi umulan nakit akışlarında ortaya çıkacak değer artış ya da azalışlarının en düşük %80 ve en yüksek %125 arasında karşılaması riskten korunma işleminin etkinliğini gösterir. Bu yüzdelik oran aralığı riskten korunmanın aktifliğini ya da etkinliğini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır (Ramirez, 2007: 19).

Geçmişe ait riskten korunmak adına yapılacak işlemlerdeki etkinliğin ölçümünde işletme, risk tanımlamasının yapıldığı dönemin başlangıcından, raporlamanın yapılacağı döneme kadar geçen süre zarfında (ya da nihai yapılan etkinlik testi baz alınarak), riskten korunmanın etkinliğinin ölçülmesi maksatıyla riskten korunulan varlık/borç'tan doğan gerçeğe uygun değerlerindeki değişiklikleri yani kayıp ve kazançların ya da nakit akışlarının değerindeki değişiklikleri ile riskten korunma aracından doğan gerçeğe uygun değerlerdeki değişiklikleri ya da nakit akışlarındaki değişiklikleri kıyaslar. Gelir veya giderler birbirlerini en düşük %80 en yüksek %125 oranlarında dengelemesi riskten korunma işleminin etkinliğinin göstergesidir. Bu oran aralığı riskten korunma etkinliğinin oransal ölçütünü vermektedir.

UMS 39 ve SFAS 133'e göre gelecek ve geçmiş dönemlerine ilişkin riskten korunma etkinlik testlerinin gerçekleştirilmesine ait yapılması önem arz eden bir yöntem veya metod belirtilmemiştir. Bu da etkinliğin ölçülebilirlik ve aktiflik durumuna dair bir referans sunulmamış anlamını taşımaktadır (UMS 39, Paragraf 151; SFAS 133, Paragraf 62). Söz konusu standartlarda da gerçekleştirilecek metodun maruz kalınan riskin çeşidine göre değişiklik göstereceği söylenmiştir. İşletmelerin risk tanımlaması yaptıkları dönemlerin başlangıcında ve söz konusu dönem süresince, riskten korunma işlem etkinliğinin ölçülmesinde tercih edilen metodun, söz konusu dönem boyunca değiştirilmeden uygulamaya konulması koşulu mevcuttur. Bu iki standarta dayalı olarak uygulanacak yöntem risk tütüne göre değişebilmektedir (UMS 39, Paragraf 147; SFAS 133, Paragraf 62).

Riskten korunma adına yapılan işlemlerin etkinliğinin ölçümünde sık sık başvurulan meodlar olarak, Kuramsal Türev Ürün (Hypothetical Derivative) Yöntemi, Temel Şartların Karşılaştırılması Yöntemi, Rasyo Analizi Yöntemi,

Varyansın Küçültülmesi Yöntemi ve Regresyon Analizi Yöntemleri olarak sıralanabilir.

3.7.1. Temel Şartların Karşılaştırılması Yöntemi

Bu metod riskten korunmak istenen kalemeyle korunmak için tercih edilen aracın arasında birtakım hususi koşulları (fiyat, anapara tutarı, vade ve döviz türü gibi) referans alarak korunan kalem ile korunan enstrüman arasında uyum ve dengenin olup olmadığına bakılması gereklidir. Şayet araştırma sonucunda bütün ana koşullar uyumlu ise korunma durumunun çok yüksek olması umulacaktır (UMS 39, Paragraf 147).

Temel şartların karşılaştırılması yöntemi ileriye dönük etkinliğin ölçümünün en basit yöntemidir. Riskten korunmak istenen kalem ve için kullanılan aracın minimum aşağıda belirtilen şartlar bakımından benzerlik göstermelidir (Ramirez, 2007: 21).

Riskten korunmak istenen kaleme ait anapara değeriyle (notional amount) korunma aracına ait anapara değerlerinin birbiri için denk olması gerekir.

- Riskten korunmak için kullanılan araca ait vade ile korunmanın uygulandığı dönem birbirleri ile uyum içerisinde olmalıdır.
- Riskten korunmak istenen kalemin uğradığı risk çeşidi, korunma adına kullanılan aracın düzenlenmesine maksatına uymalıdır.

3.7.2. Kuramsal Türev Enstrüman (Hypothetical Derivative)

Kuramsal Türev enstrüman yöntemi, riskten korunma işleminde etkinliğin değerlendirilmesinde bilhassa nakit akışlarının riskinden korunmaya

dair olumlu bir şekilde kısaltarak yarar sağlamaktadır. Riskten korunmak istenen varlığın gerçeğe uygun değerinde ya da nakit akışlarında ortaya çıkan değişikliklerin, kazanç ve kayıpların belirlenmesinde ve ölçülmesinde riskten korunmak istenen varlığın yerine özellikleri açısından aynı koşulları yüklediği bilinen bir türev enstrümanın kullanıldığı bilinmektedir (UMS 39, IG 158-4; SFAS 133, IG 7).

Riskten korunmak adına güvenceye alınan varlıkla benzerlik taşıyan türev enstrümanın gerçeğe uygun değerinde ya da nakit akışlarının değerindeki değişimleri ile gerçek türev enstrümanın gerçeğe uygun değerinde ya da nakit akışlarının değerindeki değişimleri kümülatif şekilde kıyaslayarak riskten korunma işleminde etkinlik tespit edilir.

3.7.3. Rasyo Analizi Yöntemi

Rasyo Analizi, riskten korunmak istenen kalemin gerçeğe uygun değerindeki ya da nakit akışları değerindeki değişikliklerle riskten korunmak amacıyla kullanılan aracın gerçeğe uygun değerindeki ya da nakit akışları değerindeki değişikliğin kıyaslanmasıdır. Kıyaslama; hem toplam kayıp hem de toplam kazancın dönem dönem (her dönemin kazancı ile kaybının) kıyaslanması biçiminde yapılabilir ya da kümülatif olarak (kıyaslanmanın yapılacağı döneme değin bütün kazanç ve kayıplar) da kıyaslanabilir.

Kümülatif şekilde kıyaslama metodu dönem-dönem kıyaslama metodunun sahip olduğu dezavantajların azalmasına neden olan ve doğru sonuca götüren bir metoddur. Bu durum aşağıda yer alan denklemlerle gösterilmiştir (Finnerty ve diğerleri, 2003: 5).

$$0,8 \leq -\{\sum_{i=1}^n X_i / \sum_{i=1}^n Y_i\} \leq 1,25$$

Denklemin başında yer alan (-) işareti riskten korunma zıt yönlü bir ilişkinin olmasından dolayı neticenin negatif çıkmasını engeller ve böylece formül düzenlenmiş olur. (-) işareti sayısal miktardan farklı olarak zıtlığı belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Böylece formüldeki sayısal sonuca etki etmesini önlenmiş olur.

$\sum_{i=1}^n X_i$ = Riskten korunma enstrümanının gerçeğe uygun değerinde ya da nakit akışlarının değerinde meydana gelen dönem bazlı değişmelerin toplamını ifade eder.

$\sum_{i=1}^n Y_i$ = Riskten korunan kalemin gerçeğe uygun değerinde ya da nakit akışlarının değerinde meydana gelen dönem bazlı değişikliklerin toplamını ifade eder.

3.7.4. Varyansın Küçültülmesi Yöntemi (Volatility Reduction Measure)

Varyansın Küçültülmesi ve Regresyon Analizi yöntemleri neredeyse birbirine yakın yöntemlerdir. Varyansın küçültülmesi yöntemi, riskten korunmak istenen kalemin ve riskten korunmak için kullanılan aracın gerçeğe uygun değerinde ya da nakit akışlarında değerdeki değişikliklerinin varyanslarının toplam değerleri ile riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerinde ya da nakit akışlarında değerdeki değişiminin varyanslarının toplam değerlerinin karşılaştırılması biçiminde yapılmaktadır (Finnerty ve diğerleri, 2003: 103). Neticenin oldukça etkin olarak addedilmesi adına işlem onucunda ulaşılan değer %80'den fazla çıkması istenir. Buna göre aşağıda denklemlerle gösterilmiştir:

$$VRM=1-\frac{(\sum X_i+Y_i)^2}{\sum Y_i^2} \geq \%80$$

VRM= Varyans Küçültme Oranı

X_i = Endeks Vadeli İşlem Sözleşmesini Borsa Değer Değişimleri

Y_i = Riskten Korunan Varlıkların Değer Değişimleri

Varyansın küçültülmesi yönteminde kullanılan eşitlik, riskten korunma enstrümanının riskten korunmak için güvene alınan varlıklara nispeten zıt olarak

yöneleceği varsayımından hareketle oluşturuldu. Riskten korunma enstrümanından dolayı doğan gelir ya da giderlerin yani kısaca değişimlerin riskten korunmak istenen varlık vasıtasıyla kaynaklanan gelir ya da giderleri bir dengede tutmasını sağlayacaktır (Finnerty ve diğerleri, 2003: 103).

Bu methoda birtakım çalışmalar varyansı kullanmak yerine standart sapma değerinin tercih edilmesinin yarar sağlayacağına yönelik öne sürdükleri üç sebep belirtilmiştir (Charnes ve diğerleri, 2003: 14-15).

- Standart sapma değerinin varyansla kıyaslandığında oldukça anlamlı ve sağlıklı neticeler ortaya çıkarması,
- Hem riske maruz değerde (Value at Risk), hem de değişkenliğin küçültülmesi yani kazanç ve kayıpların dengelenmesi metodlarında standart sapma değerinin sıklıkla tercih edilmesi,
- Standart sapma değerine ilişkin ölçünün, etkinliğe ait ölçü olan %80-%125 yüzdeler aralığı ile uyumluluğu.

3.7.5. Regresyon Analizi Yöntemi

Regresyon analizi, gelecek ve geçmiş dönemlere ilişkin etkinliklere yönelik testlerin yapılmasında sıklıkla kullanılan metodlardan biridir. Riskten korunmak istenen varlık (bağımlı değişken) ile riskten korunmak amaçlı kullanılan aracın (bağımsız değişken) daha önceki tarihlere ilişkin bilgilere dayanılarak söz konusu iki değişkenin aralarında etkin bir korunmaya yönelik ilişkinin mevcut mu değil mi diye karara varılmasına yardım eder. Bağımsız ve bağımlı değişkenlerin arasında mevcut olan bağın araştırılmasında, bir değişkene ait değer vasıtasıyla diğer değişkene ait değer hesaplanması veya belirlenmesi işlemine ön ayaklık eden eşitliğin belirlenmesini sağlayan yöntemlerden birisi regresyon analizi yöntemidir. Regresyon analiz yöntemi değişkenler arasındaki etkileşimi belirlemede önem taşımaktadır (Armutlu, 2000: 149).

Riskten korunma işleminde etkinliği ölçmede tercih edilen metodlar süre

gelen bir uygulama olarak riski azaltma veya olabildiğince engellenmesine yöneliktir. Söz konusu analizde, risk azaltma işleminin maksimum hangi düzeye kadar azaltılacağını ifade eden değer "belirlilik katsayısı" şeklinde gösterilen R^2 'dir (Lindahl, 1989: 469). Söz konusu edilen katsayı, bağımsız değişkenin, bağımlı değişken tarafından sergilenen davranışı açıklamada başarısının ölçüsünü ortaya koyan betimleyici bir istatistik şeklinde kullanılır ve riskten korunmak istenen varlıkların değerlerinde ortaya çıkan değişikliklerin yüzde olarak kaçının riskten korunmak için kullanılan enstrümanına bağlılığı nedeniyle değişime uğradığını gösterir (Newbold, 2008: 552). R^2 değeri yükseldikçe riskten korunma anlamında etkinlikte de artar. Belirlilik katsayısının artışı riskten korunma etkiliğinin aktifliğini belirler (Lindahl, 1999: 399).

Regresyon analizi yapılmadan evvel, bağımlı değişken olan riskten korunacak varlıkla bağımsız değişken olan riskten korunma aracının borsa değerlerindeki değişiklikleri arasında doğrusal bir ilişki (negatif - pozitif) olduğu "korelasyon analizi" kullanılmak suretiyle irdelenmeli, söz konusu ilişki mevcut değil ya da aşırı düşük ise regresyon analizi gerçekleştirilmemelidir. Çünkü regresyonun uygulanabilmesi için iki değişken arasında pozitif veya negatif bir ilişkinin olup birbirine etkisi araştırılmalıdır.

Bu metotta, bağımlı ve bağımsız iki değişkenin olduğu varsayıldığında, söz konusu değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir denklem çıkmaktadır. Bu denklem iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlerken ilişkinin kuvveti ve miktarı hususundaki veriyi korelasyon analizi metoduyla ortaya çıkartılan "korelasyon katsayısının" verdiği görülmektedir. Korelasyon katsayısının pozitif(+) veya negatif(-) çıkması bunun sayısal sonuca etkisi yoktur, sadece sayısal sonucun pozitif veya negatif yönünde ne kadar etki yaptığını göstermektedir (Köksal, 1995: 357).

Regresyon modelinde; değişkenlerin aralarındaki ilişkinin ne kadar açıklanabildiğinin bir ölçütü "Korelasyon Katsayısı" değeridir. Korelasyon katsayısı (-1) ile (+1) gibi bir aralıkta değişen değerler almaktadır (Perry ve diğerleri, 1997: 34). Söz konusu katsayı 1'e yaklaştıkça değişkenlerin aralarındaki bağın pozitif yönde güçlendiği, (-1)'e yaklaştıkça değişkenlerin

aralarındaki bağı negatif yönde güçlendiği ve son olarak ise (0)'a yakın olması ölçüsünde değişkenler arasındaki ilişkinin ve birbirlerine olan etkisinin ne kadar zayıf olduğunu göstermektedir.

Riskten korunmada etkinliğin ortaya çıkartılmasında üç etapta gerçekleştirilmektedir:

- Riskten korunmak istenen varlığa ve riskten korunma adına tercih edilecek araç olarak türev sözleşmeye has, risk tanımlamasının yapıldığı dönem itibariyle geriye doğru gerçekleşen günlük, haftalık ya da aylık borsa değerindeki değişiklikleri kullanılmaktadır. Uygulamada sıklıkla hafta bazında elde edilen bilgilerin kullanılması tercih edilmektedir. Söz konusu bilgiler günlük olarak elde edilen bilgilere nispeten dağılımlarının kararlı ve dengeli olduğu kabullenilir (Laws ve Thompson, 2005: 179). Gereksinim olan bilgi miktarına göre günlük, haftalık ya da aylık bilgiler kullanılmaktadır. Örneğin, yapılacak analiz adına 60 tane bilgiye gereksinim duyuluyorsa ve gün bazında elde edilen bilgiler tercih edilecekse 3 aylık, ay bazında bilgiler tercih edilecekse 5 yıllık bir periyoda gereksinim duyulmaktadır denilebilir.
- Geçmiş dönemlerden edinilmiş gerçek bilgiler ışığında regresyon analizinin yapılarak istatistik olarak anlam ifade eden neticelere ulaşılması,
- İstatistik anlamında elde edilen neticelerin yorumlanarak riskten korunma adına ilişkinin daha önceki dönemlerde de etkinliğinin var ya da yok oluşunun ortaya konması.

4. BÖLÜM

UFRS FİNANSAL ARAÇLAR STANDARTLARI ÇERÇEVESİNDE RİSKTEN KORUNMA MUHASEBESİ UYGULAMASI

4.1. İşletme ile ilgili Genel Bilgiler

Cam Elyaf San. A.Ş. İşletmesi, yüzde 40'ı halka açık bir anonim şirkettir. 1976 senesinde "E" camı elyafı üretmek adına faaliyetlerine başlayan Cam Elyaf Sanayii A.Ş., üretim kapasitesini daima artırmak suretiyle Avrupa'nın dikkate değer elyaf üretici işletmelerinden biri haline gelmiştir. Firma tarafınca üretimi gerçekleştirilen cam elyafı ürünleri, dünyanın çoğu ülkesinde kullanımı tercih edilmektedir. Cam Elyaf Sanayii A.Ş., pazar taleplerinden yeni ürünlerin gelişiminin sağlanması hususunda daima faydalanmakta ve uygulama araştırmalarıyla cam elyafı ürünlerinin performans ve niteliklerini daima teste tabi tutmaktadır. Böylelikle kalite güvencesi sağlanır iken, verimli bir uygulama ve son üründe aranan optimal fiyat/performans dengesi sağlanmış olmaktadır. Cam Elyaf Sanayii A.Ş.'nin yönetim merkezi ve üretim tesisleri Gebze, Çayırova bölgesindedir. İşletme, sanayici müşterilerine direkt satışın yanında yetkili satıcıları aracılığı ile de dağıtımlar gerçekleştirmektedir.

4.2. Örnek Uygulamalar

4.2.1. Finansal Varlıklara İlişkin Muhasebe Uygulamaları

4.2.1.1. Hazine Bonosu Örneği

İşletme, 01.11.2014 tarihinde nominal fiyatı 60.000 TL olan 90 vadeli hazine bonosunu bankalar aracılığı ile 56.000 TL'ye satın almıştır.

Etkin Faiz Oranı; $(60.000 / 56.000)^{1/(90/365)} - 1 = 0,32$ olarak hesaplanır.

31.12.2014 Tarihi itibariyle tahsil edilmesine 29 gün kalan hazine bonosunun itfa edilmiş maliyet değeri; $60.000 / (1 + 0,32)^{29/365} = 58.708$ TL

şeklinde hesaplanmış olur. Kasım ve Aralık aylarına ait hazine bonusu getirisi $58.708 - 56.000 = 2.708$ TL olur. Geçmişteki olaylar, hali hazırdaki şartlar ve gelecekteki ekonomik şartlar bakımından bu hazine bonolarında değer düşüklüğü olmayacağı ve beklenen krediye ait zararların meydana gelmeyeceği görülmektedir. 29.01.2015 tarihinde hazine bonoları nominal değerlerine varır ve tahsili sağlanır. Ocak ayında 29 günlük getiri ise $60.000 - 58.708 = 1.292$ TL'dir (Fındık, 2016: 72).

(01.11.2014)	112 KAMU KESİMİ TAH. SNT. BONOLARI	56.000	
	102 BANKALAR		56.000
(31.12.2014)	112 KAMU KESİMİ TAH. SNT BONOLARI	2.708	
	642 FAİZ GELİRLERİ		2.708
(29 01 2015)	102 BANKALAR	60.000	
	112 KAMU KES. T. S. BONOLARI		58.708
	642 FAİZ GELİRLERİ		1.292

4.2.1.2. Alacak Senedi Örneği

UFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat kapsamı dahilinde ki işlemler dolayısıyla meydana gelen ticari alacaklara ait zarar karşılığı daima ömür boyu beklenen krediye ilişkin zararlar eşit bir miktardan ölçülür.

ABC İşletmesi, ticari alacakları ile ilgili beklenen krediye ilişkin zararları tahmin etmek amacıyla geçmişe ait krediye ilişkin zararlarına ait deneyimlerden faydalanır. Şirketin 31.12.2014 tarihiyle ticari alacakları, vadesine kadarki zaman, etkin faiz oranları ve kredi riski oranı aşağıdaki Tablo 4.1'de bulunmaktadır:

Tablo 4.1. 31.12.2014 Tarihi İtibariyle Ticari Alacakların Dökümü

Ticari Alacak Tutarı	Vadesi	Etkin Faiz Oranı	Vade Durumu	Kredi Riski Oranları
120.000	01.04.2015	% 12	Vadesi geçmemiş	% 0,5
50.000	25.11.2014	% 10	Vadesi 30 günden fazla geçmiş	% 2
20.000	01.11.2014	% 12	Vadesi 30-120 gün arasında geçmiş	% 10
30.000	10.04.2014	% 12	Vadesi 120 günden fazla geçmiş	% 25

Vadesine 3 ay kalan 120.000 TL’lik alacak senetlerine ait itfa edilmiş değeri $120.000 / (1+0,12)^{3/12} = 116.618$ TL’dir (Söz konusu alacağın 31.12.2013 tarihindeki peşin değeri 112.500 TL şeklinde tespit edilmiştir). 01.01.2014-31.12.2014 tarihleri arasındaki söz konusu alacağa ait faiz gelirleri $116.618 - 112.500 = 4.118$ TL şeklinde tespit edilir. Beklenen kredi zararları ise $120.000 \times 0,005 = 600$ TL olduğu görülür. Etkin faiz oranıyla ilerde meydana gelecek 600 TL’lik krediye ait zararların karşılığına ilişkin bugünkü değeri ise; $600/(1+0,12)^{3/12} = 583$ TL şeklinde bulunur (Fındık, 2016: 73).

Vadesi 30 günden fazla geçmiş 50.000 TL’lik alacağa ait beklenen kredi zararları $50.0 \times 0,02 = 1.000$ TL; vadesi 30-120 gün arasında geçmiş bulunan 20.000 TL’lik alacağa ait beklenen kredi zararları $20.000 \times 0,10 = 2.000$ TL ve vadesi 120 günden fazla geçmiş 30.000 TL’lik ticari alacağa ait beklenen kredi zararları ise $30.000 \times 0,25 = 7.500$ TL şeklinde tespit edilmiştir. Böylece toplam beklenen krediye ait zarar karşılıkları:

$$583 + 1.000 + 2.000 + 7.500 = 11.083 \text{ TL’dir.}$$

(31.12.2014)			
122 ALACAK SNT. REESKONTU		4.118,00	
	642 FAİZ GELİRLERİ		4.118,00
(31.12.2014)			
659 DİĞER OLAĞAN GİD.			
ZARARLAR			
Beklenen Ticari		11.083,00	
Alacak			
Kredi Zararları			
	129 ŞÜPHELİ TİCARİ AL.		
	KRŞ.		
	Beklenen Ticari		11.083,00
	Alacak		
	Kredi Zarar		
	Karşılıkları		

4.2.1.3. İtfa Edilmiş Maliyeti ile Ölçülen Finansal Varlıklarda Değer Düşüklüğü Örneği

Standartta itfa edilmiş maliyet, “finansal varlık veya finansal borcun ilk muhasebeleştirilmesi sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten, anılan ilk tutar ile vadedeki tutar arasındaki farkın etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan birikmiş itfa payı düşüldükten veya eklendikten ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilememe durumuna ilişkin her türlü indirimin yapılmasından(doğrudan doğruya veya bir karşılık hesabı kullanılarak) sonra geriye kalan tutar” biçiminde tarif edilmiştir (IAS 39, paragraf 9).

Firma, 31.12.2014 tarihi itibarıyla etkin faiz oranı % 12 olan 45.000 TL anapara ve 5.0 TL faiziyle beraber vadesi olan 31.05.2015 tarihinde tahsil edilmek üzere tahvilleri yer almaktadır. Bu tahvillerin hali hazırdaki şartlar, borçlu olana ait etkenler, ülkenin ekonomik koşulları ve diğer veriler dikkate alınırsa vadesi geldiğinde % 70 oranı ile tahsilinin sağlanabileceği, % 30 oranı ile de krediye ait zararın ortaya çıkabileceği ihtimali yer almaktadır (Beklenen krediye ait zarar %60 ihtimalle 40.000 TL, % 40 ihtimalle 30.000 TL şeklinde meydana gelebileceği tahmin edilmiştir.

İlgili finansal varlığa ait beklenen krediye ilişkin zararları; sözleşmeye bağlı nakit akışlarıyla firmanın almayı umduğu nakit akışları arasındaki farkın bugünkü değeri şeklinde hesaplanır.

Tahvilin vadesi geldiğinde beklenen ihtimallerle ağırlıklandırılmış değeri şöyle hesaplanmaktadır: $(50.000 \times 0,70) + [(40.000 \times 0,60 \times 0,30) + (30.000 \times 0,40 \times 0,30)] = 45.800$ TL şeklinde belirlenmiş olur. Bu beklenen krediye ait zarar $50.000 - 45.800 = 4.200$ TL miktarındadır. Fakat 4.200 TL ilerideki bir değer olduğundan, etkin faiz oranıyla finansal varlığa ait sözleşmedeki değeriyle işletmenin almayı umduğu değer arasında ortaya çıkan nakit açığının bugünkü değeri beklenen krediye ait zarar şeklinde muhasebe işlemi gerçekleştirilmelidir. Böylece;

Beklenen krediye ilişkin zararın bugünkü değeri; $4.200 / (1+0,12)^{512} = 4.005$ TL'dir (Fındık, 2016: 74).

(31.12.2014)			
654 KARŞILIK GİDERLERİ			
Finansal Varlık		4.005,00	
Beklenen			
Kredi Zararı			
	119 MENKUL KIYMET DEĞ.		
	DÜŞÜKLÜĞÜ KRŞ.		
	İtfa Ed. Mal. Ölç. Fin.		
	Var.		4.005,00
	Ait Beklenen Kredi		
	Zar.		
	Krş.		

4.2.1.4. Hisse Senedi Örneği

Firma, 10.12.2014 tarihinde Can Anonim Şirketine (A.Ş.)'ye ilişkin borsada işlem gören hisse senetlerinden 10.0 TL'lik satın alınmış ve 300 TL'lik işlemle ilgili maliyete katlanılmıştır. Can A.Ş.'ye ilişkin hisse senetlerinin 31.12.2014 tarihli değeri 9.500 TL şeklinde tespit edilmiştir. 10.02.2015 tarihinde hisse senetleri 10.750 TL'ye satış işlemi gerçekleştirilmiştir.

Bu hisse senetleri “Gerçeğe Uygun Değer (G.U.D.) Farkı Kar veya Zarar Tablosuna Aktarılan Finansal Varlık” şeklinde sınıflamaya tabi tutulur. Dönem sonu 500 TL’lik G. U. D. farkı “Kar veya Zarar Tablosu” kalemleri arasında raporlamaya tabi tutulacaktır. “G. U. D. Farkı Kar veya Zarar Tablosuna Yansıtılarak Ölçülen Finansal Varlık” adına değer düşüklüğüyle ilgili hükümler geçerli değildir.

(10.10.2014)	110 HİSSE SENETLERİ 653 KOMİSYON GİDERLERİ	10.000 300	
	102 BANKALAR		10.300
(31.12.2014)	659 DİĞER OL. GİDER VE ZARARLAR	500	
	110 HİSSE SENETLERİ		500
(10.02.2015)	102 BANKALAR	10.750	
	110 HİSSE SENETLERİ 645 MEN. KIY. SAT. KARLARI		9.500 1.250

4.2.1.5. G. U. D. ile Ölçülen ve Değerleme Farkı Diğer Kapsamlı Gelirde Raporlanan Finansal Varlık Örneği

01.01.2014 tarihinde firmanın 20.000 TL’ye 9 ay vadeli finansman bonosu satın alınmıştır. Etkin faiz oranı % 12 ve 3 aylık dönemler de faizleri nakit şeklinde tahsile tabi tutulacaktır. İşletme, söz konusu finansman bonolarını G.U.D. ile ölçülen ve değerlendirme farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan finansal varlık şeklinde sınıflandırılmıştır.

31.03.2014 tarihin de ihraç eden işletmenin finansman sıkıntısı çektiği ve faiz ödemelerinin % 60’ını yerine getiremeyeceği, anaparanın da % 70’ini ödeyebileceği tahmin edilmektedir.

30.06.2014 Tarihin de işletme geçmişte yer alan nakit akışlarının % 80’inin ödemesini sağlamıştır. İlerideki faiz ve anapara ile ilişkili nakit akışlarının % 90 oranı ile meydana getirebileceği tahmin edilmiştir.

30.09.2014 tarihinde finansman bonolarıyla ilişkili faize ait nakit akışların tümü ve anaparanın ise % 85'i tahsile tabi tutulmuştur.

Firmanın 31.03.2014 tarihinde ilerideki nakit akışlarından beklenen krediye ilişkin zararlar aşağıda yer alan tablo vasıtasıyla hesaplamaya tabi tutulmuştur (Fındık, 2016: 75).

Tablo 4.2. 31.03.2014 Tarihi İtibariyle Değer Düşüklüğü Hesaplaması.

Nakit Akış Tarihi	Sözleşmeye Bağlı Nakit Akışı	Tahsil Edilen	İşletmenin Beklediği Nakit Akışı	Nakit Açığı	Nakit Açığının Bugünkü Değeri (Beklenen Kredi Zararları)	Toplam Değer Düşüklüğünün Bugünkü Değeri
31.03.2014 tarihli faiz	$20.000 \times (0,12)^{3/12} = 575$ TL	230 TL	$575 \times 0,40 = 230$ TL	$575 - 230 = 345$ TL	345 TL	6.675 TL
30.06.2014 tarihli faiz	$20.000 \times (0,12)^{3/12} = 575$ TL	-	$575 \times 0,40 = 230$ TL	$575 - 230 = 345$ TL	$345 / (1 + 0,12)^{3/12} = 335$ TL	
30.09.2014 tarihli faiz	$20.000 \times (0,12)^{3/12} = 575$ TL	-	$575 \times 0,40 = 230$ TL	$575 - 230 = 345$ TL	$345 / (1 + 0,12)^{6/12} = 326$ TL	
30.09.2014 tarihli anapara	20.000		$20.000 \times 0,70 = 14.000$	$20.000 - 14.000 = 6.000$ TL	$6.000 / (1 + 0,12)^{6/12} = 5.669$ TL	

(31.03.2014)	102 BANKALAR	230,00	
	526 FİNANSAL VAR. DEĞ. FARK.		230,00
(31.03.2014)	527 FİNANSAL VAR. DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ	6.675,00	
	119 MEN. KIY. DEĞ. DÜŞ. KRŞ.		6.675,00

Firmanın 30.06.2014 tarihinde gelecek zamanlardaki nakit akışlarından beklenen krediye ilişkin zararlar aşağıda yer alan tablo vasıtasıyla hesaplamaya tabi tutulmuştur (Fındık, 2016: 76).

Tablo 4.3. 30.06.2014 Tarihi İtibariyle Değer Düşüklüğü Hesaplaması.

Nakit Akış Tarihi	Sözleşmeye Bağlı Nakit Akışı	Tahsil Edilen veya Beklenen Nakit Akışı	Beklenen Kredi Zarar İptali	Nakit Açığı	Nakit Açığının Bugünkü Değeri (Beklenen Kredi Zararları)	Toplam Değer Düşüklüğünün Bugünkü Değeri
31.03.2014 tarihli faiz	345 TL	$345 \times 0,80 = 276$ TL	$345 \times 0,80 = 276$ TL	$345 - 276 = 69$ TL	69 TL	2.185 TL
30.06.2014 tarihli faiz	$20.000 \times (0,12)^{3/12} = 575$ TL	$575 \times 0,80 = 460$ TL	$335 - 115 = 220$ TL	$575 - 460 = 115$ TL	115 TL	
30.09.2014 tarihli faiz	$20.000 \times (0,12)^{3/12} = 575$ TL	$575 \times 0,90 = 517,50$	$326 - 56 = 270$ TL	$575 \times 0,10 = 57,5$ TL	$57,5 / (1 + 0,12)^{3/12} = 56$ TL	
30.09.2014 tarihli anapara	20.000	$20.000 \times 0,90 = 18.000$ TL	$5669 - 1945 = 3.724$	$20.000 - 18.000 = 2.000$ TL	$2.000 / (1 + 0,12)^{3/12} = 1.945$ TL	

31.03.2014 tarihinde beklenen değerdeki düşüş = 6.675 TL.

30.06.2014 tarihinde beklenen değerdeki düşüş = 2.185 TL.

Değerdeki düşüşün iptali = $6.675 - 2.185 = 4.490$ TL.

(30.06.2014)	102 BANKALAR	736,00	736,00
	526 FİNANSAL VAR. DEĞ. FARK.		
(30.06.2014)	119 MEN. KIY. DEĞ. DÜŞ. KRŞ.	4.490,00	4.490,00
	527 FİNANSAL VAR. DÜŞ. DÜŞ.		

30.09.2014 tarihinde finansman bonoları ile ilgili faize ait nakit akışlarının tümü ve anaparanın ise % 85'i tahsil işlemine tabi tutulmuştur.

30.06.2014 tarihinde beklenen değerdeki düşüş = 2.185 TL

30.06.2014 tarihinde beklenen değerdeki düşüş = $20.000 \times 0,85 = 17.000$

Sözleşmesi süresi kapsamında toplam değer düşüklüğü $20.000 - 17.000 = 3.000$ TL şeklinde 30.09.2014 tarihinde ayrıma tabi tutulmalıdır. Böylece 3.000

- 2.185 = 815 TL karşılık ayrılmak suretiyle toplamda karşılık miktarı 3.000 TL'ye tamamlanması sağlanmalıdır.

(30.09.2014)			
102 BANKALAR	526 FİNANSAL VAR. DEĞ. FARK.	17.759,00	759,00
	111 ÖZEL KES. TAH. SNT. BON.		17.000,00
Anapara = 20.000 x 0,85 = 17.000 TL Faiz : 69 + 115 + 575 = 759 TL			
(30.09.2014)			
527 FİNANSAL VAR. DÜŞ. DÜŞ.	119 MEN. KIY. DEĞ. DÜŞ. KRŞ.	815,00	815,00

4.2.1.6. Etkin Faiz Yöntemi Uygulaması

“Etkin faiz oranı”; finansal varlığın (borcun) umulan ömrü süresince ilerideki tahmini nakit tahsilatlarını (ödemelerini) ilgili finansal varlığın (borcun) bugünkü değerine indirgeyen oran olduğu söylenebilir. Böylelikle, “etkin faiz oranı” yatırım anında ve/veya değerlendirme tarihinde yatırımın değerini tespit eden faiz oranı demek yanlış olmaz. Borçlanma adına düşünüldüğünde ise, etkin faiz oranı borçlanma anında ve/veya değerlendirme tarihinde borçlanma maliyetini tespit eden faiz oranı olduğu görülmektedir. Yatırımlar adına ise, etkin faiz oranı yatırım anındaki “getirisi” yani “iç verim oranı” şeklinde tanımlanması yapılmaktadır. Değerleme tarihinde söz konusu metod kullanılmak suretiyle belirlenen değere (amortised cost); “reeskont değeri”, “iskonto edilmiş değeri”, “itfa edilmiş maliyet değeri” veya “bugünkü değeri” de denilir (Selvi, 2009: 49).

Firma, 01.01.2011 tarihinde üç yıl vadeli, altı ayda bir faiz ödemeli, %12 faiz oranlı nominal fiyatı 10.000 TL olan tahvilleri satın almıştır. Piyasa faiz oranı % 10'dur.

Bu finansal varlığa ait temerrüt riskindeki düşüklük ve borçlunun söz konusu süre zarfında sözleşmeye bağlı nakit akışlarındaki yükümlülükleri icraa

edecek kuvvetli bir yapıya sahip olduğu diğer işletmeler ile olan kredi zarar deneyimleri vasıtasıyla anlaşılmasından ötürü beklenen krediye ilişkin zararların meydana gelmeyeceği varsayılmaktadır.

Buna göre; altı ayda bir faiz % 6 ve piyasa faiz oranı altı ay bir % 5 şeklinde anüite tablosunun kullanımıyla hesaplama yapılmış olur.

10.0 TL'nin her altı ayda bir faizi $10.000 \times (0,12 / 2) = 600$ TL hesaplanmış olur.

Yatırım miktarı 10.000 TL'nin % 5 piyasa faiz oranıyla 6 devre (3 yıl x yılda 2 devre) sonraki değeri anüite bugünkü değer tablosu kullanılmasıyla $10.000 \times 0,74622 = 7.462,20$ TL ve 600 TL faizin her devre ilave edilmesiyle %5 faiz oranıyla anüite bugünkü değeri $600 \times 5,07569 = 3.045,41$ TL hesaplanmıştır.

Yatırım net defter değeri başta $7.472,20 + 3.045,41 = 10.507,61$ TL olmaktadır (Fındık, 2016: 78).

Tablo 4.4. Finansal Varlığa İlişkin İtfa Edilmiş Maliyet Tablosu.

Tarih	Nakit Akışı (a) (10.000 x 0,06)	İskonto Edilmiş Faiz Geliri (b) (Net Defter Değeri x 0,05)	Kalan Prim Tutarı c = (a-b)	Tahsil Edilmemiş Toplam Faiz Geliri (d) = d - c	Net Defter Değeri e = 10.000 + d
01.01.2011				507,61	10.507,61
01.07.2011	600,00	525,38	74,62	432,99	10.432,99
01.01.2012	600,00	521,65	78,35	354,64	10.354,64
01.07.2012	600,00	517,73	82,27	272,37	10.272,37
01.01.2013	600,00	513,62	86,38	185,99	10.185,99
01.07.2013	600,00	509,30	90,70	95,29	10.095,29
01.01.2014	600,00	504,71	95,29	-	10.000,00
Toplam	3.600,00	3.092,39	507,61		

(01.01.2011)		
111 ÖZEL KESİM TAH. SNT. BONOLARI	10.507,61	
102 BANKALAR		10.507,61
(01.07.2011)		
102 BANKALAR	600,00	
642 FAİZ GELİRLERİ		525,38
111 Ö. K. TAH. SNT. BON.		74,62
(01.01.2012)		
102 BANKALAR	600,00	
642 FAİZ GELİRLERİ		521,65
111 Ö. K. TAH. SNT. BON		78,35
(01.07.2012)		
102 BANKALAR	600,00	
642 FAİZ GELİRLERİ		517,73
111 Ö. K. TAH. SNT. BON.		82,27
(01.01.2013)		
102 BANKALAR	600,00	
642 FAİZ GELİRLERİ		513,62
111 Ö. K. TAH. SNT. BON		86,38
(01.07.2013)		
102 BANKALAR	600,00	
642 FAİZ GELİRLERİ		509,30
111 Ö. K. TAH. SNT. BON		90,70
(01.01.2014)		
102 BANKALAR	10.600,00	
642 FAİZ GELİRLERİ		504,71
111 Ö. K. TAH. SNT. BON.		10.095,29

4.2.1.7. Teslim Tarihi Muhasebesi ve Ticari İşlem Tarihi Muhasebesine İlişkin Örnek (Alexander ve Archer 2010, 16.21)

Firma, 29.12.2011 tarihinde bir finansal varlığı 1.000 TL'ye satın almıştır. 31.12.2011 tarihinde varlığın gerçeğe uygun değeri 1.002 TL ve teslim tarihi olan 04.01.2012 tarihindeki gerçeğe uygun değeri 1.003 TL'dir. Böylece teslim ve ticari işlem tarihlerindeki bilançoya ait değerler aşağıdaki tabloda yer almaktadır (Fındık, 2016: 79).

Tablo 4.5. Teslim Tarihi ve Ticari İşlem Tarihi Hesaplamaları.

Tarih	Bilanço Ursuru	G.U.D. Farkı K/Z'A Aktarılan Finansal Varlıklar		İtfa Edilmiş Maliyeti Üz. Ölç. Fin. Var.		G.U.D. Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Aktarılan Fin.Var.	
		Teslim Tarihi	Ticari İşlem Tarihi	Teslim Tarihi	Ticari İşlem Tarihi	Teslim Tarihi	Ticari İşlem Tarihi
29.12.2011	Finansal Varlıklar	-	1.000	-	1.000	-	1.000
	Finansal Borçlar	-	1.000	-	1.000	-	1.000
31.12.2011	Alacaklar	2	-	-	-	2	-
	Finansal Varlıklar	-	-	-	1.000	-	1.002
	Finansal Borçlar	-	1.000	-	1.000	-	1.000
	Özkaynaklar	-	-	-	-	2	2
	Dağıtılmamış Karlar	2	2	-	-	-	-
04.01.2012	Alacaklar	1.003	-	1.000	-	1.003	-
	Finansal Varlıklar	-	1.003	-	1.000	-	1.003
	Finansal Borçlar	-	-	-	-	-	-
	Özkaynaklar	-	-	-	-	3	3
	Dağıtılmamış Karlar	3	3	-	-	-	-

4.3. Uygulama Örneği

Cam Elyaf San. A.Ş.'de uygulama 2 Kasım 2016 tarihinde yapılmıştır. Cam Elyaf San. A.Ş.'nin 31 Mart 2017 tarihli faiz tahminleri Tablo 4.6'da, kur değişimi Şekil 4.1'de, 2 Kasım 2016 tarihinde T. İş Bankası A.Ş. ile yaptığı forward İşlemleri Tablo 4.7'de, rapor tarihi itibarıyla realize olan forward işlemlerinin muhasebe kaydı Tablo 4.8'de ve rapor tarihi itibarıyla devam eden forward işlemlerinin muhasebe kaydı Tablo 4.9'da verilmiştir.

Tablo 4.6. 31 Mart 2017 Tarihinde Yayınlanan Faiz Oranları.

31 Mart 2017 Tarihinde Yayınlanan Faiz Oranları							
	TR ¹ Libor	Libor Faiz Oranları					
Gün	TRY ²	EUR ³	USD ⁴	GBP ⁵	JPY ⁶	CHF ⁷	RUB ⁸
Gecelik	11.72000	- 0.42471	0.92167	0.22100	- 0.00786	- 0.78800	10.180
1 Haftalık	11.73800	- 0.40643	0.95111	0.23594	- 0.00429	- 0.79540	10.170
2 Haftalık		-	-	-	-	-	10.150
1 Aylık	11.75000	- 0.39214	0.98278	0.25669	- 0.00386	- 0.77920	10.180
2 Aylık	11.80000	- 0.36929	1.02500	0.30488	0.01643	- 0.75240	10.190
3 Aylık	11.82800	- 0.35786	1.14956	0.33744	0.02593	- 0.72960	10.210
4 Aylık		-	-	-	-	-	
5 Aylık		-	-	-	-	-	
6 Aylık	11.91000	- 0.25014	1.42322	0.49138	0.04193	- 0.66380	10.100
7 Aylık		-	-	-	-	-	
8 Aylık		-	-	-	-	-	
9 Aylık	12.00000	-	-	-	-	-	
10 Aylık		-	-	-	-	-	
11 Aylık		-	-	-	-	-	
12 Aylık	12.32000	- 0.12186	1.80178	0.71769	0.14429	0.49460	

¹:Türkiye, ²:Türk lirası para birimi, ³:Avrupa para birimi, ⁴:Amerika para birimi, ⁵:Büyük Britanya ulusal para birimi, ⁶:Japonya para birimi, ⁷:İsviçre para birimi, ⁸:Rusya para birimi.

Şekil 4.1. Kur Değişimi.

Tablo 4.7. Cam Elyaf San. A.Ş.'nin 2 Kasım 2016 Tarihinde T. İş Bankası A.Ş. ile

(EUR Satıp, TL Alınması İşlemi)

31.03.2017 Tarihi İtibarıyla Değerleme

				A	C	D = A X C		E		F	G = D X E	H = C X F	I	J	K = G / J
Vade Sonu	Takas Tarihi	Vadeye Kalan Gün	Döviz Cinsi	Anlaşma Kuru/ (Paritesi)	Forward Tutarı	Vade Tarihindeki Forward İşleminin Değeri (TL)	Vade Tarihindeki TL Faiz Tahmini	TL İndirgeme Faktörü	Vade Tarihindeki EUR Faiz Tahmini	EUR İndirgeme Faktörü	Rapor Dönemi İtibarıyla Forward İşleminin Değeri (TL)	Rapor Dönemi İtibarıyla Forward İşleminin Değeri (EUR)	TL Değerleme Kuru	EUR Değerleme Kuru	TL Tutarını Karşılı
16.01.2017	16.01.2017	-	EUR	3.51490	300.000	1.054.470	-	1.000000	-	1.000000	1.054.470	300.000	1.0000	4.0419	1.054.4
15.02.2017	15.02.2017	-	EUR	3.54150	300.000	1.062.450	-	1.000000	-	1.000000	1.062.450	300.000	1.0000	3.8759	1.062.4
15.03.2017	15.03.2017	-	EUR	3.56630	300.000	1.069.890	-	1.000000	-	1.000000	1.069.890	300.000	1.0000	3.9856	1.069.8
18.04.2017	18.04.2017	-	EUR	3.59810	300.000	1.079.430	-	1.000000	-	1.000000	1.079.430	300.000	1.0000	-	1.079.4
15.05.2017	15.05.2017	-	EUR	3.62290	300.000	1.086.870	-	1.000000	-	1.000000	1.086.870	300.000	1.0000	-	1.086.8
15.06.2017	15.06.2017	-	EUR	3.65170	300.000	1.095.510	-	1.000000	-	1.000000	1.095.510	300.000	1.0000	-	1.095.5
14.07.2017	14.07.2017	-	EUR	3.67880	300.000	1.103.640	-	1.000000	-	1.000000	1.103.640	300.000	1.0000	-	1.103.6
15.08.2017	15.08.2017	-	EUR	3.70910	300.000	1.112.730	-	1.000000	-	1.000000	1.112.730	300.000	1.0000	-	1.112.7
15.09.2017	15.09.2017	-	EUR	3.73840	300.000	1.121.520	-	1.000000	-	1.000000	1.121.520	300.000	1.0000	-	1.121.5
16.10.2017	16.10.2017	-	EUR	3.76900	300.000	1.130.700	-	1.000000	-	1.000000	1.130.700	300.000	1.0000	-	1.130.7
15.11.2017	15.11.2017	-	EUR	3.79720	300.000	1.139.160	-	1.000000	-	1.000000	1.139.160	300.000	1.0000	-	1.139.1
15.12.2017	15.12.2017	-	EUR	3.82520	300.000	1.147.560	-	1.000000	-	1.000000	1.147.560	300.000	1.0000	-	1.147.5
					3.600.000	13.203.930					13.203.930	3.600.000			13.203.9
					3.600.000	13.203.930					13.203.930	3.600.000			13.203.9
					-	-					-	-			-

Yaptığı Forward İşlemleri.

Tablo 4.8. Rapor Tarihi İtibarıyla Realize Olan Forward İşlemlerinin Muhasebe Kaydı
– Vergi Usul Kanunu (VUK) Muhasebe Kayıtları.

Hesap Adı	Hesap Kodu	Borç	Alacak
Bankalar - Döviz Hesabı	102		3.571.020
Bankalar - TL Hesabı	102	13.203.930	
Kambiyo Karları	646	-	9.632.910
		13.203.930	13.203.930

Tablo 4.9. Rapor Tarihi İtibarıyla Devam Eden Forward İşlemlerinin Muhasebe Kaydı
- UFRS Muhasebe Kaydı.

Hesap Adı	Hesap Kodu	Borç	Alacak
Türev Finansal Varlıklar	118	-	
Türev Finansal Yükümlülükler	379		-
Kambiyo Karları	646	-	-
Ertelenmiş Vergi Pasifi	499.1	-	-
Ertelenmiş Vergi Geliri	691	-	-
		-	-

Not: VUK' a göre işlem realize olmadan bilanço ve kar zarar hesaplarına kayıt atılmaz. UFRS Kayıtları aylık bazda takip edilecek olup, üçer aylık periyotlarla muhasebeleştirilecektir.

Cam Elyaf Sanayi A.Ş. 2016 yıl sonuna doğru hazırlanan bütçede ön görülen şekilde, müşterilerle yaptığı sözleşmeler karşılığında 2017 yılında yapacağı ihracatların bedeli olarak tahsil edeceği EUR cinsinden alacaklarını kısmi olarak, 2 Kasım 2016 tarihinde yaptığı vadeli forward (fwd) işlemler ile TL'ye dönmüştür. Satışlara konu olan ürünlerin maliyetleri TL cinsinden olduğu için, satış para birimi EUR olunca EUR/TL kuru döviz kur riski olarak ortaya çıkmıştır. İşlem tarihindeki spot EUR/TL kuru 3,45-3,50 bandındayken işlemler gerçekleştirilmiş ve bütçe kurları yaklaşık olarak sabitlenmiştir. Her ay ortasına 300'er bin EUR'luk işlem yapmak suretiyle toplamda 3,6 milyon EUR'dan TL ye dönme anlaşmaları yapılmış ve bu tutar için 2017 yılı içerisindeki kur dalgalanmalarından etkilenilmemiştir. Bu kur sabitleme işlemleri ile bütçede hedeflenen TL cinsinden karlılık da büyük oranda tutturulmuştur. Kur dalgalanmaları 2017 yılı başında özellikle TL'nin yüksek değer kaybı neticesinde EUR lehine gerçekleşmiş ve fwd işlemleri piyasa değeri büyük zarar gibi gözükmiştir. Örneklemek gerekirse 2 Kasım tarihinde 16 Ocak 2017

tarihine yapılan işlem 3,5149 kurundan gerçekleşmiş ancak bu tarihte EUR/TL kuru 4,0350 seviyelerine gelmiştir. Yani, riski bertaraf edip karlılık seviyesine tutturmak, aynı zamanda olası piyasa kur dalgalanmalarının lehte olmasından da faydalanamamak anlamına gelmektedir. Söz konusu Ocak tarihli fwd işlemi yapılmayıp vadede (16 Ocak 2017) spot kurdan TL'ye dönüş gerçekleştirilseydi, fwd işlem TL karşılığına göre sadece 300 bin EUR için 156,030 TL daha fazla TL edinme imkanı olacaktı. $[(4,0350-3,5149)*300,000 \text{ EUR}]$ Ancak ileri vadeli piyasanın ne olacağı bilinmediğinden fwd anlaşmalar yapılmış ve kur hareketleri bu anapara tutarları için devre dışı bırakılmıştır. Zaten fwd anlaşmalarda amaç, kur riskini tamamen bertaraf etmektir. İleride doğabilecek kar ve zarar senaryoları önem arz etmemektedir. 300 bin EUR'nun dışında kalan ihracat bedeli tahsilatları içinse, kur riski devam etmiş olup, piyasa yukarı yönlü hareket etmiş olduğundan aylara sari, şirket lehine gerçekleşmiştir.

SONUÇ

Bugünlerde, dünya üzerinde 100'den çok ülke UFRS'yi muhasebe standartları şeklinde kabullenmiş ya da kullanımına izin verilmiş veya kendilerinin yerel muhasebeye ilişkin standartlarını UFRS'ye göre uyarlamışlardır. Bu nedenle UFRS'nin ehemmiyeti finansal raporlama, muhasebe ve finans bilimleri bakımından artmaktadır. Bilhassa sermaye piyasaları vasıtasıyla işlem gören işletmelerin dünyanın çoğu yerinde UFRS'yi uygulaması dikkate değerdir ve UFRS'nin söz konusu alanlara sunmuş olduğu kaideler ve önermiş olduğu uygulamaların yakından incelemesinin yapılmasının önemi gittikçe artmaktadır. Çünkü artık çoğu ülkede birçok işletme karşı karşıya kaldıkları bir muhasebe ve / veya finans hususundaki herhangi bir vaziyete ya da soruna UFRS'nin sunmuş olduğu yorumu bilmeleri ve bu bilgilerle harekette bulunmaları gerekmektedir. UFRS bilgisi yalnızca işletme idarecileri adına değil şirket ile doğrudan veya dolaylı çıkarlar ilişkisi bulunan bütün taraflar adına da aynı derecede önem arz etmektedir.

Günümüzde finansal piyasalardaki genişlemeye paralel bir şekilde söz konusu piyasalarda meydana gelen risklerin kaplamında da genişleme yaşanmış ve eş zamanlı bir şekilde söz konusu risklerden korunmak maksadı adına bir hayli finansal araçlar gelişmiştir. İşletmeler karşı karşıya kaldıkları piyasalardaki risklerinden korunma adına türev ürünlerle ilgili sözleşmelere taraf olurlar. Türev ürünlerle ilgili sözleşmeler, belli bir faiz oranında, finansal aracın fiyatında, malın bedelinde, döviz kurunda, fiyatların veya oranların endeksinde, kredinin derecesinde veya kredinin endeksinde ya da başka bir parametrede veya sözleşmenin taraflarından birine ait olmayan finansal olmayan bir parametrede ortaya çıkan bir değişime karşı değeri değişime maruz kalan, net bir başlangıç yatırımı istemeyen ya da piyasa şartlarındaki değişimlere benzer tepkiler ortaya koyması beklenen diğer çeşitten sözleşmelere nazaran daha az bir net başlangıç yatırımı isteyen ve önceden belirlenmiş olan bir tarih itibariyle ödeme yapmayı gerekli kılan sözleşme türüdür. Piyasalarda meydana gelen birinci türev ürün sözleşmeleri; forward sözleşmesi, swap sözleşmesi, futures sözleşmesi ve opsiyon sözleşmeleridir. Zamanla değişikliğe uğrayan ve gelişme yaşanan

finansal piyasalar, müşterilerin esneklik talepleri doğrultusunda türev ürünlerle ilgili sözleşmeler de değişimle karşı karşıya kalarak, yeni araçların gelişmesine sebep olmaktadır.

İşletmeler, riskten korunma amacıyla türev ürünlerle ilgili sözleşmelere taraf olma durumlarında, türev ürünlerle ilgili sözleşmelerden kazandıkları kazançların ya da kayıpların ve karşı karşıya kaldıkları riske ilişkin kazançların ya da kayıpların raporlanmasıyla alakalı özel bir muhasebeye ilişkin yöntem olan riskten korunma muhasebesi uygulayabilirler. Söz konusu uygulamayla alakalı gerçekleştirilen düzenlemeleri ulusal ve uluslararası boyutlar şeklinde iki gruba ayırabiliriz. Uluslararası boyutta FASB tarafından çıkarılan FAS- 133, IASB tarafından çıkarılan IAS-39 ve IFRS-7 standartları riskten korunma muhasebesi ile ilgili düzenlemeleri kapsamaktadır.

Riskten korunma muhasebesi, riskten korunmak için kullanılan aracın gerçeğe uygun değerlerinde ortaya çıkan değişim neticesi meydana gelen kazançlar ya da kayıpların, riskten korunmak istenen kaleme ait gerçeğe uygun değerlerinde ortaya çıkan değişim sonucu meydana gelen kazanç ya da kaybın gelir tablosu üzerinde etkilerde bulunduğu dönem/lerde gelir tablosuna yansıtılması anlamına gelmektedir. Riskten korunma muhasebesinin uygulanamaması, riskten korunmak istenen kalemin ve riskten korunmak niyeti ile kullanılan araca ait kazanç ya da kayıpların farklı dönemlerde gelir tablosu kalemleri arasında raporlamaya tabi tutulmasına ve kâr/ların dönemler bakımından dalgalanmalar göstermesine sebep olmaktadır. Riskten korunma muhasebesi ile çeşitli vakitlerde raporlamaya tabi tutulan kazançlar ya da kayıpların meydana getirdiği dalgalanmayı yok etmek amaçlanmaktadır.

Riskten korunma muhasebesine göre raporlama yapılabilmesi için bazı şartlara uyulması gerekir. Söz konusu şartlar, riskten korunmak adına yapılan işlemlerin belgelerle hazırlanması, riskten korunmak adına yapılan işlemlerin etkililik sağlaması, nakit akışlarındaki risklerden korunma da tahmin edilen işlemlerin meydana gelme olasılığının yüksekliği, etkililiğin güvenilecek biçimde ölçülmesi ve risklerden korunma da daimi etkililiğin yerine getirilmesidir. Riskten korunma muhasebesinin uygulamaya konulabilmesi adına söz konusu beş şartın hepsinin bir arada yapılması gerekir. Şayet şartlardan

herhangi birinin dahi yapılmaması durumunda riskten korunma muhasebesi uygulanamamaktadır.

Riskten korunma muhasebesinin uygulamaya konabilmesi adına yapılması gereken şartlardan sağlanması en güçlük taşıyan koşullar herhalde, “riskten korunma etkinliğinin var olması” ve “etkinliğin sürekliliğinin sağlanması” koşullarıdır. Söz konusu iki şartın yapılması adına, riskten korunma muhasebesinin uygulanabilmesiyle alakalı bir diğer koşulu teşkil eden “riskten korunma etkinliğinin güvenilir olarak ölçülebilmesi” şartının öncelikle yerine getirilmesi gerekir. Riskten korunmak adına yapılan etkinliğin güvenilir şekilde ölçülmesi, riskten korunma hususu kalemler ve riskten korunmak adına kullanılan aracın gerçeğe uygun değerlerinin güvenilir şekilde belirlenmesine bağlı olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda “UMS 39 Muhasebeleştirme ve Ölçme” standardı; standart kapsamına giren finansal araçların değerlendirilmesi ve kaydedilmesi ile alakalı hükümleri barındırmaktadır. Bu standarda ilave olarak ise UFRS 9, UMS 39’un yerini almak üzere hazırlanan bir projeye ilk kısmında finansal varlıkların sınıflandırılması ve ölçülmesi konularına değinmiş ve böylelikle “UFRS 9 Finansal Araçlar” standardı yayınlanmıştır. IAS 39’da finansal varlıklar; gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklar, vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar, kredi ve alacaklar ve satılmaya hazır finansal varlıklar şeklinde dört başlık altında toplandığı görülmektedir. Finansal varlıklar adına gerçekleştirilen söz konusu sınıflandırma UFRS 9’la basitleştirilmiştir. UFRS 9’da ilgili finansal varlıkların yönetimi adına firmanın tercih ettiği yönetim modeli (finansal varlık yönetim modeli) ve söz konusu varlıkların sözleşmeye bağlı nakit akış nitelikleri göz önüne alınmıştır. Sonuç olarak, UMS 39 ve UFRS 9’un odak noktasının finansal raporlamanın tarafsız, doğru ve güvenilir bir şekilde yapılmasını sağlamak olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

ABİGEM, European Business Turkish Network (2016) , Finansal raporlama.

Adler, M. ve B. Dumas. (1980). The Exposure of Long-Term Currency Bonds. *The Journal of Financial and Quantitative Analysis*. 15.4.

Akan, N. B. (2007). Piyasa Riski Ölçümü. *Bankacılar Dergisi*. 61, 59-74.

Akgün, İ. A. (2013). The impact of International Financial Reporting Standards of Financial Analysis: A Study of IMKB, *Yayınlanmış Master Tezi*.

Allayannis, G. , Ihrig, J. (2000), *The Effect Of Markups On The Exchange Rate Exposure Of Stock Returns*. Board of Governors of the Federal Reserve System International Finance Discussion Papers.

Ang, J. ve A. Ghallab. (1976). The Impact of U.S. Devaluation on Multinational Corporation Stock Prices. *Journal of Business Research*.

Armutlu İ. H. (2000). *İşletmelerde Uygulamalı İstatistik*. Bursa: Alfa Basım Yayım.

Ayarşlan, S. D. (1982). Foreign Exchange Rates and Stock Price of U.S. *Multinational Corporations The Mid – Atlantic Journal of Business*. 20, 13- 27.

Ayboğa, H. (2001). Mali Durum Tablosu ve Kuramsal Yapısı - Teori ve Türk Ticaret Kanunu Açısından İrdelenmesi. *Mali Çözüm Dergisi*. 57.

Bamber, M. , Parry, S. (2014), *Accounting and Finance for Managers*. First Published, London ve Philadelphia : Kogan Page Limited.

Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete, 08.02.2001, Sayı: 24312.

Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete, 01.11.2006, Sayı: 26333.

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete, 31.01.2002, Sayı: 24657.

Bartham, M. S. , Karolyı, G. A. (2004), *The Impact of the Introduction of the Euro on Foreign Exchange Rate Risk Exposure.*

Bartov, E. ve G. M. Bodnar. (1994). Firm Valuation, Earnings Expectation, and the Exchange-Rate Exposure Effect. *The Journal of Finance.* 44.5, 1755- 1782.

BDO. (2010)." Conceptual Framework for Financial Reporting", International Financial Reporting Bulletin.

Bhattacharyya, A. K. (2006). *Financial Accounting for Business Managers.* 3rd Edition. Prentice-Hall Of India Pvt. Limited.

Bilson, J. F. (1979). The Monetary Approach to the Exchange Rate: Some Empirical Evidence. *International Monetary Fund Staff Papers.* 25.1, 201-203.

Braunbeck, G. (2010). *International Financial Reporting Standards:Framework-Based Understanding And Teaching.* IFRS Foundation.

Chamberlain, S. , Howe, J. S. , Popper, H. (1996), *The Exchange Rate Exposure of U.S. and Japanese Institutions.* Financial Institutions Center. First published.

Chan, S. (2010). From IAS - 39 to IFRS - 9: More Than Just a Name Change.

[Electronic Version]. (Mayıs 2017).

Charnes J. M., Paul K. ve B. Henk. (2003). Measuring Hedge Effectiveness for FAS 133 Compliance. *Journal of Applied Corporate Finance*. XV.4, 8-15.

Choi, J. J. (1986). A Model of Firm Valuation with Exchange Exposure. *Journal of International Business Studies*. 153-160.

Chow, E. H. , Lee, W. Y. ve M. E. Solt. (1997). The Exchange-Rate Risk Exposure of Asset Return. *The Journal of Business*. 70.1, 105-123.

Christian, D. , Lüdenbach, N. (2013), *IFRS Essentials*. First Edition, New York:Wiley.

Collis, J. (2012). *Business Accounting an Introductionto Financial and Management Accounting*. 2nd Edition. New York: Palgrave Macmillan.

Comment Letters. (2008)

<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Discussion-Paper-and-Comment-Letters/comment-letters/Pages/Comment-letters.aspx> (Mayıs 2017).

Comparability in International Accounting Standards – A Brief History. (t. y.)

<http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1176156304264>

(5

Şubat 2017).

Çakır, H. M. ve B. Sabuncu. (2016). Riskten Korunma Amaçlı Türev Araçların Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında Muhasebeleştirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.

Çınar, İ. (2011). Yönetim ve Bilgi İhtiyacı. *Eğitim Dergisi*. 29.

Çukur, S. , Topuz, Y. V. (2002), *Döviz Kuru Riski: İMKB Tekstil Sektörü Üzerine Ampirik Bir Çalışma*. ODTÜ Uluslararası Ekonomi Kongresi 6.

Çukur, S. (2006). Operasyonel Döviz Kuru Riski: İşletme ve Endüstri Düzeyinde Bir Araştırma. *İMKB Dergisi Yayım Aşamasında*.

Dominguez, K. M. E. , Tesar, L. L. (2001(a)), *Trade and Exposure*. NBER Working Paper Series, Working Paper. 8129.

Dominguez, K. M. E. , Tesar, L.L. (2001(b)), *A Reexamination of Exchange-Rate Exposure*. The American Economic Review.

Dornbusch, R. , Fischer, S. (1998), *Makroekonomi*. E. Yıldırım, S. Ak, M.Fisunoğlu ve R. Yıldırım (çev.), Ankara: Akademi Yayıncılık.

Dursun, N. N. (2007). Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı Kapsamında Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını Uygulayana İşletmelerde Karşılaşılan Zorluklar, *Yüksek Lisans Tezi*.

Dülger, F. ve M. F. Cin. (2002). Türkiye’de Döviz Kuru Dinamiklerinin Belirlenmesinde Parasalcı Yaklaşım ve Eşbütünleşme Yöntemiyle Sınama. *ODTÜ Gelişme Dergisi*. 29 (1-2), 47-68.

Eccles, R. G. , Krzus, M. P. (2014), *The Integrated Reporting Movement: Meaning, Momentum, Motives, and Materiality*. New Jersey: Wiley.

Ekonomi Politikası Sözlüğü. (t.y.) <http://www.mahfiegilmez.com.tr/> (22 Nisan 2017).

Epstein, B. J. , Abbas, A. M. (2006), *Interpretation and Application of International Financial Reporting Standard*. John Wiley&Sons Inc., USA.

Erdamar, C. , Feryal, O. B. (2006), *Finansal Muhasebe ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi*. 2. Baskı, İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım.

Ernst, Young, (2010). *Conceptual Framework Objectives and Qualitative Characteristics*. Supplement to IFRS Outlook.

Fındık, H. (2016). Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde Finansal Varlıkların Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*.

Financial Accounting Standards 133. (1998). Accounting For Derivative Instruments (SFAS 133), Financial Accounting Standards Board, June 1998.

Financial Accounting Standards 138: Accounting For Certain Derivative Instruments and Certain Hedging Activities (SFAS 138), Financial Accounting Standards Board, June 2000.

Financial Accounting Standards 149: Amendment of Statement 133 on Derivative Instruments and Hedging Activities (SFAS 149), Financial Accounting Standards Board, April 2003.

Financial Accounting Standards 157: Fair Value Measurements (SFAS 157), Financial Accounting Standards Board, September 2006.

Financial Instruments: Amortised Cost and Impairment. (2009a). (Mayıs 2017).

Financial Instruments: Recognition and Measurement. (2009b)

<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognition/Impairment/ED/Pages/Exposure-Draft-and-Comment-Letters.aspx> (Mayıs 2017).

Finnerty J. D. ve G. Dwight. (2003). Testing Hedge Effectiveness Under SFAS 133. *CPA Journal*. 23, 40-57.

Flynn, D. , Koornhof, C. (2005), *Fundamental Accounting*. 5th Edition, Cape Town: Juta&Co. Ltd.

Foster III. ve W. Taylor. (2012). The Statement of Cash Flows: An Indirect to Direct Conversion Tool to Enhance User Understanding and Analysis. *Journal of Accounting and Finance*. 12.2.

Fouque, J. P. , Langsman, J. A. (2013), *Handbook on Systemic Risk*. First Published, Cambridge: Cambridge University Press.

Frenkel, J. A. (1976). A Monetary Approach to the Exchange Rate: Doctrinal Aspects and Empirical Evidence. *Scandinavian Journal of Economics*. 78.2.

Friks, (2005). *Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve*.

Giurcaneanu, A. (2012). Improving Access to financing: the role of financial reporting. <http://oldrbd.doingbusiness.ro/en/1/latest-articles/1/744/improving-access-to-financing-the-role-of-financial-reporting> (18 Şubat 2015).

Gupta, A. (2008). *Financial Accounting For Managers An Analytical Perspective*. 3rd Edition. Delhi: Dorling Kindersley licensees of Pearson Education in South Asia.

Hague, I. (2004). Hedging and New Standards. *CA Magazine*. *ABI/INFORM Global*. 137.10, 39-40.

Hendersen, S. (2013). *Issues in Financial Accounting*. 15th Edition,. Sydney: Pearson Australia.

Hernandez, F. ve H. Gabriel. (2004). Another Step Towards Full Fair Value Accounting For Financial Instruments. *Accounting Forum*. 167-179.

IAS-39 Financial Instruments: Recognition and Measurement. (2008)
<http://www.ifrs.org/IFRSs/Pages/IAS.aspx> (Mayıs 2017).

IASB, Conceptual Framework for Financial Reporting 2010, IFRS Foundation, 2010.

IASB, Who we are and what we do. (2014) <http://www.ifrs.org/The-organisation/Documents/2013/Who-We-Are-English-2013.pdf> (10 Şubat 2015).

IFRS 9. (2012) <http://www.iasplus.com/en/standards/standard49> (Mayıs 2017).

IFRS-13 Fair Value Measurement. (2011)
<http://www.ifrs.org/IFRSs/Pages/IFRS.aspx> (Mayıs 2017).

IFRS-7 Financial Instruments: Disclosures. (2010)
<http://www.ifrs.org/IFRSs/Pages/IFRS.aspx> (Mayıs 2017).

IFRS-9 (Draft) Chapter 6 - Hedge Accounting Draft. (2010)
<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Phase-III-Hedge-accounting/Pages/Draft-of-IFRS-General-Hedge-Accounting.aspx> (Mayıs 2017).

İMKB 'de İşlem Gören Sektörlerin Haftalık Fiyat Verileri. (t.y.) <http://www.imkb.gov.tr/veri.htm> (27 Nisan 2017).

Jorion, P. (1991). The Pricing of Exchange Rate Risk in the Stock Market. *The Journal of Financial and Quantitative Analysis*. 26.3.

Jorion, P. (1990). Exchange-Rate Exposure of U.S. Multinationals. *The Journal of Business*. 63.3, 331-343.

Kanas, A. (1996). *Exchange Rate Exposure When Market Share Matters and Hedging Using Currency Options*. 36th rd. Management International Review. 67- 84.

Kırılıoğlu, H. ve F. Altınkaynak. (2016). UFRS Kapsamında Sermayenin Korunabilirliğinin Ekonomik Kâr Analizi ve Getirilen Öneri Üzerine Bir Uygulama (Economic Profit Analysis Of Capital's Preservation On Scope Of IFRS and Recommended Proposition With An Application). *Journal of Accounting*. 2.3. 115-132.

http://jafas.org/articles/2016-2-/8_Sermayenin_Korunmasi_FULL_TEXT.pdf

Kıymaz, H. (2003). Estimation of Foreign Exchange Exposure: An Emerging Market Application. *Journal of Multinational Financial Management*. 13, 71- 84.

Kızıys, R. , Pierdzioch, C. (2006), *Time-Varying Exchange Rate Exposure and Exchange Rate Pass-Through*. MPRA Paper No. 759.

Kolitz, D. L. (2009). *Concepts-Based Introductions Financial Accounting*. 4th edition. Lansdowne: Juta&Co. Ltd.

Köksal, B. A. (1995). *İstatistik Analiz Metotları*. İstanbul: Çağlayan Basımevi.

Laws J. J. ve Thompson. (2005). Hedging Effectiveness Of Stock İndex Futures. *European Journal of Operational Research*.163, 177-191.

Lindahl, M. (1989). Measuring Hedging Effectiveness With R: A Note. *The Journal of Futures Markets*. 9.5, 469-475.

Lo, K. , Fisher, G. (2011), *Intermediate Accounting*. Ontario: Pearson Education Canada.

Martin, A. D. , Mauer, L. J. (2003), *Transaction Versus Economic Exposure: Which has Greater Cash Flow Consequences?*. International Review of Economics and Finance. 1.12.437449.

Mcdonnell, J. (2004). *Hedge Accounting under International Financial Reporting Standards*. Accountancy Ireland, April, 36, 2, ABI/INFORM Global, 8-10.

Mevzuat Dergisi. (2001). Sermaye Piyasasının Gelişmesinde Muhasebe Bilgilerinin Önemi. 41.

Monks R. A. G. , Lajoux, A. R. (2011), *Corporate Valuation for Portfolio Investment : Analyzing Assets, Earnings, Cash Flow, Stock Price, Governance and Special Situations*. 5th ed., London: Wiley

Mourik, C. , Walton, P. (2014), *The Routledge Companion to Accounting Reporting and Regulation*, New York: Routledge.

Mussa, M. (1976). "The Economics of Exchange Rates" in *The Exchange Rate, the Balance of Payments and Monetary and Fiscal Policy under Regime of Controlled Floating*. Frenkel, J.A. and Johnson, H.G. (ed.). 45-65.

Narayanaswamy, R. (2011). *Financial Accounting: A Managerial Perspective*. 4th Edition. New Delhi: PHI Learning Private Limited.

Needles, B. , Powers, M. (2013), *Principles of Financial Accounting*. 12th Edition, Hampshire: Cengage Learning (EMEA) Ltd.

Newbold, P. (2008). *İşletme ve İktisat İçin İstatistik*. Ü. Şenesen (çev.). İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Nikolai, L. A. (2009). *Intermediate Accounting*. 11th Edition. Ohio: South-Western Cengage Learning.

Önce, S. (1995). *Türev Ürünlerinin Muhasebe Sorunları ve Bankalar İçin Muhasebeleştirme Şekilleri*. Eskişehir: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

Örten, R. , Kaval, H. , Karapınar, A. (2007), *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları*. Ankara.

Özerhan Y. , Yanık, S. (2012), *IAS – UFRS*. TÜRMOB Yayınları.

Özgür, A. (2007). Envanter yönetimi için maliyet parametrelerinin hesaplanması. *Yayınlanmış Master Tezi*.

Peri, E. (2000). UMS 39: Finansal Enstrümanların Muhasebeleştirilmesi ve Ölçümü. *Active Bankacılık ve Finans Makaleleri – IV Active Line* Yayıncılık, 39.

Perry, R. E. vd. (1997), *Accounting for Derivatives*. USA: Times Mirror.

Philon, D. , Bolak, M. , Levent, H. , Tokdemir, E. (1995), *Döviz Kurları*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Porter, G. A. , Norton, C. L. (2013), *Financial Accounting: The Impact on Decision Makers*. 8th edition, Ohio: South-Western Cengage Learning.

Ramesh, K. ve C. Graziano. (2004). Fair Value Accounting: A Status Report. *FERF Issue Alert*.

Ramirez, J. (2007). *Accounting for Derivatives, Advanced Hedging Under IFRS*. John Wiley&Sons.

Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments. (2008) www.fasb.org/ITC_Financial_Instruments.pdf (Haziran 2017).

Resmi Gazete: 31.12.2005/26040 (3. Mükerrer).

Resmi Gazete: 31.12.2005/26040, İç kontrol ve mali esaslara ilişkin hususlar.

Resmi Gazete: Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişki Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ.

Response to G20 Conclusions. (2009). <http://www.ifrs.org/Financial-crisis/Pages/Update-G20-response.aspx> (Mayıs 2017).

Risk Ölçüm Modelleri ile Piyasa Riskinin Hesaplanmasına ve Risk Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesine İlişkin Tebliğ, Resmi Gazete, 03.12.2006, Sayı: 26335.

Robinson T. R. vd. (2012), *International Financial Statement Analysis*. 2nd Edition, CFA Institute Investment Series, New Jersey: Wiley.

Salesforce.Com Should Disclose Profit Or Loss By Product Offering (2014). <http://theinvestorzone.com/2014/08/17/salesforce-com-should-disclose-profit-or-loss-by-product-offering/> (30 Kasım 2017).

Scott, P. (2012), *Accounting for Business*. First Edition, Oxford: Oxford University Press.

Selvi, Y. (2009). Etkin Faiz Yöntemi Ve Finansal Raporlamadaki Önemi: Vadesine Kadar Elde Tutulacak Sabit Getirili Yatırımlarda Uygulanması. 64 , 41-61. <http://isletmeiktisadi.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2013/04/Yonetim-64-2009-3.pdf>.

Sermaye Piyasasının Gelişmesinde Muhasebe Bilgilerinin Önemi. (2001). Mevzuat Dergisi. 41.

Seyidoğlu, H. (2003(a)). *Uluslararası Finans*. 4. Baskı. İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Seyidoğlu, H. (2003(b)). *Uluslararası İktisat-Teori, Politika ve Uygulama*. 15.Baskı. İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Sheeba K. (2011). *Financial Management*, First Edition, Delhi: Dorling Kindersleylicensees of Pearson Education in South AsiaSümer Holding .[Electronic Version]. (05.02.2017).

Stickney C. vd. (2010), *Financial Accounting: An Introduction to Concepts, Methods and Uses*. 13th ed., Ohio: South-Western Cengage Learning.

Subramani, M. (Kişisel Site). (2012). Erişim: Nisan 2017, Accounting For Investments, <http://accountingforinvestments.com/salient-differences-between-ias-39-and-ifs-9/>.

UFRS 9. (t.y.) www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170119M1-1.htm.

UFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı, http://kgk.gov.tr/contents/files/UFRS_2014/UFRS/UFRS_13.pdf (6 Nisan 2015).

Tiffin, R. (2014). *Executive Finance andStrategy: How to Understand and Use Financial Information to Set Strategic Goals*. First Published, London: Kogan Page Limited.

IAS

39.[http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%](http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%9C)

[BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/IASUFRS2011Seti/IAS39](http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%9C%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/IASUFRS2011Seti/IAS39.pdf) .pdf (30 Aralık 2017).

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, “Finansal Araçlar: Açıklamalara İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (UFRS 7 Finansal Araçlar:

Açıklamalar) Hakkında Tebliğ”, Resmi Gazete, 30.01.2007, Sayı: 26419.

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, “Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (IAS 39) Hakkında Tebliğ”, Resmi Gazete, 03.11.2006, Sayı: 26335.

UFRS 1. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması. IASB, 2004.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik, Resmi Gazete, 23.02.2001, Sayı: 24327.

Varga, A. Y. (2011). *Market Value vs Historical Cost Valuations of Fixed Assets in The Context of International Convergence*. CMC Senior Thesis, Claremont Mckenna College.

Zanbak, M. (2008). *Döviz Kuru Riski Analizi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir İnceleme*. *Yüksek Lisans Tezi*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi SBE.

Weil, R. L. (2012). *Financial Accounting: An Introduction to Concepts, Methods and Uses*. 14th edition. Ohio: South-Western Cengage Learning.

Wells, M. (2010). *A Framework Based Approach to Teaching IFRS*. IFRS Foundation.

Weygandt, J. J. (2011). *Financial Accounting, IFRS Edition*. New Jersey: JohnWiley&Sons.

Work Plan for IFRSs. (2012) <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognition/Pages/Financial-Instruments-Replacement-of-IAS-39.aspx#> (Nisan 2017).